

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

EVALVACIJA ŠOLE ZA STARŠE ZA PREDPORODNO OBDOBJE
V ZDRAVSTVENEM DOMU CERKNICA

Pogled iz zornega kota uporabnikov

Melita Petrič

Ljubljana, 2008

PODATKI O DIPLOMI

Ime in priimek: Melita Petrič

Naslov diplomske naloge: EVALVACIJA ŠOLE ZA STARŠE ZA PREDPORODNO OBDOBJE V ZDRAVSTVENEM DOMU CERKNICA; Pogled iz zornega kota uporabnikov

Kraj: Ljubljana

Leto: 2008

Št. strani: 85

Št. Slik: 0

Št. grafikonov: 0

Št. tabel: 2

Št. prilog: 6

Mentor: dr. Leonida Kobal Možina

Deskriptorji: nosečnost, doživljanje nosečnosti, šola za starše za predporodno obdobje, intervjuji z uporabniki, evalvacija

Povzetek:

Nosečnost v naši kulturi velja za obdobje, ki ga spremljata veselje in navdušenje. Mediji nam prikazujejo slike nasmejanih nosečnic in srečnih mladih družin. V resničnem življenju pa se bodoči starši srečujejo tudi z manj lepimi stranmi nosečnosti, npr. pomanjkanje informacij o nosečnosti, o rojevanju in o starševstvu, doživljanje stisk, negotovosti in strahov, ki so povezani z spremembami v nosečnosti.

Šole za starše za predporodno obdobje so programi, ki se osredotočajo na bodoče starše. Različni programi ponujajo različne vsebine in zasledujejo različne cilje. Zanimalo me je, kako uporabniki šole za starše za predporodno obdobje v Zdravstvenem domu Cerknica gledajo na ta program, katere vsebine jim dejansko ponuja in kako na njih učinkuje. Pri tem sem opazovala tudi potek posameznih srečanj v okviru programa.

Title: Evaluation of parental school for prenatal period in Community health centre Cerknica; Participants' view

Descriptors: Pregnancy, experiencing the pregnancy, parental school for prenatal period, interview with participants, evaluation

Abstract:

Pregnancy in our culture is seems to be period filled with happiness and bliss. Different media shows us pictures of happy pregnant women and pictures of happy young families. In real life future parents meet less beatifull sides of pregnancy too, like lack of information about pregnancy, delivering the baby, parenting, experiencing distress, uncertainty and fears, which are linked with changes in pregnancy.

Parental schools for prenatal period are programs, which focus on future parents. Different programs offer different contents and follow different goals. I was interested in, how participants of parental school for prenatal period in Community health centre Cerknica are experiencing this program, which contents they can recieve from this program and how the program is influencing them. In all of that I was observing each meeting in the program.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

EVALVACIJA ŠOLE ZA STARŠE ZA PREDPORODNO OBDOBJE
V ZDRAVSTVENEM DOMU CERKNICA

Pogled iz zornega kota uporabnikov

Mentor: dr. Leonida Kobal Možina

Melita Petrič

Ljubljana, 2008

PREDGOVOR

Socialno delo je profesija, znotraj katere se srečujemo s takimi in drugačnimi težavami. V okviru študija in tudi sicer sem naletela na veliko različnih asociacij na socialno delo, ko sem sorodnikom, prijateljem in znancem povedala, kaj študiram. Asociacije na socialno delo so bile v večini primerov povezane s hudimi življenjskimi stiskami, npr. odvzem otroka iz družine zaradi zanemarjanja in zlorabljanja, revščina, narkomanija itd. Socialno delo se res srečuje s težkimi izkušnjami posameznikov, skupin in skupnosti, kjer je iskanje virov moči velikokrat težavno.

Sama sem skozi čas študija spoznala, da se s socialnim delom ne srečujejo le ljudje v skrajnih življenjskih stiskah, za katere mislimo, da si sami ne morejo pomagati in jim zato pač priskoči na pomoč socialna delavka ali delavec. Skozi življenje se vsi soočamo s takimi in drugačnimi obremenitvami, težavami in stiskami. Nekateri ljudje jih doživljajo konstantno, drugi občasno.

Nosečnost v naši kulturi velja za lepo življenjsko obdobje, polno navdušenja in radosti. Vendar pa bi bilo nesmiselno trditi, da vsi bodoči starši doživljajo pričakovanje otroka tako enostransko. Veliko avtorjev (Kitzinger 1994; Pitt 1988; Bettelheim 1976; Drglin 2003) stopa na realna tla in v svojih delih govori o tem, da nosečnost zmore biti obdobje prijetnih izkušenj, ki bogati bodoče starše, vendar pa je to obdobje tudi čas dvomov, vprašanj, pretresljivih, stresnih dogodkov in skrbi. Na tem mestu se torej odpira pot socialnemu delu.

Nosečnost se mi kot tema za diplomsko delo zdi zanimiva predvsem zato, ker marsikdo ravno obdobja nosečnosti ne bi uvrstil med področja, kjer ima delovanje socialne delavke, delavca pomembno vlogo. To je bila bistvena motivacija, zakaj sem se odločila za pisanje o tej temi. Poleg tega ni veliko diplomskih nalog, ki bi bile napisane o tem. Zanimivo se mi zdi tudi dejstvo, da veliko priročnikov za starše in pa tudi sama šola za starše večinoma govori o »tehničnih znanjih«, npr. ginekologija itd., le malo pa je prostora za to, da starši sami opredelijo svoje doživljanje nosečnosti.

V teoretičnem delu sem s pomočjo opredelitve družinskega sistema opisala bistvene spremembe, skozi katere morata bodoča starša, ko se pripravljata na prestrukturiranje družine.

Dalje moje delo govori o nosečnosti, kot jo doživljata bodoča mamica in bodoči očka ter kako to vpliva na njuno partnerstvo. Spregovorila sem tudi o virih moči, ki so jima lahko v pomoč.

V empiričnem delu sem opravila intervjuje z uporabniki šole za starše za predporodno obdobje v Zdravstvenem domu Cerknica, ki so privolili v to. Skušala sem zajeti njihov pogled na šolo za starše in ugotoviti, kaj jim le-ta ponuja. Udeležba na srečanjih programa mi je omogočila spremljanje poteka srečanj.

V razpravi sem zapisala vse pomembne ugotovitve, do katerih sem prišla v okviru moje naloge. Ugotovitve so strnjene v sklepih.

Na tem mestu bi želela izreči tudi zahvale, in sicer bi se v prvi vrsti želela zahvaliti dr. Leonidi Kobal Možina, ki me je podpirala in usmerjala pri pisanju diplomske naloge.

Ob tem se zahvaljujem tudi dr. Liljani Rihter, ki mi je pomagala pri empiričnem delu diplomske naloge.

Zahvala gre prav tako organizatorki šole za starše za predporodno obdobje v Zdravstvenem domu Cerknica gospe Klanfar in ostalim izvajalcem, saj so mi s svojim sodelovanjem omogočili izvedbo raziskovalnega dela diplome. Posebej se zahvaljujem vse uporabnikom šole za starše, ki so si bili pripravljeni vzeti čas za intervjuje in tako prispevali pomemben del k moji diplomski nalogi.

Hkrati se zahvaljujem še vsem ostalim, ki so mi pomagali pri pisanju diplomske naloge in mi stali ob strani.

KAZALO

PREDGOVOR	3
KAZALO	4
SEZNAM TABEL.....	6
1 TEORETIČNI UVOD	7
1.1 UVODNE MISLI	7
1.2 DRUŽINSKI SISTEM V OBDOBJU NOSEČNOSTI.....	9
1.2.1 Družbene spremembe v družinskem poteku.....	9
1.2.2 Življenjska obdobja družine	10
1.2.3 Obdobje sprememb za bodoča starša.....	12
1.3 ODLOČITEV ZA STARŠEVSTVO	15
1.3.1 Motivi za starševstvo	15
1.3.2 Nezaželena nosečnost	16
1.4 NOSEČNOST, KOT JO DOŽIVLJA BODOČA MAMICA	18
1.4.1 Družbene okoliščine, ki določajo položaj materinstva	18
1.4.2 Občutki bodoče mamice	19
1.5 NOSEČNOST, KOT JO DOŽIVLJA BODOČI OČKA.....	25
1.5.1 Družbene okoliščine, ki določajo položaj očetovstva	25
1.5.2 Občutki bodočega očeta	27
1.6 VPLIV NOSEČNOSTI NA PARTNERSKO ZVEZO	31
1.7 POMEN RAZREŠEVANJA STISK V NOSEČNOSTI.....	33
1.8 VIRI MOČI IN PODPORE ZA BODOČA STARŠA	35
1.8.1 Viri moči in podpore za bodoča starša v okviru njune neformalne socialne mreže	35
1.8.2 Strokovnjaki kot viri moči in podpore za bodoča starša	37
1.8.2.1 Mesto socialnih delavcev, delavk v obdobju pričakovanja otroka.....	38
1.9 ŠOLA ZA STARŠE	42
1.9.1 Različne oblike šole za starše	42
1.9.2 Šola za starše med medicinskim in socialnim modelom	45
1.9.3 Šola za starše za predporodno obdobje zdravstvenem domu v Cerknici	47
2 EMPIRIČNI DEL.....	50
2.1 PROBLEM.....	50
2.2 METODOLOGIJA.....	52
2.2.1 Vrsta raziskave	52
2.2.2 Merski instrumenti in viri podatkov	52
INTERVJUJI Z UPORABNIKI	52
OPAZOVANJE	54
2.2.3 Populacija in vzorčenje.....	54
INTERVJUJI Z UPORABNIKI	54
OPAZOVANJE	56
2.2.4 Zbiranje podatkov.....	56

INTERVJUJI Z UPORABNIKI	56
OPAZOVANJE	57
2.2.5 Obdelava podatkov	58
INTERVJUJI Z UPORABNIKI	58
OPAZOVANJE	60
2.3 REZULTATI.....	61
Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše.....	61
Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike.....	65
Opazovanje na srečanjih.....	69
2.4 RAZPRAVA.....	70
Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše.....	70
Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike.....	73
Opazovanje na srečanjih.....	74
Ocena metodologije.....	76
2. 5 SKLEPI	77
2.6 PREDLOGI.....	78
LITARETURA.....	81
POVZETEK.....	84
DODATEK.....	86
1 ZAPISI INTERVJUJEV Z UPORABNIKI	86
2 PROSTO PRIPISOVANJE POJMOV (intervjuji z uporabniki)	103
Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše.....	103
Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike.....	112
3 UREJANJE POJMOV (intervjuji z uporabniki)	116
Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše.....	116
Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike.....	123
4 ZAPIS NA PODLAGI OPAZOVANJA NA SREČANJU S TEMATIKO »POPORODNA PSIHOZA«	125
5 PROSTO PRIPISOVANJE POJMOV (opazovanje na srečanju)	127
6 UREJANJE POJMOV (opazovanje na srečanju)	127

SEZNAM TABEL

Tabela ena: Naslovi posameznih srečanj šole za staršev Zdravstvenem domu Cerknica in izvajalci srečanj77

Tabela dva: Primer pripisovanja pojmov izpisanim odsekom besedila77

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 UVODNE MISLI

Med pregledovanje literature sem opazila, da se veliko priročnikov in knjig o nosečnosti in starševstvu nanaša na obdobje po rojstvu v primerjavi s tistimi priročniki, ki govorijo o času nosečnosti. Tista literatura, ki pa se usmerja na čas pred porodom, pa v veliki meri govori le o tem, kaj se dogaja s telesom bodoče mamice in kako se razvija plod oz. otrok. Le malo knjig in člankov se nanaša na nosečnost, kot jo doživljata bodoča starša in morebitni drugi, za katere je nosečnost prav tako pomemben dogodek. Bodoči starši se namreč ne usmerjajo le na prihodnost, na obdobje, ko se bo otrok rodil, in na obdobje po porodu. Nosečnost je za njih pomembna zdaj, v tem času, s temi prijetnimi trenutki in s temi skrbmi in težavami, ki jih imajo v sedanjosti. Poleg tega si ne zastavljajo le vprašanj o fizičnem vidiku nosečnosti, pač pa se soočajo tudi z drugimi stiskami.

Sama opažam, da v naši kulturi nosečnost v veliko primerih velja za nekaj pozitivnega, lepega. Nosečnosti pravimo tudi »srečen dogodek«, »veselo pričakovanje« itd. Velja za enega od bioloških čudežev: mati nosi vse od spočetja drobceno bitje pod svojim srcem, kot pravimo, to bitje pa počasi raste in se razvija. Trebuh bodoče matere se počasi veča, tako da se nosečnost vidi tudi navzven. Pogled na nosečnico vzbuja v veliko ljudi nežnost in toplino. Pričakovanje otroka je velikokrat res povezano z zadovoljstvom in veseljem, še posebej, ko je otrok zaželen. Prinaša občutek radosti, nežnosti in ponosa ter začudenosti za bodoče starše. Vendar pa je to le ena stran medalje. Druga stran je povezana z raznimi stiskami, dvomi, šokom, o katerih se ne govori veliko v povezavi z nosečnostjo.

Kitzinger (1994: 2) nam ponudi zelo realno sliko starševstva. Še posebej je osredotočena na materinstvo. Pravi, da je danes biti mati verjetno težje, kot je bilo kdajkoli prej. Travme, tveganja in izzivi materinstva se namreč bistveno razlikujejo od tistih, s katerimi se soočajo ženske v tradicionalnih in kmečkih družbah, pa tudi drugačni od tistih, ki so jih doživljale ženske v preteklosti. Slednjo trditev razloži, in sicer pravi, da so ženske nekoč sicer naporno živele, vendar pa so bile neosveščene in si niso v zvezi z rojevanjem in z nosečnostjo

zastavljale nobenih vprašanj. Materinstvo je bilo namreč nekaj neizogibnega, tega pa v naši tehnološki kulturi ni več.

Opazila sem, da se veliko priročnikov za starše posveča predvsem ženskam, torej bodočim mamicam, manj pa moškim oz. bodočim očkom. Včasih je veljalo, da sta področji družine in doma domena ženske, področje zunaj doma in prinašanje sredstev za življenje pa domena moškega. Danes se poudarja pomembnost brisanja teh meja, vendar kljub temu v neki meri meje obstajajo in ponekod še vedno trdno veljajo. Tudi v okoljih, kjer se te razmejitve učinkovito brišejo, najbrž v ozadju še vedno ostajajo neka »pravila«, ki določajo, kakšno obnašanje je primerno za žensko in kakšno za moškega. Ker gre za veliko družbeno spremembo, je nesmiselno pričakovati, da bo nov trend brez ločevanja na področje moškega in področje ženskega vpeljan brez težav. Ženske imajo težave npr. v službi, kjer vodilna delovna mesta še vedno prevzemajo moški, moški pa se, kar je pomembno za moje diplomsko dela, še vedno težko vključijo v družino kot aktiven, ženski enakopraven družinski član. Eden od razlogov je biološka vloga ženske, saj ona nosi in rodi otroka. Krapež in Gorec (2005: 40) razlagata, da to posredno deluje na poudarjanje materinstva in izključevanje očetovstva. To v končni fazi pomeni tudi zanikanje čustev, stisk in dvomov, ki jih v fazi partnerkine nosečnosti občuti bodoči oče. Četudi si sodobni očetje resno nalagajo starševsko odgovornost in želijo biti soudeleženi v družinskem dogajanju, so pri tem večkrat ovirani.

Postavlja se nam vprašanje: če je biti mati danes res tako težko, kar ženske občutijo že v času nosečnosti, in če se s stiskami in težavami res srečuje toliko bodočih očetov, kaj potem? Vsekakor je potrebno razmišljanje v smeri učinkovite rešitve, pri tem pa moramo upoštevati tako potrebe žensk kot potrebe moških, ki pričakujejo otroka. Iskanje pomoči oz. podpore ni nikoli univerzalna pot, ki ustreza vsem bodočim staršem, ampak je potrebno upoštevati individualne okoliščine in potrebe vsakega posameznika.

1.2 DRUŽINSKI SISTEM V OBDOBJU NOSEČNOSTI

Čačinovič Vogrinčič (1992: 105) navaja definicijo družine, kakršno bi lahko izpeljali iz socialno-psihološke definicije male družine: »Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura statusov in vlog, v družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in način vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih družinskih članov v njej; definirajo se vloge glede na delitev dela; razločijo se čustveni odnosi in člani.« Vse to so torej elementi, ki določajo družino.

Tomori (v Krapež, Gorec 2005: 9) poudarja, da je družinski sistem skupnost posameznih članov, ki so med seboj neprestano povezani. Vse, kar se v družinskem sistemu dogaja, vpliva na vsakega člana posebej.

1.2.1 Družbene spremembe v družinskem poteku

Švab (2005: 1-23) pravi, da družinski življenjski potek postaja vedno bolj nedoločljiv, zato ga težko predstavimo kot monoliten model. Bistvene spremembe so spremenjeno maritalno vedenje, naraščanje števila reorganiziranih družin in pa sprememba v prehodih med posameznimi obdobji družinskega življenja. Slednja značilnost zajema npr. podaljšano mladost, krajše obdobje aktivnega starševstva, nekatera obdobja se med seboj mešajo, npr. starševstvo pred poroko, nekatera se podvajajo, npr. ponovno poročanje, oblikovanje nove družine.

Družinski potek se je torej bistveno spremenil. Eden od razlogov je povečana možnost kontracepcije. Drugi razlog je ta, da se veliko mladih posveti izobraževanju in karieri, nekateri hočejo aktivno izkoristiti svoj prosti čas, prednost pa dajejo tudi osebnostnemu razvoju. Za oblikovanje lastne družine se posamezniki zato odločajo kasneje. Starost žensk ob rojstvu prvega otroka se zvišuje. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo žensk, ki so leta 2006 rodile prvič in so bile mlajše od 25 let, samo še za slabo četrtnino, tistih pa, ki so v tem letu rodile prvič in so bile starejše od 35 let, pa je bilo že 6, 1%. Značilno za današnji čas je tudi, da se vsi pari ne odločajo za otroke. V povprečju imajo ženske manj otrok

kot so jih imele v preteklosti. Vendar pa se je v zadnjih letih rodnost v Sloveniji vseeno nekoliko zvišala. Podatki s spletne strani Statističnega urada Republike Slovenije nam prikazujejo, da je bilo živorojenih otrok v Sloveniji najmanj v letu 2003, zdaj pa to število narašča. V letu 2006 je bilo živorojenih skoraj 19 000 otrok, to je za 4,3% več kot v letu prej.

Prihod otroka je torej vse manj naključje, bolj pa postaja odločitev obeh partnerjev. To odločitev in tudi obdobje nosečnosti velikokrat spremlja tudi informiranje in prebiranje različnih priročnikov o nosečnosti in o otrokovem razvoju, upoštevanje raznih nasvetov, ki se nanašajo na optimalne pogoje spočetja, zdravo prehrano, rekreacijo itd. Tega pred leti seveda ni bilo.

1.2.2 Življenjska obdobja družine

Družina gre skozi različne razvojne faze. Da bi lažje razumeli ta razvoj, ga lahko primerjamo z razvojem posameznika. Tudi družina se namreč nekje »rodi« ter gre preko posameznih razvojnih stadijev oz. stopnic, podobno kot posameznik. Vsaka stopnica pomeni za družino velik izziv, saj prinaša mnogo novih nalog.

Iz diplomske naloge Urške Ličen (2004: 8-10) povzemam obdobja družinskega življenja:

1. Obdobje začetnega partnerstva je obdobje zaljubljenosti, prvo obdobje skupnega življenja, kjer partnerja skušata razviti svojo identiteto. Gradita nov sistem oz. družino, v kateri se učita na novo izražati svoja doživetja in medsebojna pričakovanja. Usklajujeta vrednote, ki sta jih prinesla vsak iz svoje družine. Postavljata svoja pravila in cilje, zagotavljata intimnost, razvijata način skupnega dogovarjanja in sprejemanja odločitev. Za to obdobje je pomembno, da se učita dajati prednost zakonskim odnosom pred družinskimi.
2. Za obdobje družine s prvorojencem je značilno, da se pozornost običajno preusmeri iz zakonskih težav na starševske in družinske. Gre za učenje v odnosu »trikotnika«, ki ga sestavljajo mati-oče-otrok. Vsak član mora razviti dovolj zaupanja vase in v druga dva člana v trikotniku. Pomembno je, da se partnerjema uspe prilagoditi otrokovim potrebam in potrebam partnerstva, tako da je potem korak v naslednja obdobja lažji.
3. V obdobje malčka in šolarja vstopajo ljudje in ustanove, ki jih otrok obiskuje (vrtec, šola, vzgojitelji, učitelji itd.). Družina se sooča z vprašanji sekundarne socializacije.

Gre za usklajevanje posameznikovih potreb in pričakovanj v odnosu do širšega socialnega prostora. Družina je v tem obdobju velikokrat usmerjena v vzgojo otrok, ob tem pa zanemari odnose med partnerjema.

4. Obdobje adolescence je tako preizkus za mladostnika kot za njegove starše. Starša oz. partnerja se ob spremljanju svojega otroka spet srečata s pojmi spolnosti, avtoritete in neodvisnosti. Pomembno je, kako sta vse to sama doživljala v obdobju adolescence in kako sta te teme sama predelala, saj se to sedaj odraža v dogajanju v njuni novi družini.
5. Obdobje z nazivom začetek nove družine se začne, ko ostaneta starša zopet sama, ko prvi otrok zapusti dom, in se konča, ko ga zapusti zadnji. Odhod otrok pokaže, kako je partnerjema uspelo uskladiti njuno starševsko in partnersko vlogo. Prehod v preostala obdobja ne bo predstavljal večjih težav, če sta poleg starševske vloge starša negovala tudi partnersko vlogo.
6. Obdobje »praznega gnezda« se začne z odhodom zadnjega otroka in se nadaljuje, dokler eden ali oba zakonca ne gresta v pokoj. Glavna naloga v tem obdobju je reorganizacija življenja, ki ustreza novim razmeram.
7. Obdobje ostarele družine se začne, ko gresta partnerja v pokoj in se konča s smrtjo enega od zakoncev. V tem času se partnerja posvečata negovanju medsebojnih odnosov.

Razumevanje obdobji družinskega življenja se mi zdi bistveno za umestitev obdobja nosečnosti kot prelomnice v družinskem poteku. Iz naštetih faz v družinskem poteku je razvidno, da sama nosečnost še ne pomeni prehoda iz obdobja začetnega partnerstva v obdobje družine s prvorojencem, vseeno pa nosečnost lahko razumemo kot dokončno znamenje, da bo do drugega obdobja vsekakor prišlo. V tem obdobju se morata partnerja pripraviti na to veliko spremembo, na razširitev družine. Nosečnost pomeni še zadnjo fazo, ko sta partnerja sama in že meji na fazo življenja z otrokom, zato jo lahko vidimo kot pripravo na spremembo iz ene oblike družine v drugo. Starša bosta poleg partnerske vloge kmalu prevzela tudi starševsko vlogo.

1.2.3 Obdobje sprememb za bodoča starša

Rojstvo prvega otroka je ena od največjih sprememb v življenju staršev. Pridobitev novega družinskega člana je dogodek, ki bistveno spremeni dosedanje življenje partnerjev. Furlan in Pajer (1997: 14) pravita, da ni zaman, da nosečnost traja kar devet mesecev. Tako dolgo obdobje je namreč potrebno, da se bodoča mama in razvijajoči se otrok navadita drug na drugega. Oba starša se morata navaditi na to, da bosta dobila otroka. Pripraviti se morata na to dejstvo, da bodo potem lahko zaživel kot družina.

Vsaka sprememba povzroča stres, pa naj je ta sprememba dobra ali slaba. Torej je tudi v primeru, ko je otrok načrtovan in zaželen, stres pri bodočih starših nekaj povsem običajnega. Skynner in Cleese (1994: 65-67) razlagata, da smo se spremembam prisiljeni prilagajati, se spopasti z njimi. Vsak človek ima namreč izdelan »duševni zemljevid«, kot ga imenujeta avtorja, ki predstavlja vse, kar zadeva naše življenje, to so družina, soseska, služba itd. Ob spremembi moramo spremeniti del našega zemljevida, npr. par, ki izve, da bo dobil otroka, mora spremeniti zemljevid, kjer otroka še ni, v zemljevid, na katerem se bo čez nekaj mesecev nahajal otrok. To prilagajanje je naporno in bodočim staršem jemlje energijo.

Ena od bistvenih sprememb, na katero naletita bodoča starša, je sprememba vloge. Še nekaj mesecev bosta samo partnerja drug drugemu, kmalu pa bosta poleg tega postala tudi starša. Skozi zgodovino družine se izoblikujejo vloge, ki so bistveni element vsake družine, kot lahko razberemo iz zgoraj navedene definicije družine. Za družino je sicer značilna relativno trajna struktura vlog, vendar pa vsaka pomembna sprememba v družini zahteva tudi spremembo vloge. Prav gotovo v te pomembne spremembe sodi tudi vsaka sprememba družinskega obdobja in tudi priprava na to spremembo.

Pomemben vidik vloge, kot ga vidi Čačinovič Vogrinčič (1992: 131), je razmerje med posameznikom in njegovo vlogo- koliko vloga pomeni zgolj pristajanje na normo in koliko posameznik svojo vlogo ustvarja. Vloge nam namreč v veliki meri določa družina in pa pravila, ki veljajo v nekem družbenem kontekstu. Do konfliktov pride, če so potrebe posameznika drugačne od pričakovane vloge, če se podoba o sebi ne sklada z vlogo itd. Konkretno težavo bi npr. imela nosečnica, od katere se pričakuje, da se bo posvetila zgolj družini in se odpovedala napredovanju v službi, ali pa partner nosečnice, ki s svojo partnerko

želi hoditi na šolo za starše, pa se njegovim staršem ali širšemu okolju zdi to čudno in nesprejemljivo za moškega. Ker gre v času nosečnosti za velike spremembe, je tudi priprava na nove vloge lahko težavna in kar precej časa je potrebno, da si ustvarimo predstavo, kakšna naj bi bila nova vloga in kako bomo v njej funkcionirali.

Vendar pa se starša v času pričakovanja otroka ne ukvarjata le vsak s svojo vlogo in z vlogo svojega partnerja. Ker bo kmalu prišel otrok, si izdelata že neko idejo o tem, kakšno naj bi izgledalo življenje z otrokom. Njun odnos že določa prostor novemu družinskemu članu, torej mu določa vlogo. Tudi Čačinovič Vogrinčič (1992: 116) pravi, da starša otroka že pričakata z velikimi pričakovanji. Ta pričakovanja so zavestna, deloma osveščena in pa podzavestna.

Prav gotovo se v času nosečnosti spremenijo potrebe bodočih staršev. Pri ženskah to pomeni tudi drugačne telesne potrebe, npr. potreba po več zaužitih kalorijah, nega telesa itd. Nas pa na tem mestu zanimajo predvsem psihosocialne potrebe, za katere prav tako velja, da so v obdobju nosečnosti drugačne kot pa sicer tako za žensko kot za moškega. Težko bi govorili o tem, da imajo vsi pari v obdobju nosečnosti popolnoma enake potrebe. Izpostavila bi potrebo po izražanju stiske, po suportu in razumevanju. Pomembno je, da lahko oseba izrazi nezadovoljstvo, ki velikokrat nastane zaradi neskladja med svojimi pričakovanji in pričakovanji drugih.

Ker družine prehajajo skozi vrsto različnih obdobj, so spremembe torej nujne. Tudi razširitev družine v smislu rojstva otroka oz. že samo pričakovanje otroka pomeni prestrukturiranje. Družina bo v novem življenjskem obdobju potrebovala drugačno strukturo, da bo lahko funkcionirala. Pri tem pa je pomembno ravnotežje med dvema skrajnima poloma: ena je togost, druga pa skrajna fleksibilnost. Za razumevanje treh tipov družin oz. »homeostatičnih idealov«, kot jih razlagata Kantor in Lehr (v Čačinovič Vogrinčič 1992: 119-125), se mi zdi bistveno razumevanje pojma homeostaze. Koncept homeostaze se nanaša na zgoraj omenjena pola, torej togost, stabilnost oz. negativni feedback na eni strani in spreminjanje, fleksibilnost, ustvarjalnost oz. pozitivni feedbackom na drugi strani. Pomeni, da družinski sistem deluje tako, da vedno znova vzpostavlja ravnotežje. Trije tipi družin, razporejeni glede na to, na katerem mehanizmu feedbacka gradijo, so zaprte, poljubne in odprte družine:

1. Za zaprte družine so značilna toga, nespremenljiva pravila izražanja in zadovoljevanja potreb posameznika. Togost zagotavlja »varnost«. Gradijo le na negativnem feedbacku.
2. Poljubne družine so prilagodljive, fleksibilne, značilna je anarhija. Kaos onemogoča soočenje z lastnimi potrebami. Gradijo le na pozitivnem feedbacku.
3. Odprte družine so najbolj funkcionalne. Temeljijo na fleksibilni strukturi meja, podsistemov, hierarhiji in vlogah. Vsi ti elementi so dovolj razvidni, da omogočajo spreminjanje. Povezanost med člani omogoča prepoznavanje in pristajanje na potrebe drugega, pri čemer izkustvo nezadovoljstva ni usodno. Uporabljajo tako pozitivni kot negativni feedback.

Spremembe torej zahtevajo pravo kombinacijo negativnega in pozitivnega feedbacka, tako stalnost, ki omogoča varnost, kot tudi pripravljenost, da se nekaj spremeni, ko je to potrebno. Le s pomočjo prave kombinacije obojega bosta bodoča starša učinkovito ravnala in se tudi bolje pripravila na prihod otroka. Predpogoj za učinkovito ravnanje pa je seveda razvidnost družine kot sistema.

1.3 ODLOČITEV ZA STARŠEVSTVO

V poglavju o družbenih spremembah sem že pisala o tem, da je zaradi različnih dejavnikov rojstvo otroka vse bolj posledica zavestne odločitve, manj pa naključje. Četudi že pride do nosečnosti »po nesreči«, je danes možnost splava dostopna večini deklet oz. žensk.

Za otroka so čas in okoliščine, ki spremljajo odločitev staršev, da bosta spočela otroka, odločilnega pomena. Razlikujemo lahko mikrosistemske in makrosistemske dejavnike. Mikrosistemski dejavnik so zaželenost nosečnosti, načrtovanost nosečnosti, starost staršev ob spočetju otroka ali ob posvojitvi, dejstvo, ali je bila oploditev naravna ali umetna ipd. Makrosistemski dejavniki, ki prav tako vplivajo na otrokov razvoj, pa se nanašajo na vprašanja: ali imajo v določeni kulturi prednost številčne ali majhne družine, ali je en spol bolj zaželen kot drugi ter koliko in na kakšen način ta kultura podpira družine z otroki. (Papalia et. al 2003: 72)

1.3.1 Motivi za starševstvo

Motivi, ki jih imajo posamezniki pred seboj, ko si želijo postati starši oz. ko se odločijo za starševstvo, so zelo različni. Obstajajo tudi razlike glede motivov pri moških in ženskah.

V zahodni kulturi se materinstvo velikokrat povzdiguje kot nekaj čarobnega, edinstvenega. V skladu s tem velja prepričanje, da je vsaki ženski treba priznati pravico do otroka. To se navezuje na vlogo ženske kot matere: ženske naj bi hrepenele po otrocih in po družinskem življenju. Še vedno prevladuje mnenje, da je ženska, ki zaradi neplodnosti ali zaradi kakih drugih vzrokov ne more imeti otrok, prikrajšana in čustveno neizpolnjena. Zaradi tega lahko pride do pomilovanja žensk, ki ne morejo imeti otrok. Če pa se ženska sama odloči, da ne bo imela otrok, velja za egoistično in trdo. Nekatere ženske zato občutijo pritisk iz strani okolja in si zato prizadevajo, da bi postale dobre matere, tako kot od njih zahteva družba.

Pitt (1988: 20) pravi, da se ženska za nosečnost marsikdaj ne odloči zato, ker bi si otroka zares želela, ampak se v ozadju skrivajo drugi cilji. Pogost razlog je prikrajšanost v ljubezni. Predstava nekoga, ki si otroka želi iz tega razloga je, da bo otroka ljubil, otrok pa mu bo ljubezen vračal. Možni motivi za starševstvo so tudi, da želi mladostnica z nosečnostjo

prizadeti starše in jim dokazati, da je odrasla; ženska, razočarana nad možem, ga želi kaznovati z nosečnostjo; neka ženska raje zanosi, kot pa da študira ali dela itd. Včasih je v želji po otroku tudi iskanje varnosti, npr. da bo otrok skrbel za starše v starosti. Ženski v pozni dobi staranja nosečnost lahko pomeni, da je še daleč od staranja. Zlasti pri mladostnicah nosečnost lahko pomeni popestritev dolgočasnega in praznega življenja.

Moški imajo lahko nekatere drugačne motive za starševstvo, ki so specifični njihovi družbeni vlogi. Nekateri negotovi moški si na primer samospoštovanje in ugled v družbi pridobivajo z velikim številom otrok, po možnosti sinov. Včasih je motiv lahko tudi ta, da se hoče mož ženi maščevati z nosečnostjo. Ker pa je otrok tudi dejanska povezava med partnerjema, nekaterim moškim biti oče pomeni tudi imeti otrokovo mati v oblasti.

Pari, katerih zveza ni trdna, vidijo v nosečnosti in v rojstvu otroka rešitev za partnerstvo. Upajo, da bo otrok okrepil partnersko zvezo..

Razlog je lahko tudi želja po nesmrtnosti. Preko potomcev namreč v nekem smislu »živimo« naprej še nekaj generacij. Ta razlog se navezuje na biološko željo po nadaljevanju vrste.

Posamezniki in pari torej z željo po nosečnosti in z željo po otroku sledijo najrazličnejšim potrebam. Velikokrat so te potrebe take narave, da niti nosečnost niti otrok dejansko ne moreta zadovoljiti vseh teh pričakovanj staršev. Posamezniki, ki so se odločili za starševstvo zato, ker so bili npr. prikrajšani v ljubezni ali da bi rešili propadajočo partnersko zvezo, bodo kmalu ugotovili, da za zadovoljevanje svojih potreb niso ubrali prave poti.

1.3.2 Nezaželena nosečnost

Zgoraj sem govorila o motivih za starševstvo. Nezaželena nosečnost umeščam na to mesto kot nasprotje zgornje teme, saj se mi zdi pomembno nameniti nekaj stavkov nosečnosti, kjer motiva ni bilo, je pa do nosečnosti vseeno prišlo.

»Nenačrtovana nosečnost je včasih za žensko prijetno presenečenje in jo takoj sprejme. Še večkrat pa se z njo sprijazni šele po začetni zaskrbljenosti in odporu. Pogosto je nenačrtovana nosečnost tudi nezaželena in ženska se odloči za splav.« (Pitt 1988: 21)

Ženske in pari, ki se znajdejo v položaju nezaželene nosečnosti, se morajo soočiti s pomembnim vprašanjem, kaj naj naredijo zdaj: naj se odločijo za splav ali pa naj obdržijo otroka? Za nekatere je odgovor samoumeven, saj se takoj odločijo za eno ali drugo možnost. V vsakem primeru pa je pomembno, da pustimo dekletu, ženski oz. paru dovolj časa in da tem posameznikom nudimo dovolj prostora, da spoznajo svoje občutke, saj nepričakovana nosečnost lahko pomeni močno duševno in včasih tudi materialno obremenitev.

Če ženska zanosi, ne da bi bila v resnem partnerskem razmerju s potencialnim očetom, so razmere za žensko lahko še toliko bolj težavne. Taka situacija je v veliko primerih povezana tudi z odhodom partnerja. Tovrstni primeri so še zlasti pogosti pri mladoletnikih. Kitzingerjeva (1994: 154) poroča o študijah, ki so pokazale, da je večina mladostniških nosečnosti nenamernih. Veliko mladostnic zanosi po nesreči, ker mislijo, da se jim to ne more zgoditi.

1.4 NOSEČNOST, KOT JO DOŽIVLJA BODOČA MAMICA

Za razumevanje tega poglavja se mi zdi bistveno najprej pogledati v družbene dejavnike, ki določajo, kakšen status ima materinstvo.

1.4.1 Družbene okoliščine, ki določajo položaj materinstva

»Mit o materinstvu vsebuje tri splošno sprejete trditve, najbolj vplivna je prva: da otrok potrebuje mater. Druga je obrnjena: da mati potrebuje otroka. Tretja trditev je posplošitev, da je materinstvo največ, kar lahko ženska doseže v življenju: samo z njim se res potrdi kot ženska. Z drugimi besedami, ženska mora biti mati.« (Oakley 2000: 199)

Pri zgornji trditvi avtorica navaja splošno sprejeto družbeno normo o materinstvu. Domneva se, da naj bi si vse ženske želele roditi. Hkrati s tem se pričakuje, da vse zna, da vedno ve, kaj je najbolje zanj in za otroka, da bo kot mati popolna, saj jo vodi materinski nagon. Vendar nam Oakley hitro pove, da gre za mit.

Pomemben element so mediji, ki ponujajo številne nasvete in napotke in nam slikovito prikazujejo, kakšna je mati današnjega časa. V revijah, namenjenih staršem, takoj opazimo slike sijočih nosečnic in mladih staršev. Napotki se nanašajo na zdrav način življenja, na dober zunanji videz, krepitev samozavesti, na to, kako biti popolna mati in kako ohraniti dober in romantičen odnos s partnerjem. Čas nosečnosti in materinstvo prikazujejo tudi zvezdnice, ki se z zaobljenim trebuhom ali z otrokom v naročju smehljajo z naslovnih revij.

Zgovorna se mi zdi trditev Kitzingerjeve (1994: 155): »Slika materinstva, ki nam ga ponujajo, je sladka kot saharin.« Mati je predstavljena kot ljubeča, požrtvovalna. Vedno naj bi vedela, kaj mora narediti. Nosečnost in materinstvo nam družba predstavlja v romantični luči.

Kar se samega poroda tiče je za našo kulturo značilno, da je porod odstranjen iz običajnega življenjskega dogajanja. Porod in z njim povezane spremembe in stiske so za večino žensk po svetu nekaj samo po sebi razumljivega in zaradi poroda jim ni potrebno oditi v porodnišnico; odhod porodnice v porodnišnico je namreč specifičen za zahodno kulturo. S tem, ko gre

ženska v porodnišnico, postane rojevanje na nek način patološki dogodek, kot bi šlo na primer za izdrtje modrostnega zoba. (ibid 1994: 3)

Kitzinger (1994: 4-7) ugotavlja tudi, da je zahodnjaška kultura »protimaterinska«. To se kaže v nizkih otroških dodatkih, le redko je na delovnem mestu organizirano varstvo za otroke, mati je hkrati tudi gospodinja, težko usklajuje delovni čas in čas, namenjen družini itd. Avtorica ugotavlja, da je ženska v trenutku, ko postane mati, obravnavana kot nekaj manj in ne nekaj več. Na delovnem mestu velja za nezanesljivo, saj bo zaradi nosečnosti in kasneje zaradi otroka za nekaj časa zapustila službo, torej bo motila gladek tek delovnega procesa. Ker bo mati že pred porodom in najverjetneje še precej časa po porodu doma z otrokom, bo prevzela še vsa gospodinjska dela in v očeh moškega bo najbrž postala tudi gospodinja.

Steinbach (2004: 199) za angleške ženske v devetnajstem stoletju prejšnjega tisočletja pravi, da so bile le ženske tiste, ki so nosile posledice zanositve. Moški v obdobje partnerkine nosečnosti niso bili aktivno udeleženi. Ženske so bile soočene z relativno visoko stopnjo tveganosti poroda, z duševnimi in socialnimi stiskami itd. Pri tem niso bile deležne velikega razumevanja iz strani družbe, prav tako ne iz strani zdravstvenega osebja. Najbrž te in podobne zgodovinske okoliščine v nekaterih primerih močno določajo položaj nosečih žensk danes.

1.4.2 Občutki bodoče mamice

Za prikaz doživljanja nosečnosti pri ženskah citiram Pitta (1988:11): »Torej tudi žensko, ki jo nosečnost osrečuje, vseeno mučijo nekateri dvomi, pa tudi tista, ki na zunaj zelo odločno odklanja nosečnost, nosi v sebi vsaj drobno hrepenenje po otroku. Večina bodočih mater je nekje med tema dvema skrajnostma in njihovi občutki so bolj enakomerno pomešani.« Skrajnosti, npr. samo lepe stvari v nosečnosti ali samo odklanjanje le-te so torej večinoma redke. Najverjetneje se vse ženske srečujejo z lepimi in manj lepimi trenutki v obdobju pričakovanja otroka.

Veliko težav, ki se nanašajo na nosečnost, kot jo doživlja ženska, ima vzrok prav v normah, ki jih družba postavlja materinstvu. Obremenitev za bodoče matere lahko predstavlja mit o materinstvu, kot ga je opisala Oakley in ki sem ga povzela v prejšnjem poglavju. Gre za

pritisk, ki ga ženska pogosto čuti iz strani družbe. Pričakuje se, da si želi postati mati in da se veseli materinstva. To ne drži v vseh primerih. Tudi če se ženska materinstva sicer veseli, lahko pride do trenutkov naveličanosti in brezvoljnosti. »Kaj je narobe z mano? Tega bi se vendar morala veseliti in v nosečnosti in v pričakovanju otroka uživati, se veseliti, vendar tega zdaj ne čutim...« To so misli, s katerimi se obremenjuje veliko nosečnic. Naveličanost, negotovost, nejevolja in podobna občutja niso nič nenavadnega. Ker pa v okviru družbenih norm velja, da naj se bodoča mama veseli otroka, da naj ga sprejme z odprtimi rokami in da požrtvovalno stisne zobe kljub težavam v nosečnosti, se lahko teh doživljanj prestraši in se počuti krivo, da nosečnost doživlja na ta način. Tudi Leskošek (predavanje pri predmetu *Ženske in moški v socialnem delu*, 27. 3. 2007) poudarja, da materinski instinkt ne obstaja. Ni res, da ima vsaka mama rada svojega otroka in da se z njim poveže in ga vzljubi že med nosečnostjo. Če bi to držalo, ne bi bilo otrok, ki jih matere odklonijo takoj po porodu.

Mit o materinstvu se nanaša tudi na materinski nagon, zaradi katerega naj bi matere že po naravi vedele vse, kar je potrebno za pravilno ravnanje v nosečnosti in kasneje za pravilno ravnanje z otrokom, kar vključuje njegovo nego, hranjenje itd. Zopet citiram Kitzingerjevo (1994: 162), saj na slikovit način prikaže realno situacijo: »Pričakujoča mati v zahodni družbi morda še nikoli prej ni niti videla niti se dotaknila novorojenčka. Otrokov videz in potrebe so ji lahko enako velika skrivnost kot razmnoževanje velikih pand. Morda je o tem že kdaj prebrala kak priložnostni članek, vendar se zaveda, da z rojstvom otroka začne delati nekaj, o čemer ne ve prav nič.« Če pogledamo na položaj, v katerem se znajde bodoča mama, lahko ugotovimo, da ji je družba naložila težko breme. Od nje se pričakuje, da se bo znašla v novi situaciji, čeprav mogoče o tem ve le malo ali pa popolnoma nič. Nič čudnega ni, da je nosečnost med drugimi razlogi stresna tudi zaradi tega dejstva. Leonhardt-Lupa (1995: 29-30) piše o tem, da se večina mater v današnjem času ne zadovolji s tem, da so »dovolj dobre matere«, ki zaupajo sebi in svoji presoji. Že od vsega začetka težijo k temu, da bi bile popolne mame, kar pomeni, da mora biti popolno prav vse, od izbire najboljše šole za starše, najboljše prehrane med nosečnostjo, izbire najboljših in najdražjih stvari za otroka itd.

Ravno zato, ker so ženske pod ogromnim pritiskom, da bi bile popolne matere, se zatekajo k prebiranju raznih knjig, priročnikov in revij. Na tak način se želijo informirati o nosečnosti, porodu in o vzgoji otroka. Vendar pa je to za žensko obremenjujoče, saj knjige, namenjene bodočim staršem, ne ponujajo vedno napotkov, ki bi bili primerni za vsako situacijo.

Veliko nosečnic podleže medijem, ki seveda poročajo v skladu z družbenimi normami. Prikazujejo idealizirano materinstvo, ki je bolj malo podobno materinstvu v realnosti. Že sam pogled na fotografije daje jasno sporočilo, da so nosečnice v enem najsrečnejših obdobj v svojem življenju in da je pridobitev otroka nekaj najlepšega. To je seveda lahko popolnoma resnična trditev, vendar pa so v medijih prikazani le srečni trenutki, pogosto pa so prikrite najbolj pereče stiske. Nasmejani obrazi pričajo o tem, da stisk ni oz. da otrok poplača ves trud in napore. Napotki in nasveti v medijih ponujajo hitre rešitve za težave, ki naj jih nosečnica ali mamica upošteva, zato da bo lahko žarela kot ženske na fotografijah. Ker mediji v večini primerov ne prikazujejo realnosti, ženska hitro ugotovi, da obstaja neskladje med tem, kar pravijo sporočila v medijih in tem, kakršna je sama. To zavedanje lahko privede do razočaranja nad sabo, saj ni sposobna slediti zahtevam, ki jih narekujejo revije za bodoče starše. Kljub trudu vedno znova ugotovi, da ne dohaja »popolnosti«, kot je prikazana v medijih. Tem mislim pogosto sledi nizka samopodoba in dvom v lastno starševstvo.

Pomembno vprašanje se nanaša na delovno razmerje, v katerem je ženska, in na odnos njenega delodajalca do nosečnosti in materinstva. Ženska je lahko zaskrbljena zaradi delovnega mesta, saj ne ve, kako bo, ko bo prišla nazaj, ali bo potrebovala veliko časa, da se bo vrnila v delovno formo, ali ji bodo sodelavci in pa nadrejeni v oporo, obremenjuje se z vprašanjem, kako jo bodo sprejeli nazaj. Delodajalci na žalost pogosto niso navdušeni, da bo njihova delavka toliko časa odsotna z dela.

Pitt (1988: 24-54) nosečnost opisuje iz drugega zornega kota, in sicer na način, kot ga doživlja bodoča mama. Nosečnost je razdeljena na tri obdobja, ki vključujejo prvo, drugo in tretje trimesečje. Ženske različno doživljajo različna obdobja nosečnosti. Devet mesecev, torej čas nosečnosti, je relativno dolga doba in seveda nosečnica drugače doživlja trenutke, ko šele izve, da je noseča, in pa zadnje dneve pred porodom.

Glede prvega trimesečja Pitt pravi, da spoznanje o nosečnosti nekatere ženske straši. Gre namreč za kup novih stvari, ki jo plašijo: otrok, ki pomeni odgovornost, fiziološka sprememba, bolečine, njen odnos do bližnjih se bo nekoliko spremenil, veliko bo imela opravka z zdravniki, mogoče bo imela finančne težave in pa težave s prostorom v stanovanju. Ta izziv je nekaj novega in se ne more primerjati z ničemer iz dosedanjega življenja. Poleg tega jo lahko plašijo razne predstave in površne informacije o nosečnosti, porodu in otroku.

Drugo trimesečje je razmeroma mirno, vendar je zaskrbljenost še vedno velika. Poveča se bojazen glede otroka. Ko bodoče starše vprašamo, ali imajo kakšne želje po določenem spolu otroka, je pogost odgovor: »Samo da bo zdrav!« Skrb za otroka je pri nekaterih materah zelo intenzivna. Še zlasti zaskrbljene so tiste nosečnice, ki so noseče prvič, tiste, pri katerih je že prišlo do splava in pa ženske, ki so že rodile otroka, pa je ta med porodom umrl, umrl kmalu po porodu ali pa je imel zdravstvene težave. Bodoča mama se lahko zelo boji, ali bo otrok preživel in ali bo zdrav. To predstavlja za njo velik stres. V tem obdobju se poveča tudi bojazen glede poroda. Veliko žensk skrbi, kako bodo z njimi delali zdravstveni delavci, s katerimi bodo imele opraviti v tem obdobju. Ena bistvenih bojazni so tudi bolečine pri porodu in možnost poškodb. Nosečnice se bojijo zapletov, npr. da bi prišlo do krvavitve ali celo do smrti. Nekatere se obremenjujejo s tem, da bodo daleč stran od doma, ob njej pa bodo le tujci. V drugem trimesečju je pomembna značilnost, ki spremeni doživljanje bodoče mame tudi ta, da se otrok prvič premakne. Pred tem je namreč težko dojeti, da gre pri nosečnosti za živo bitje znotraj telesa nosečnice. Zdaj otrok naznani, da dejansko obstaja, kar spodbudi, da se ženska začne zavedati, da bo postala mama.

Za tretje trimesečje avtor pravi, da v zadnjih tednih veliko ženskam čas teče počasi. Vsega so naveličane, še posebej okornosti zaradi visoke nosečnosti in drugih zdravstvenih težav, povezanih s tem. Z nestrpnostjo pričakujejo predvideni rok poroda, da bi bile rešene teh nadlog, da bi videle svojega otroka in »da bi dobile nazaj svoje telo«. Občutek naveličanosti lahko privede proti koncu nosečnosti do depresije. Vzroki so lahko v veliki količini hormonov, predstavah o porodnih bolečinah in v odgovornosti, ki bo prišla z otrokom.

V mesecih, ko se ženskam zaradi nosečnosti telo začne spreminjati, imajo nekatere od njih težave s sprejemanjem tega dejstva. V naši kulturi vitkost velja za ideal ženskega telesa in mnoge posameznice težijo k temu. V nosečnosti se telo začne spreminjati v izrazito oblo telo, ki pa ga mnoge ženske ne morejo sprejeti. Lahko se počutijo neprivlačne in imajo odpor do lastnega telesa.

Kitzinger (1994: 69- 70) pravi, da je čas nosečnosti v naši družbi lahko tudi čas hude osamljenosti. Včasih ženska iz različnih razlogov pomoči niti ne poišče, npr. ker ji je nerodno prositi za pomoč, ker to dojema kot znak šibkosti ali pa zato, ker v določenem trenutku ni sposobna prositi za podporo. Ženska se sicer lahko obrne na svojega partnerja ali na koga od

bližnjih, vendar pa včasih niso sposobni dajati podpore ali pa ne vejo, kako bi pomagali, s kakšnimi besedami bi pristopili k njej.

Ženska je lahko zaskrbljena zaradi nepoučenosti. Velikokrat ji manjka informacij o sami nosečnosti in o postopku poroda. Ti podatki so načeloma dostopni vsem, ki so pripravljeni vložiti nekaj energije v to, npr. v branje knjig, obisk zdravnika, obisk šole za starše, poizvedovanje pri ženskah, ki že imajo izkušnjo nosečnosti in poroda za seboj itd. Težje je, ko je ženska zaskrbljena zaradi neizkušenosti, če je noseča prvič, ali če nima ustrezne podpore. Knjige ji izkušnje in suporta ne morejo nuditi v celoti.

Po drugi strani pa nasvetov materam ne primanjkuje. Včasih so deležne veliko napotkov iz vseh strani in nosečnica se lahko počuti, kot da se na situacijo spoznajo prav vsi, razen ona sama. Tudi dajanje napotkov je lahko razlog, da se bodoči mamici šibi samozavest. Poleg tega so taki nasveti največkrat »tehnične narave«, npr. kako se pripraviti za odhod v porodnišnico, kako negovati otroka itd.

Kar se tiče doživljanja nosečnosti v zvezi z otrokom pa je pogosto, da nosečnice sanjarijo o svojih otrocih, ki jih nosijo v sebi. Pri tem moramo upoštevati, da je slika o otrocih, kot so predstavljeni v splošno razširjeni ideji, velikokrat popačena. Bodoča mama ima mogoče popolnoma popačeno predstavo o tem, kaj otroci so in kako se vedejo. Sanje in ideje o otrocih so seveda drugačne pri vsaki mami posebej, odvisno od njenih predstav, izkušenj in pričakovanj. Pogosto so take ideje idealizirane in romantično obarvane.

Včasih pri starših prevladuje želja po določenem spolu otroka in imajo zelo jasno izdelane predstave o otroku. Včasih ga vidijo le v določenem življenjskem obdobju, npr. kot dojenčka, kot šolarja itd. Nič ni narobe s tem, da mati o otroku razmišlja na tak način, vendar pa je pomembno, da njena pričakovanja niso fiksna.

Drugače je pri doživljanju nosečnosti pri ženskah, ki že imajo otroke, saj so že enkrat ali večkrat šle skozi obdobje nosečnosti in že imajo izkušnje z otroki. Vendar pa tudi tu stiske in težave niso nič manj pogoste. Mama, ki bo znova rodila, bo v času nosečnosti najverjetneje morala skrbeti še za svoje otroke, kar je še posebej v času visoke nosečnosti lahko zelo naporna vloga. Poleg tega se bo življenje z rojstvom otroka spremenilo ne samo zanjo in za

partnerja, ampak tudi za otroke, ki bodo zdaj dobili bratca ali sestrico. Vzgajati in skrbeti za dva ali več otrok pa je seveda težje kot samo za enega.

Ker si nekateri moški s tem, ko njihova partnerka zanosi, žensko popolnoma prisvojijo in jo izkoriščajo tudi za gospodinjska dela, se bo ženska v tem primeru počutila manjvredno. Nezadovoljna bo s svojo vlogo, saj je le izkoriščana.

1.5 NOSEČNOST, KOT JO DOŽIVLJA BODOČI OČKA

Tudi v tem poglavju si je smiselno pogledati, kaj za vlogo očetovstva določajo družbene norme.

1.5.1 Družbene okoliščine, ki določajo položaj očetovstva

Leskošek (predavanje pri predmetu »Moški in ženske v socialnem delu«, 27. 3. 2007) razlaga, da za razliko od materinskega nagona v naši kulturi o očetovskem instinktu ne govorimo. To lahko za moške predstavlja olajšanje, saj jim družba ne nalaga tako težkih bremen kot ženski. Oče je v tem smislu bolj svoboden in nosi manjšo odgovornost kot ženska. Od moškega se ne pričakuje, da si želi otrok in da je to njegovo poslanstvo, ki naj bi mu predstavljalo eno največjih vrednot v življenju.

Biološko dejstvo, da so moški udeleženi le pri spočetju otroka, niso pa noseči, določa pogled na očetovstvo v naši kulturi. Za materinstvo se predpostavlja, da se bodoča mamica med nosečnostjo poveže z otrokom. Otrok je del matere, saj raste v njenem telesu. Preko njenega telesa otrok opravlja vse življenjsko pomembne funkcije. Oče je za vse to prikrajšan, zato mu zahodna družba odreja tudi možnost povezanosti in uglašenosti z otrokom in ga s tem prikrajša tudi za vse pozitivne strani očetovstva.

V današnjem času se uveljavlja trend, ki očetovstvu in materinstvu priznava enakovreden položaj. Četudi se zgoraj opisane okoliščine vse bolj spreminjajo, pa še vedno ostajajo nekje v ozadju in močno vplivajo na očetovstvo, kot ga poznamo danes. Moški je še vedno bolj svoboden kot ženska: pri njem je še vedno bolj sprejemljivo, če se poleg družinskega življenja aktivno udejstvuje tudi na delovnem področju in si gradi kariero ter se na račun kariere odpove aktivnemu sodelovanju v družini. Na podlagi tega lahko sklepamo, da mit o očetu, katerega mesto je zunaj družine, do neke mere še vpliva na današnje družinsko življenje.

Ta mit prinaša še eno posledico. Ker je, glede na ta stereotip, mesto moškemu zunaj družine, se kljub trudu, da bi ta mit izničili, moški ponekod le s težavo borijo za aktivno mesto znotraj družine. Skušek (1994: 235) v svojem prispevku piše o tem, da je ena od redkih aktivnih vlog,

ki jo naša kultura pripisuje očetu, oploditveni akt. Rečemo, da je moški »naredil otroka«. Temu sledi nekajmesečno ali celo večletno zatišje. Skrb za otroka, za njegovo nego in vzgojo prevzamejo mama, stara mati, babice, pediaterinja, nato pa vzgojiteljica in učiteljica. Oče je na tak način izrinjen iz družinskega življenja. Pravzaprav ga izrine družba in kljub prizadevanju za vpetost v družino je včasih težko dejansko uresničiti te cilje.

Vse to se odraža tudi v medijih. Mediji po eni strani še vedno predstavljajo materinstvo kot nekaj svetega, posebnega, na ta način pa v bistvu kažejo tudi položaj moškega, ki je izrinjen iz dvojice mati-otrok. V okviru raznih oglaševalskih potez pa po drugi strani lahko vidimo slike »novih moških«. Oglaševalci in ponudniki raznih izdelkov in storitev ravno s pomočjo ideje o moškem, ki je trden, mišičast in hkrati nežen, predstavljen skupaj z dojenčkom, skušajo doseči čim boljši tržni uspeh. Slika govori o tem, da moški v sebi nosi nežnost, ki jo obudi otrok.

Med iskanjem gradiva za diplomsko delo sem bila pozorna tudi na revije in razne priročnike, ki so namenjeni bodočim staršem. Že iz slik je razvidno, da se očetu priznava bolj enakovreden položaj v družini kot pa v preteklosti. Slikovno gradivo zajema tudi slike z očetmi in vzgojitelji. Nekateri članki so namenjeni specifično očetom. Kot primer navajam revijo S.O.S., v kateri sem našla članek z naslovom *Očka, glej me!*, ki spodbuja očete k aktivnemu očetovstvu. Konkretni nasveti so, da naj se oče ukvarja z otrokom, da naj bo prisoten na dogodkih, pomembnih za otroka, da naj z otrokom aktivno preživlja skupni čas itd. (Pesko 2007: 40-41)

Večjo prisotnost partnerjev nosečnic v šoli za starše in pri porodu razumem kot pomemben premik od mita o materinstvu in mita o očetovstvu k vse bolj enakopravnemu položaju spolov, vsaj kar se tiče starševstva. Poudarja se pomen sodelovanja bodočega očeta na pripravah na starševstvo in na pomen njegovega sodelovanja pri porodu.

Glede delovnega razmerja pa žal še vedno velja, da so moški kot delavci bolj zaželeni kot pa ženske. Ker moški niso noseči, jih to ne ovira pri delovnem procesu. Delodajalci so velikokrat bolj naklonjeni zaposlovanju moških, saj tudi v primeru očetovstva to ne bo pomembno vplivalo na delovno razmerje. Poleg tega se zelo malo očetov odloča za očetovski dopust in tudi bolniški dopust za otroka pogosteje vzamejo mame kot pa očetje.

1.5.2 Občutki bodočega očeta

Kot sem že zgoraj nakazala je udeležnost v samo družinsko življenje in s tem tudi doživljanje v času partnerkine nosečnosti pri moških lahko zelo različno. Kitzinger (1994:184) ilustrira situacijo, kjer marsikateri moški noče prevzeti vloge »novega očeta«, ki se posveča družini. Ti moški pravijo, da vloga aktivnega očetovstva od njih preveč zahteva glede na to, da dobro skrbijo za svojo družino. Pogosto delajo tudi nadure, še posebej v Britaniji, da bi domov prinesli dovolj denarja. Doma si izberejo simbolno gospodinjsko ali starševsko nalogo, ki moškemu daje opravičilo, da se mu ni treba lotiti česa drugega. Tovrstni očetje se oklepajo stereotipne vloge očetovstva. Tudi partnerkina nosečnost jim najbrž ne bo nalagala posebne dolžnosti, da bi se aktivirali na področju družine.

Ista avtorica (ibid 1994: 181) pravi, da se po drugi strani nekateri moški odkrito upirajo temu stereotipu očeta skrbnika, ki daje le denar in močno ramo. Hočejo biti več kot le tisti, ki vzdržuje družino. Cilj je aktivna soudeležnost znotraj družine. Ker se v času partnerkine nosečnosti aktivno pripravljajo na očetovsko vlogo in so v nosečnosti »soudeleženi«, doživljajo več stresa in dvomov, zato potrebujejo tudi več podpore. Pogost občutek moškega, ki se želi aktivno udeležiti v obdobje nosečnosti, je tudi ta, da je izrinjen iz vsega tega, in sicer zato, ker je več pozornosti usmerjene na njegovo partnerko kot pa na njega. Zdi se, kot da drugi upravljajo nosečnost.

Pitt (1988: 12) se v svoji knjigi *Srečna nosečnost in materinstvo* ne izogiba vprašanju doživljanja nosečnosti iz zornega kota moškega: »Tudi moža pogosto zadevajo mešani občutki. Kakšen je njegov odnos do nosečnosti? Si jo res želi? Je bil »kriv« predvsem on? Je pripravljen na očetovstvo? (Prvič ali ponovno?) Bo sedanji harmonični medsebojni odnos dozorel v družino, ko bo prišel še otrok, ali pa se bo ponovilo, da sta dva »prijetna družba, trije pa že gneča«? Kako se bo odzval na njeno spremenjeno zunanost, na manjšo spolno aktivnost in na zavest, da postaja mati? Ko se bo otrok rodil, ji bo mož v pomoč ali pa se bo raje umaknil?«

Leonhardt-Lupa (1995: 120-122) ugotavlja, da se moški velikokrat čuti zapostavljenega v odnosu do svoje noseče partnerke. Od njega pričakujemo, da ženi pomaga, jo spodbuja in odgovarja na njene potrebe, medtem ko zanemarjamo njegove lastne globoko čustvene

potrebe. V ospredje se postavljajo potrebe nosečnice. Problem vidim v tem, ker se moški zato čuti dolžan pomagati svoji partnerki in na račun njenih težav zanemari svoje potrebe. Ker pa je tudi sam obremenjen, je pogosto manj sposoben dajati podporo kot običajno. Ker se tega zaveda, je lahko dodatno obremenjen zato, ker ve, da partnerka potrebuje njegovo podporo, a ji je ne nudi.

Podobno kot za ženske je tudi za moške v času partnerkine nosečnosti pomembno, da spozna, da v maternici ni le neki predmet, ampak živo bitje. Ličen (2004: 23) opazuje razliko v doživljanju nosečnosti med moškim in žensko in sicer pravi, da nosečnice dokaj hitro dojamejo, da niso več same in da bo kmalu prišel otrok. Moški se kasneje zavejo, da je otrok resničen. Situacijo ponazori s stavkom moškega v okviru šole za starše: »Še zdaj ne dojamem, da se vse skupaj sploh dogaja.« Ženski je lažje razumeti dejstvo, da bo kmalu res postala mama. Vzrok je tudi v tem, da čuti, kako se otrok premika.

Nenazadnje pa partnerje nosečnic pestijo tudi skrbi, kot so izguba svobode, odgovornost, morebitne finančne težave. Tudi skrb za partnerko je zelo obremenjujoča, še posebej, če se partner zelo boji zanjo, morda pomisli celo, da bo umrla. Skrbi ga tudi za otroka, kako bo z njim, ali bo vse v redu, ali bo zdrav. Mogoče se ukvarja že z vprašanjem, kako bo po rojstvu, če bo sploh znal ravnati z otrokom in kako se bo z njim uglasil. Moški, ki se je že zavedel, da bo zares dobil otroka, mogoče tudi že razmišlja o otroku v različnih obdobjih življenja in ga to že navdaja s ponosom.

Pri vsem tem ne smemo zaobiti pojma »kuvada«. Pitt (1988: 16) jo definira kot znak, da moškega partneričina nosečnost zelo skrbi in da tudi on nosi del njenih bojazni. Riviere (v Skušek 1994: 293) pravi, da je kuvada očetovo vedenje, povezano z otrokovim rojstvom, ko se oče odpove svojim običajnim aktivnostim.

Skušek (1994: 235- 236) piše o naslednjih simptomih kuvade: izguba apetita, zobobol, slabost in bruhanje, bolečine v križu. Ugotovili so, da 11% bodočih očetov kaže simptome kuvade. Še ena študija, ki se je ukvarjala s tem in je zajela samo očete, ki so pričakovali prvega otroka, je ugotovila da 50 % moških kaže simptome kuvade. Najpogostejša razlaga tega pojava je, da so vsi ti simptomi posledica stresa in strahu; ženina nosečnost moža skrbi in tudi on nosi del

njenih bojazni. Naslednja razlaga pa je identifikacija z ženo, zavist zaradi nosečnosti in zaradi nasprotujočih si čustev, ki ga preplavljajo.

Pomembni se mi zdijo rezultati številnih študij, ki se zlasti v Angliji in Ameriki ukvarjajo s simptomom kuvade in ki jih je povzela Zoja Skušek (1994: 236):

1. Kuvada v naši družbi obstaja.
2. Študije kažejo, da je bolj pogosta in bolj intenzivna pri očetih, ki pričakujejo prvega otroka.
3. Četudi je pogosta, jo zanikajo tako očetje kot družba v celoti.

Ista avtorica govori o štirih polih, okoli katerih se kristalizirajo očetovska dejanja. To so: bojevitost, beg, strah in spolna aktivnost.

1. V pol bojevitosti uvrščamo pogoste avtomobilske nesreče, pretepe, pretirano fizično aktivnost v času nosečnosti in po porodu, alkoholizem, prepire in agresivno vedenje med porodom do osebja, grobost do ženine ali lastne družine itd.
2. V register bega so uvrstili očete, ki se vržejo v delo. Obstaja tudi določen odstotek moških, ki v času partnerkine nosečnosti odidejo. Raziskovalci opozarjajo tudi na veliko število ločitev v prvih šestih mesecih po porodu.
3. V ta tip očetovskega udejstvovanja sodijo strahovi. Imajo jih za t. i. nevrotične reakcije.
4. Zadnji register je spolna aktivnost. Sem so uvrščeni ekshibicionizem, pedofilija, posilstvo, incest, homoseksualnost, transvestizem, javno masturbiranje itd.

(ibid 1994: 237)

Kar se poroda tiče je seveda pozitivno, če je mož v tem pomembnem trenutku ob partnerki, vendar pa to ni nujno. Včasih enemu ali obema partnerjema bolj ustreza, če moški ob porodu ni prisoten. V tem primeru je seveda bolje spoštovati takšno željo para. Nekateri moški so občutljivi in ob porodu bi jim bilo neprijetno in nelagodno, pa tudi nekaterim ženskam je ljubše, če njihovega partnerja ni zraven.

Povzamem lahko, da je nosečnost tako za žensko kot tudi za moškega čas preobrazbe in čas sprememb ter da je narobe, če se v tem obdobju usmerjamo le na nosečnico in kot pravi

Dumont (v Skušek 1994: 193): »Rojstvo ni majhna stvar, čisto naravno, da sta udeležena oba starša.

1.6 VPLIV NOSEČNOSTI NA PARTNERSKO ZVEZO

Tako kot nosečnost povzroči spremembe pri vsakem od posameznikov, povzroči spremembe tudi v okviru partnerskega odnosa. Vsak od posameznikov v odnosu kmalu ne bo več le partner drugemu; ženska bo postala mamica, moški pa bo postal očka. Njun odnos ne more ostati enak. Spremembe so neizogibne in bistveno je, da se partnerja tega zavedata. Le v tem primeru se bosta lahko pripravila na vse napore, ki ju čakajo.

V času nosečnosti in v času prihoda otroka gresta partnerja skozi težko preobrazbo. Možnost težav in konfliktov je zato večja kot običajno, saj nam spremembe lahko povzročajo obilo stisk in stresa. Črepinšek (2005: 16) pravi, da nekateri pari trdijo, da izkušnja nosečnosti in pridobitev novega družinskega člana partnersko zvezo obogati. Drugi kažejo po rojstvu otroka veliko medsebojnega nezadovoljstva, seme pa je bilo seveda zasejano že davno pred tem. Nekateri pari niso vajeni medsebojne komunikacije, ko pa se otrok rodi, je še slabše, saj ni niti volje niti časa za pogovor. Malo verjetno je, da bi načrtovanje otroka oz. sam otrok utrdil partnersko zvezo. Sklepamo lahko torej, da je čas nosečnosti in prihoda otroka čas preizkušnje za partnerja in za njuno partnersko zvezo. Če je zveza dobra in če sta partnerja odprta drug do drugega, najverjetneje obdobje pričakovanja otroka ne bo povzročalo nepremostljivih težav za partnerja.

Možna ovira v partnerskem odnosu, ki v obdobju nosečnosti lahko pride na plan, je tudi ta, da se predstave enega partnerja o starševstvu ne skladajo s predstavami drugega. Pogosto se zgodi, da posameznik vidi vlogo očeta in vlogo matere čisto drugače, kot jo vidi njegov partner. Primer, s katerim želim ponazoriti situacijo, je npr. ženska, ki hoče, da bi njen partner šel z njo v šolo za starše, on pa tega ne želi. Njena in njegova pričakovanja se ne skladata. Martens (v Čačinovič Vogrinčič 1992: 87) pravi: »Vsak človeški odnos zahteva od partnerjev v interakciji, da se vživita v pričakovanja drugega (role-taking), da hkrati vzpostavita distanco do teh pričakovanj in da vzdržita neskladje med pričakovanji in lastnimi potrebami.« Ker je obdobje nosečnosti tako kot druga obdobja velikih sprememb čas, ko se na novo definirajo pričakovanja in potrebe, je potrebno obvladati veliko spretnosti, da bi učinkovito na novo definirali tudi neki odnos. Po eni strani je potrebno prepoznati svoje potrebe, po drugi strani pa biti dovolj odprt, da pride do besede tudi partner. Usklajevanje med svojimi in partnerjevimi potrebami pomeni vzdrževati zahtevno ravnotežje. Te spretnosti se je možno

učiti v odnosu, kjer se vsak partner jasno zaveda svojih potreb in kjer je vsak od partnerjev pripravljen sprejeti tudi potrebe drugega v odnosu.

Ko pride otrok partnerja čaka nova velika odgovornost, ki bo prinesla tudi veliko obveznosti. Imela bosta manj časa zase. Pripraviti se morata torej tudi na to, da partnerstva ne zanemarita. Zavedati se morata, da bo družinsko stanje postalo bolj kompleksno in da bosta morala graditi na partnerskem odnosu. Dober odnos ni nikoli podan sam od sebe. Potrebno je vložiti veliko energije, da z učinkovito komunikacijo vzdržujemo zdrav odnos in pozitivno vzdušje v odnosu. Čas nosečnosti je zato čas, ki ga partnerja lahko v veliki meri posvetita drug drugemu, saj bo kmalu tega časa primanjkovalo. V tem obdobju se lahko posvetita negovanju medsebojnega odnosa.

Pomembno vprašanje se nanaša na spolne odnose med nosečnostjo. Zaradi različnih dejavnikov se spolno življenje partnerjev med nosečnostjo lahko spremeni. Tako moški kot ženske se v nekaterih primerih bojijo, da bi s spolnimi odnosi kakorkoli škodovali plodu oz. otroku. Zdravstvena stroka pravi, da spolna aktivnost med nosečnostjo otroku ne škoduje. Izjema so seveda rizične nosečnosti oz. primeri, kjer spolne odnose predhodno odsvetuje ginekolog oz. ginekologinja. Druge značilnosti, zaradi katerih so možne spremembe v spolnem življenju partnerjev, so tudi tabuji, navodila zdravnikov in babic, biološke spremembe pri ženski (npr. utrujenost), naraščanje teže pri ženski in s tem povezan občutek neprivlačnosti, šibka samopodoba itd. Krapež in Gorec (2005: 13) menita, da se moški velikokrat počutijo bolj osamljeni in zanemarjeni, ker včasih ženske med nosečnostjo postanejo bolj introvertirane. Poudarjata tudi, da med partnerjema še vedno obstaja potreba po telesni intimnosti, čeprav pri tem ni nujno, da gre za spolne odnose. Objemi, ljubkovanje in božanje lahko nudijo veliko zadovoljstva.

Pomembno je, da partnerja ne podcenjujeta čustvenih obremenitev, ki jih prinaša prihod dojenčka. Suport lahko poiščeta drug v drugem, seveda pa je pogoj za to zmožnost, da sta sposobna govoriti o sebi in o svojih izkušnjah ter prisluhniti drug drugemu. Pri vseh stiskah je v veliko pomoč partnerjema pristna komunikacija, v kateri najdejo prostor čustva in pa podelitev skrbi.

1.7 POMEN RAZREŠEVANJA STISK V NOSEČNOSTI

Bodoči starši nosečnost različno pojmujejo in jo tudi različno doživljajo. Nekateri jo doživljajo kot lepo, drugi kot manj lepo obdobje, nekaterim pa predstavlja bolj ali manj stresno fazo v življenju. Večina jih najbrž potrebuje večjo socialno in čustveno oporo kot sicer. Pomembno se mi zdi potegniti vzporednico s socialnim delom, katerega najširši pomen je ravno pomoč, ki se nanaša na različne ciljne skupine in situacije. Nekateri posamezniki oz. pari v času nosečnosti namreč preživljajo hude stiske. Pomen razreševanja stisk bodočih staršev vidim v večji kakovosti njihovega življenja, da lažje prebrodijo vse zahteve, ki jih včasih povzroča prav družba s svojimi normami. Da bi bodoča starša in vsi, ki jih otrokovo rojstvo pomembno zaznamuje, lažje prebrodili morebitne stiske, se mi zdi pomembno poznati te stiske in ukrepati v smeri njihove razrešitve. Mnogi bodoči starši pogosto potrebujejo le nekoga, ki jim je pripravljen prisluhni in jih razumeti v njihovi situaciji.

Poleg tega, da je opora staršem pomembna zaradi njih samih in zaradi tega, da bi onadva lažje živela, pa kakovost življenja staršev med nosečnostjo pomembno vpliva tudi na še ne rojenega otroka. Campbell (2004: 40-56) navaja izsledke več raziskav, ki pričajo o tem, da imajo otroci pogostejše nižjo težo in tudi pogostejše jokajo, če so se rodili materam, ki so bile med nosečnostjo zelo zaskrbljene oz. so imele negativen odnos do materinstva. Kljub temu, da se otrok še ni rodil in da ni še samostojno bitje, vseeno preko materinega telesa čuti, kaj se dogaja z materjo in tudi kaj se dogaja okolju, v katerem se giblje njegova mati. Če materini hormoni torej otroku »poročajo« o varnem, ljubečem okolju, to vzpodbudi rast ploda. Otrok se bo tako lažje prilagodil novemu svetu. Campbell zagovarja stališče, da je otrok že pred rojstvom zavedajoče se bitje: z njim lahko komuniciramo prek svojega razpoloženja, čustev, prek misli matere, prek glasbe itd. Primer za to bi bila lahko npr. mati, ki jo nek dogodek zelo razburi, ob tem pa se otrokov srčni utrip poveča. Materina sproščenost in veselje do materinstva, prav tako pa tudi način komuniciranja v družini, otroku veliko pove o odnosih med partnerjema, ki pričakujeta tega otroka, o svetu, v katerega prihaja ter o njegovi zaželenosti.

Če nosečnost velja za nekaj težavnega in neprijetnega za enega ali oba bodoča starša, to ni dobro niti za njiju niti za njunega otroka, za katerega sedaj vemo, da veliko stvari o svojem okolju spozna že v času, ko je še v maternici. Za dobro njih kot družine je pomembno, da jim

v primeru težav ponudimo oporo. Campbell (2004: 41) pravi: »Zaradi vašega otroka kot tudi zaradi sebe naredite vse, kar morete, da se boste kar najbolj sprostili, in poskrbite, da boste doživeli čim manj stresa.«

Na kakšen način pa se bosta starša v primeru težav odločila razreševati le-te, pa je odvisno od njiju in od možnosti, ki so jima dane.

1.8 VIRI MOČI IN PODPORE ZA BODOČA STARŠA

Skynner in Cleese (1994: 67) razlagata, kaj nam lahko pomaga v situaciji velikih sprememb v primeru, ko nas zajame stres, in sicer sta svoje ugotovitve razporedila na tri dele:

- moramo se razbremeniti in pustiti nekatere energetske potratne navade, da nam ostane več energije za ukvarjanje s spremembami;
- pomaga, če nas kdo pomiri, nam vrne prepričanje, da lahko obvladamo situacijo in nam tudi pokaže, kako bomo stvarjem kos;
- ob nas je nekdo, ki ga imamo radi in mu zaupamo, ta oseba nam nudi čustveno oporo.

Ker spremembe v času nosečnosti niso majhne in lahke, je tako kot ob drugih velikih življenjskih spremembah v veliko pomoč, če vemo, kako se bomo s temi spremembami in s stresom spopadli. Pri tem je posameznikom na voljo več različnih virov moči oz. podpore, ki so odvisni od razvejanosti socialne mreže posameznika in pa od možnosti, ki so ponujene v okviru določene družbe. Seveda je pri tem zelo pomembno, kakšen odnos ima družba do teh posameznikov, v tem primeru bodočih staršev in starševstva.

1.8.1 Viri moči in podpore za bodoča starša v okviru njune neformalne socialne mreže

Za bodoča starša je zelo pomembno, kako se do njiju vedejo tisti, ki sestavljajo njuno neformalno socialno mrežo, in kakšen je njihov odnos do starševstva. Suport je mogoče iskati pri partnerju, v okviru družine, kamor spadajo starši posameznika, partnerjevi oz. partneričini starši, v okviru prijateljskega kroga in tudi v okviru službe. Vsi ti ljudje so lahko neprecenljiv vir moči, saj imajo lahko velik vpliv na lajšanje stisk in razbremenitev bodočih staršev, lahko pa na njiju delujejo tudi negativno.

Partnerja lahko podporo dajeta drug drugemu. Če imata tudi sicer izoblikovan odnos, znotraj katerega znata uspešno reševati konflikte in kjer je iskanje pomoči pri drugem sprejemljivo in dobrodošlo, bosta tudi v primeru negotovosti in težav, ki pridejo z nosečnostjo, lažje stopila

skupaj in poiskala zavetje drug pri drugemu. Partnerja lahko v tem primeru tudi skupaj pregledata, kakšne so možnosti podpore zunaj njunega odnosa.

Sorodniki so lahko v veliko pomoč pri težavah, s katerimi se srečujeta bodoča starša. Problem pri pomoči družine je lahko ta, da je v današnjem času mlada družina pogosto ločena od ostalega sorodstva. To velja predvsem v urbanem okolju. Kitzinger (1994: 70) vlogo družine kot tistega, ki pomaga svojim članom v obdobju pričakovanja otroka, opredeljuje kot zelo megleno. Pravi, da bodoči stari starši velikokrat živijo zelo daleč. Vendar pa tudi takrat, ko živijo blizu, njihova vloga ni natančno definirana. V veliko primerih se bojijo preveč vmešavati v življenje mlade družine. Poleg tega hočejo mnoge nosečnice in njihovi partnerji pokazati, da znajo biti samostojni, in da zmorejo nosečnost, ne da bi se zatekli po pomoč k družini, tako da je to dodatna ovira pri iskanju pomoči.

Pitt (1988: 40) še posebej poudarja odnos med nosečnico in njeno materjo. Pravi, da je to čas, ko naj bi se mati in hči močno zblížali. Nosečnico naj bi zelo pomirilo, če njena mati odobrava njeno nosečnost in če se veseli, da bo postala babica. Če bodoča babica ponudi pomoč svoji noseči hčerki, naj bi bila možnost, da bi nosečnico mučile bojazni glede otroka, veliko manjša kot sicer. Vendar pa avtor priznava, da taka srečna sprava ni vedno mogoča.

Podporo in pomoč lahko bodoča starša iščeta v prijateljskem krogu. Še posebej v primeru tesnega prijateljstva, kjer posameznik tudi običajno išče suport in kjer že ima dobre izkušnje v zvezi s tem, bo tudi v obdobju nosečnosti tako lahko našel zavetje. Še posebej dobrodošli so lahko prijatelji in znanci, ki že imajo za seboj izkušnjo nosečnosti in so že postali starši. Če svoja doživetja podelijo s tistim, ki pričakuje otroka, je lahko slednjemu veliko lažje, saj ima možnost svojo situacijo uvideti v povsem drugačni luči.

Ena od oblik pomoči, ki jo Pitt (1988: 44-45) poimenuje »posebna oblika nestrukturirane skupinske terapije«, se včasih izoblikuje v ginekoloških čakalnicah, kjer se nosečnice pogovarjajo, si dajejo podporo in se pogovarjajo o vsem mogočem-o taščah, o porodu, menstruaciji itd. Značilno za te skupine je, da v njih ni osebja in da ni »uradnih srečanj«, kjer bi se ob določenih terminih zbrale določene članice in tudi njihovi partnerji. Ta oblika podpore deluje po principu skupin za samopomoč, kjer si člani med seboj izmenjujejo osebne izkušnje glede skupne stiske.

1.8.2 Strokovnjaki kot viri moči in podpore za bodoča starša

Bodoča starša se lahko vključita tudi v organizirane oblike pomoči. Pri tem sta seveda omejena na možnosti, ki so jima v danem času in v danem teritoriju na voljo. Pomoč lahko iščeta v sklopu različnih organizacij, odvisno od tega, kakšne vrste pomoč potrebujeta.

Bodoča starša imata v času nosečnosti precej stika z zdravstvom. Srečujeta se z zdravniki, ginekologi, z drugim osebjem v zdravstvenih domovih, porodnišnicah, z osebjem v tečajih priprave na porod itd. Precej nosečnic in njihovih partnerjev pred obiskom zdravstvenih organizacij občuti napetost. Lahko se bojijo, da bodo zdravstveni delavci brezosebni in da bo veliko administrativnih stvari. Za bolnišnice je značilno, da vsi nekam hitijo, kar lahko dodatno spodbuja občutek napetosti, naglice in brezosebnosti. Zdravstveno osebje je bodočim staršem lahko v veliko oporo, če imajo dovolj volje in dovolj časa, da svoje pacientke in njihove partnerje sprejmejo na lep in osebni način, če jim razložijo, kaj se dogaja s telesom ženske in s plodom v jeziku, razumljivem ljudem, ki nimajo zdravstvene izobrazbe, in če so pripravljeni prisluhniti tudi občutkom, ne le telesnemu počutju ženske. Tak način sprejemanja pacientov ima na bodoča starša lahko zelo velik vpliv, saj jima oporo nudi strokovno podkovana oseba, ki že ima izkušnje, zato je rezultat takega odnosa za žensko ali par pomirjujoče sporočilo.

Vir pomoči, na katerega se bodoči starši lahko oprejo, je tudi branje strokovne literature v zvezi z nosečnostjo, porodom in starševstvom. Na tržišču je danes na voljo precej knjig, ki so jih razni strokovnjaki oblikovali prav za potrebe bodočih staršev. Priročniki se nanašajo na različne vidike nosečnosti, prevladujejo pa tisti, ki govorijo o nosečnosti iz zornega kota medicine. Taka literatura lahko bodočim staršem pomaga poiskati odgovore na nekatere vprašanja. Običajno so ponujeni tudi konkretni napotki, ki pa jih je treba jemati z zadržkom. Strokovnjak je namreč lahko ozko omejen in ne upošteva vseh vidikov nosečnosti. Poleg tega noben nasvet ne more popolnoma ustrezati realni situaciji, v kateri živijo posamezniki.

Strokovnjak, ki lahko igra veliko vlogo v življenju ženske oz. para v obdobju pričakovanja otroka, je socialni delavec oz. delavka. Ker je to pomembna tema za moje diplomsko delo, bom mesto socialnega dela opredelila v nadaljevanju.

1.8.2.1 Mesto socialnih delavcev, delavk v obdobju pričakovanja otroka

Rapoša Tajnšek (1997: 16-17) pravi, da ljudje v večini primerov uspešno obvladujejo svoje vsakdanje življenjske naloge, premagujejo stresne situacije in tudi razrešijo kakšno manjšo življenjsko krizo; v določenih situacijah pa se srečujejo s problemi, ki jim sami niso kos. Ti problemi so lahko osebni, družinski, ali pa jih povzročajo pritiski iz skupnosti ali pomanjkanje sredstev v skupnosti. Pri teh problemih včasih pomembno vlogo igra ravno socialno delo.

Ljudje, ki pričakujejo otroka, se znajdejo na pragu novega življenjskega obdobja, ki prinaša nove izzive, ki ponuja tako prijetne kot tudi stresne izkušnje, o katerih sem govorila že v prejšnjih poglavjih. Tako kot v drugih življenjskih situacijah, kjer se srečujemo z velikimi življenjskimi spremembami, se tudi v primeru nosečnosti nekatere posameznice in posamezniki znajdejo bolje, drugi slabše. Nekateri se zaradi spleta okoliščin (npr. več podpore) lažje soočijo s spremembami, drugi imajo pri tem več težav. Na tem mestu se mi zdi potrebno poudariti vlogo socialnega dela, saj lahko uporabnikom v tej situaciji ponudi pomoč. Socialni delavec, delavka ne rešuje problemov namesto uporabnikov, pač pa nudi pomoč, da bi uporabniki zmogli učinkoviteje reševati probleme in urejati svoje življenje. Pomaga tudi na ta način, da priskrbi potrebne informacije o raznih sistemih oz. programih, ki nudijo ustrezno pomoč za specifične probleme, in pomaga, da se uporabnik poveže s temi sistemi oz. programi.

Socialno delo se z uporabnicami, ki so noseče, in z njihovimi partnerji srečuje v različnih organizacijah oz. v različnih programih.

Socialni delavci, delavke, so lahko zaposleni znotraj zdravstvenih organizacij. Ukvarjajo se s svetovanjem uporabnikom, ki želijo poleg osnovne zdravstvene skrbi urediti tudi druge stvari, med drugim tudi tiste, ki se nanašajo na nosečnost oz. na prihod otroka. Prisotnost socialnega delavca v zdravstvenih organizacijah po mojem mnenju pomeni celostno gledanje na uporabnika zdravstvenih storitev, ki poleg osnovnih pregledov in informacij včasih potrebuje tudi drugačno pomoč, ki se lahko nanaša na razne težave, probleme, stiske, ki so nastali v povezavi z nosečnostjo.

Furlan in Pajer (1997: 29) kot vir moči v primeru nosečnosti omenjata tudi center za socialno delo, kjer lahko uporabnik izrazi svoje stiske in težave. Na center za socialno delo se lahko posameznik obrne tudi, ko išče informacije o storitvah, v primeru, ko je potrebna pomoč celi družini, npr. zaradi neurejenih odnosov, ko se želi informirati o pravnih zadevah, npr. o urejanju očetovstva, v primeru, ko želi otroka oddati v posvojitev, rejništvo, v primeru urejanja starševskega dopusta itd.

Ena od možnosti za pomoč je materinski dom. Materinski dom je javni socialnovarstveni zavod, ki nudi institucionalno varstvo ogroženim nosečnicam, porodnicam in materam z otroki. Materinski dom ne nudi le varstva. S svetovalnimi razgovori, skupinami za samopomoč in s terapevtsko ponudbo skušajo pomagajoči v domu omogočiti nov pogled na problematiko. S tem skušajo pripomoči k samozavesti žensk. (ibid 1997: 29)

Socialno delo ima lahko pomembno vlogo v šoli za starše, seveda pa je prisotnost te profesije odvisna od osnovnega koncepta, po katerem je zasnovan program šole za starše. Nekateri programi so namreč usmerjeni v podajanje informacij v zvezi z nosečnostjo iz vidika medicine, drugi pa imajo vlogo podpornih skupin za bodoče starše. V slednjem primeru ima socialno delo veliko možnosti za sodelovanje z uporabniki, ki pričakujejo otroka, saj lahko vstopi s svojimi kompetencami.

V splošnem pogledu ima socialno delo na voljo več načinov, kako vstopiti v stik z bodočimi starši, seveda z namenom, da bi dosegli nek cilj. Pri tem se lahko opremo na različne metode socialnega dela, ki jih na kratko povzemam v nadaljevanju.

Pri metodi dela s posameznim primerom gre za usmeritev, pri kateri se psihosocialni, vedenjski in sistemski koncepti prenašajo v spretnosti za pomoč posameznikom in družinam pri reševanju osebnih, medosebnih, socialno- ekonomskih in ekoloških problemov s pomočjo neposrednega odnosa. (Barker v Milošević Arnold 2003: 103)

Pomoč se soustvarja znotraj odnosa med socialnim delavcem in posameznim uporabnikom in njegovo družino. Socialni delavec tako lahko npr. nudi pomoč nosečnici in njenemu partnerju, ko se znajdeta v kakršnikoli stiski, ki se včasih nanaša na samo nosečnost oz. na spremembe, ki jih nosečnost prinaša.

Druga metoda je socialno delo s skupino. V tem primeru gre lahko za skupino, ki je po principih delovanja podobna skupini za samopomoč. Ramovš (2001: 46) definira skupino za samopomoč kot povezavo dveh ali več ljudi s podobno socialno, medčloveško odnosno, duševno ali zdravstveno težavo ali potrebo, v pravno neformalno organizirano skupino, z delovnim programom za reševanje te stiske ali zadovoljevanje potrebe. V primeru nosečnosti bi lahko takšna skupina zajemala ljudi, ki pričakujejo otroka in ki se ob tem srečujejo s takšnimi in drugačnimi izkušnjami. Glavna metoda je izmenjava osebnih izkušenj, pri čemer so v ospredju teme, ki so pomembne za uporabnike. Vloga socialnega delavca v tem primeru je soustvarjanje srečanja v smislu, da uporabnikom ponudi odprt prostor za to, da podelijo svoje izkušnje z ostalimi.

Tretji model je skupnostno socialno delo. Ukvarja se z izboljševanjem razmer, razvojem in/ali spreminjanjem socialnih institucij. V okviru tega modela sta umeščena dva procesa. Prvi proces je načrtovanje, ki zajema odkrivanje problemskih področij, opredeljevanje problemov in iskanje rešitev. Drugi proces se imenuje organizacija in vključuje razvijanje strategij, ki so potrebne za učinkovito akcijo. (Skidmore et al. V Milošević Arnold 2003: 108)

Pomembno za socialno delo je torej tudi to, da se usmerja na družbene spremembe, kar bi v našem primeru pomenilo npr. spreminjanje odnosa do nosečnosti same, saj je predstava o nosečnosti v naši kulturi pogosto izkrivljena, na spremembe v socialni politiki, npr. morebitne pomembne spremembe v zakonih, ki urejajo položaj nosečnic, mater in očetov.

V vseh primerih, ne glede na organizacijo, v kateri dela socialni delavec, delavka, ne glede na vrsto težave, s katero se srečuje uporabnik in ne glede na metodo pa se mi zdi pomembno poudariti nekatere značilnosti, v katerih je socialno delo posebno in zaradi katerih po mojem mnenju lahko pomembno prispeva svoj delež v situaciji nosečnosti. Socialni delavec, delavka naj bi bila opremljena z različnimi znanji, ki omogočajo, da v problemski situaciji ustrezno ravnata. Znanje o procesu reševanja problemov zagotavlja, da bo strokovnjak povabil uporabnika v delovni proces, skupaj z njim prepoznal težavo in težil k ustvarjalnemu reševanju težave. (predavanje pri predmetu *Proces reševanja problemov*, 23. 2. 2005)

Socialni delavec, delavka morata kot podlago za svoje delo uporabljati veliko znanj, ki izhajajo iz drugih ved, ki so podlaga socialnemu delu, npr. psihologija, sociologija, ustrezna

pravna znanja ipd., poleg tega pa morata imeti še specifična znanja iz področja, s katerim se ukvarjata. Npr. na področju dela z bodočimi starši mora strokovnjak v okviru socialnega dela biti seznanjen še posebej z družinsko psihologijo, razumeti mora pomembne spremembe, skozi katere gresta bodoča starša, možne težave, na katere naletita, seznanjen mora biti s socialnim varstvom družine itd. Le če je strokovnjak opremljen s tovrstnimi znanji, lahko učinkovito ta znanja podeli z uporabnikom, kar je pogoj za uspešnost v delovnem procesu.

Pomembne značilnosti odnosov v socialnem delu se mi zdijo tudi:

- usmerjeni so v korist uporabnika;
- izražajo empatijo, skrb za človeka, sprejemanje in spoštovanje človekove osebnosti;
- izhajajo iz perspektive moči, vere v možnost pozitivnih sprememb, rasti in razvoja;
- upoštevajo lastno odločitev in lastno aktivnost uporabnika;
- temeljijo na zaupanju, odkritosti in pristnosti s strani socialnega delavca itd.

(predavanje pri predmetu *Proces reševanja problemov*, 31. 3. 2005)

Vlogo socialnega dela v primeru dela z bodočimi starši vidim torej kot pomoč posameznikom, kjer imajo možnost izraziti svojo zgodbo s svojim pogledom na nosečnost in kjer socialni delavec, delavka po potrebi oz. na željo posameznika ustvarita pogoje za proces pomoči. Uporabnik ima pri tem vlogo tistega, ki aktivno sodeluje v tem procesu. Pri tem se strokovnjak in bodoči starši opirajo na različne možnosti, ki so odvisne od narave problema, od uporabnikovih želja in nenazadnje od možnosti, ki jih ima le-ta v okviru lastne socialne mreže ali ki obstajajo v okviru socialnovarstvenih organizacij, skupin v določenem okolju itd. Po drugi strani pa se socialni delavec usmerja tudi v akcijo za družbene spremembe, ki pripomorejo k izboljšanju položaja bodočih staršev.

1.9 ŠOLA ZA STARŠE

Kitzinger (1994: 70) o porodnem tečaju pravi, da so te oblike srečanj za ženske nastale v petdesetih letih prejšnjega stoletja, najprej v Britaniji, od tam pa so se nato razširile tudi v ZDA in v druge evropske države.

Drglin (2003: 68) navaja podatek, da so se v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja v Evropi in v Severni Ameriki pojavile ideje o »naravnem porodu« kot alternativa neomejeni uporabi protibolečinskih sredstev in operativnemu porodništvu. Vzporedno s temi idejami se je izoblikovalo precej različnih programov s skupnim ciljem: z uporabo različnih nefarmakoloških oblik preprečevati porodne bolečine. To je bilo izhodišče šole za starše, iz katerega so se razvile tudi druge oblike programov za bodoče starše.

Znan je razvoj šole za starše na Univerzitetni ginekološki kliniki v Ljubljani, ki ga na kratko povzemata Furlan in Pajer (1997: 62). Zanimivo se mi zdi navesti različna poimenovanja programa. Program priprave na porod tam poteka že od leta 1955. Najprej so to dejavnost poimenovali *psiho-profilaktična priprava žene na porod*. Leta 1968 so program preimenovali v *materinsko šolo*. Ko so dodali še predavanja o negi in prehrani dojenčka, o kontracepciji in o socialni zaščiti žene, so tej dejavnosti spremenili ime. Ker se je obisk moških na teh tečajih povečal, so jo leta 1991 preimenovali v *šolo za starše*.

1.9.1 Različne oblike šole za starše

Drglin (2003: 68-69) navaja, da v Sloveniji deluje dokaj enoten sistem izobraževanja v zvezi z nosečnostjo, porodom in poporodnim obdobjem, ki je namenjen bodočim materam in delno tudi bodočim očetom. Organizacijske oblike obsegajo materinske šole in šole za starše. Lahko so neposredno povezane s porodnišnicami ali pa sodijo v delovni krog posameznih ginekoloških dispanzerjev. Tudi vsebina priprav je zelo različna. Če ocenjujemo z vidika udeleženk in udeležencev teh priprav, lahko rečemo, da so razlike med posameznimi pripravami velike. Avtorica navaja primer para, ki se je udeležil dveh različnih tečajev v dveh različnih krajih, od katerih sta partnerja enega ocenila kot zelo dobrega, drugega pa kot slabega. V Sloveniji se v šolo za starše vključi od 36 do 72 odstotkov nosečnic, povprečno pa se v ta tečaj vključi vsaka druga nosečnica. Partnerjeva navzočnost v šoli za starše je zelo

zaželena, vendar tečaj še vedno obiskuje več žensk kot pa moških, katerih partnerice so noseče. Sodelovanje partnerja nosečnice se dojema kot neobvezen prispevek in kljub poudarjanju, da je dobro, da se v ta tečaj vključijo tudi moški, ni velikega obiska iz strani partnerjev. Partnerji so na šoli za starše največkrat prisotni takrat, ko se obravnava teme, specifične za njih, npr. prisotnost partnerja od porodu.

Med prebiranjem literature sem ugotovila, da ne moremo govoriti o šoli za starše kot enotno oblikovanem sistemu zbiranja staršev v skupinah. Obstajajo različne oblike, ki so se spreminjale skozi zgodovino. Tudi danes najdemo veliko različnih oblik šole za starše, ki se razlikujejo glede na različne komponente. To so lahko razlike v ciljni populaciji, ki jo želi doseči program, npr. samo za ženske ali vključno za njihove partnerje, dalje so to razlike v ciljih, npr. zgolj podajanje informacij o porodu ali tudi oblikovanje skupine za medsebojno podporo itd.

MacCubbin (1989: 91) nagovori nosečnice s kratko predstavitvijo t. i. materinske šole, kjer lahko skupaj z možem ali prijateljem izvejo, kakšne spremembe se dogajajo v njihovem telesu in kakšne neprijetnosti lahko pričakujejo. Isti avtor (ibid 1989: 112) nadaljuje s tem, da tečaj običajno vodi babica, ki bo udeleženkam razložila ne le, kaj se bo med porodom dogajalo, ampak tudi, kako naj s pravilnim dihanjem in sprostitvenimi vajami lažje prebrodijo porod, po možnosti brez zdravil in pomirjeval. Dodaja, da bo nosečnici kljub temu, da se na koncu odloči za porod s pomirjevali, tečaj koristil, saj s partnerjem ne bosta več negotovo ugibala, kaj porod sploh pomeni in med kakšnimi možnostmi lahko izbirata. Šola za starše oz. materinska šola, kot jo navaja MacCubbin, si je za cilj torej izbrala informiranje o zdravstvenem vidiku nosečnosti in informiranje o porodu.

Kitzinger (1994: 7) kritizira sistem izobraževanja bodočih staršev, kjer naj bi ženska morala obiskovati tečaj priprave na starševstvo, ki naj bi jo seznanil z vsemi potrebnimi znanji za porod in za ravnanje z otrokom. Navaja primer iz Švedske, kjer obstaja državni sistem izobraževanja za starševstvo. Neki švedski strokovnjak je predlagal, da ženska sploh ne bi smela imeti otrok, dokler ne bi šla na tečaj priprave. Kitzingerjeva pravi, da je naša vera v takšno šolanje preveč poveljučana. Verjamemo namreč, da je treba ljudem samo dati napotke in jih naučiti spretnosti, pa bojo boljši starši, ki bodo proizvedli bolj kakovosten izdelek. Razumevanje čustvenih in osebnih sprememb ter drugačnih odnosov je pomembno za bodoče

starše, vendar so te prvine v veliko tečajih zanemarjene. Poleg tega predporodni napotki lahko negativno vplivajo na bodoče starše, saj povzročajo zmanjšanje samozaupanja in samozavesti.

Pitt (1988: 45) o občasni materinski šoli kot o organizirani obliki skupinske terapije pravi: »Skupinska terapija je zelo koristen način spoznavanja, raziskovanja in sprejemanja občutkov v skupini žensk, ki so vse »na istem«. Na srečanjih je največkrat navzoč terapevt, ki organizira in usmerja delo skupine ali pojasnjuje, kaj se v celotni skupini dogaja. Vendar pa se materinske šole bolj kot s psihologijo ukvarjajo s fiziologijo in ženske predvsem poslušajo nasvete.«

Drglin (2003: 68) opaža prehod med različnimi oblikami šole za starše. Veliko programov se je v preteklosti nanašalo le na ključni cilj, ki je bil preprečevanje porodnih bolečin z uporabo različnih nefarmakoloških oblik. Sodobne priprave na porod imajo tudi drugačne in dodatne cilje: razvijanje zdravih življenjskih navad, uravnavanje stresa, zmanjševanje tesnobe, spodbujanje dobrih družinskih odnosov, izboljšanje samopodobe in zadovoljstva, uspešno prehranjevanje dojenčkov, prilagajanje na življenje z dojenčkom po porodu, učinkovito načrtovanje družine itd. Dalje (ibid 2003: 70) navaja, da so informacije, ki jih ponujajo v tečajih v Sloveniji, večinoma predstavljene tako, da vanje ni sprejemljivo dvomiti, in da je misel udeležencev o drugačnih vidikih obravnavane teme nezaželena, vendar pa dodaja, da so tudi redke izjeme. Pri nas so šele v zadnjem času zaživele priprave na porod zunaj »medicinskega reda«.

Arms (v Drglin 2003: 72) zagovarja stališče, da je pravi program za bodoče starše tisti, ki odpira različne poti razmišljanja in vliva zaupanje nosečnici ne glede na to, kako težak je njen položaj. Ustvarjati mora spoštovanje do porodnega procesa, do življenja, ki ga ženska nosi, in do ženske same. Program naj bi širil vizijo ženske ali para v zvezi s pomenom, ki ga ima rojstvo otroka, ponujal naj bi informacije o tem, kaj verjetno doživlja otrok med porodom in kaj bosta potrebovala otrok in mati, da bi se dobro počutila. Sama dodajam, da se mi zdi bistveno tudi to, da program poleg bodočih mamic enakovredno priznava tudi bodoče očete in torej poskrbi za njihovo vključenost v tečaj.

1.9.2 Šola za starše med medicinskim in socialnim modelom

Ker ni enega in enotnega programa za bodoče starše in ker je pojavnih oblik več, lahko govorimo o različni osnovanosti posameznih tečajev. Menim, da bi jih lahko klasificirali glede na dejstvo, da so nekateri grajeni specifično na podlagi medicinskega modela, drugi temeljijo na osnovi socialnega modela, nekateri pa se razvrščajo vmes med ta dva pola. Ločnice med enimi in drugimi ne moremo vedno strogo potegniti, zato v različnih programih najbrž lahko zasledimo elemente enega in drugega modela.

Milošević Arnold in Poštrak (2003: 128-148) razlikujeta modele socialnega dela glede na različne značilnosti, npr. glede na cilje in ideološko ozadje, teoretična izhodišča in discipline, na katere se socialno delo pri določenem modelu naslanja itd. Menim, da je za mojo diplomsko nalogo ena od najpomembnejših značilnosti odnos med socialnim delavcem in uporabnikom, zato se bom osredotočila predvsem na le-to. V okviru medicinskega oz. zdravstvenega, kliničnega, rehabilitacijskega ali tradicionalnega modela, kot mu tudi pravimo, je za odnos med strokovnjakom in uporabnikom značilna distanca, kar se zrcali tudi v načinu medsebojne komunikacije. Strokovnjak velja za eksperta, ki ima določeno znanje, ki mu daje moč, uporabnik pa je od te pomoči odvisen. Slednji ni aktivno vključen v proces pomoči.

Bistvena razlika med medicinskim in socialnim modelom je ta, da pri socialnem modelu vodje programov oz. strokovnjaki upoštevajo interese uporabnikov, pri medicinskem modelu pa je moč odločanja na strani vodij programov. (Knez 2007: 85)

Prvine, značilne za socialni model, o katerih piše Škerjanc (2002: 185), so tudi individualiziran pristop pri načrtovanju storitev, uporabnikov nadzor nad izvajanjem storitve itd. Gre za spoštovanje osebnih in ustavnih pravic posameznika, kjer je bistveno vzpostaviti storitve po meri uporabnika.

Čačinovič Vogrinčič (študijsko gradivo pri predmetu »Socialno delo z družinami«: 2-14) poudarja pomen vzpostavljanja delovnega odnosa v socialnem delu, kjer sta socialni delavec in uporabnik sogovornika, soustvarjalca. Socialno delo je skozi preteklost razvijalo in spreminjalo svoje koncepte, na katerih temelji, s tem pa se je spreminjal tudi jezik. Tako uporabnika namesto *klient*, *stranka* imenujemo *udeleženi v problemu in rešitvi*, *sogovornik*.

Govor o *diagnozi, tretmanu, oceni in odločbi* nadomestijo ali dopolnijo druge besede: *pogovor, dialog, odkrivanje, soustvarjanje, sodelovanje, spreminjanje, dodajanje moči- pa delovni odnos, načrt skrbi ali edinstveni delovni načrt pomoči, timsko delo, skupnost itd.* Po mojem takšno poimenovanje v novem jeziku socialnega dela ponazarja bistvo socialnega modela.

Zdravniško osebje, ki dela z nosečnicami in njihovimi partnerji, se še vedno pogosto oklepa medicinskega modela, kjer ni prostora za sodelovanje ženske ali para. Tudi na tem mestu se sklicujem na Kitzingerjevo (1994: 111), ki pravi, da so zdravniki pogosto osupli in prizadeti, ker njihove pacientke dogodke med nosečnostjo in porodom dojemajo na način, ki je v nasprotju z njihovim dojemanjem. Naredili so najbolje, kar so mogli, uporabili so svoje znanje. Zbegani so, ker ženske ugovarjajo. Celo zdravnice, ki so same rodile, pogosto niso pripravljene sprejeti porodničine opredelitve lastne izkušnje. Ponekod se od posameznikov pričakuje, da se bodo prepustili oskrbi zdravstva, ne da bi pri tem preveč spraševali ali motili gladek potek delovanja zdravstvene organizacije. Ženske, ki se hočejo pogovoriti z zdravnikom, so včasih razočarane, saj niso vedno deležne osebnega odnosa, počutijo se podrejene zdravstvenemu sistemu. Morebitne pomisleke nosečnice in njenega partnerja zdravnik lahko odslovi z besedami: »Zdravnik ve najbolje.«

Šole za starše so v veliko primerih nastale v okviru zdravstvenih organizacij in zato je v nekaterih programih možno zaslediti predvsem osnovanost znotraj medicinskega modela. Namen nekaterih programov je namreč le ta, da udeleženke in njihove partnerje pripravijo na sprejemanje njihovega načina vodenja poroda. V tem primeru šola za starše deluje tako, da ženske ali pari sprejmejo to kot samoumevno. Kakršnakoli odstopanja in drugačna mnenja o vidikih nosečnosti in porodu so nezaželena.

Drglin (2003: 79) poudarja razliko med tistimi programi za bodoče starše, ki so vezani na porodnišnico, in tistimi, ki so nastali na podlagi potreb civilne družbe in upoštevajo interese staršev. Slednji spadajo v socialni model. Taki programi so osredotočeni na žensko in njene potrebe, nekateri tudi na njenega partnerja in njegove potrebe, namesto na pričakovanja zdravstvenega sistema. Znotraj programa se izoblikujejo majhne prijateljske skupine, kjer udeleženci nudijo podporo drug drugemu in si delijo izkušnje v obdobju nosečnosti.

Tudi Kitzinger (1994: 73) piše o šoli za starše, v kateri najdemo osnovo socialnega modela: »Porodni tečaji ostajajo edini prostor, kjer se lahko nosečnica in njen partner osredotočita na spremembe v odnosu in čustvovanju, ki so del bodočega starševstva, in na lastne potrebe, tako da lahko tam razvijata samozavest in imata vsaj možnost, da jo ohranita, ko se soočita z močjo medicinskega sistema. V zahodni kulturi so ti tečaji, ki omogočajo izmenjavanje upov in strahov z drugimi nosečnicami in pripravo na ogromno življenjsko izkušnjo, edina obredna dejavnost, ki se osredotoča na potrebe bodočih mater. Značilno je, da so ta obred uvedle same ženske in ne zdravniki ali drugi strokovnjaki v medicinskem sistemu.«

Bettelheim v svoji knjigi *Pogovori z materami* govori o skupinah, kjer so se zbirale matere v obliki prijateljske skupine in se pogovarjale o temah, ki so bile aktualne za uporabnike. Sam je prisostvoval kot strokovnjak. Iz prebranega sem razbrala, da je delal na principu socialnega modela. Bettelheim (1976: 9-22) pravi, da so starši na srečanjih v temelju hoteli vrsto pravil, kaj delati in česa ne. Vedno znova jih je prepričeval, da tisto, kar je lahko dobro za eno mater in otroka, ni nujno najboljše za drugo in da stvari niso tako preproste. Danes je veliko teorij, teoretičnih knjig, priročnikov in nasvetov iz vseh strani, kaj npr. je potrebno delati v določeni situaciji, vendar pa se kljub temu pojavljajo težave. Če skušamo te napotke praktično uporabiti, je veliko zmede, saj se ne more nič dobesedno in popolnoma prilagoditi naši situaciji. Učenje teorije in upoštevanje napotkov ne pomaga vedno. Avtor zato na srečanjih s starši ni želel pripovedovati, ampak pomagati odkrivati-ne učiti, kaj je napak, ampak dati način raziskave. Skupina je nato kmalu uvidela, da niso potrebna konkretna znanja, ampak metoda in postopek raziskovanja, ki bi jim lahko služil v določenem položaju.

Menim, da je tudi za šolo za starše v neki meri pomembno, da imajo udeleženci možnost sami reflektirati, kaj je za njih dobro in kaj ne, da ne le poslušajo nasvete, ampak da tudi sami s pomočjo strokovnjaka soustvarjajo svojo izkušnjo nosečnosti.

1.9.3 Šola za starše za predporodno obdobje zdravstvenem domu v Cerknici

Šola za starše za predporodno obdobje v Cerknici poteka v okviru Zdravstvenega doma dr. Božidarja Lavriča v Cerknici. Organizira jo univerzitetno diplomirana socialna pedagoginja, ki je zaposlena kot vodja referata za zdravje znotraj zdravstvenega doma. Ker zdravstveni

dom pokriva tri občine (Cerknica, Bloke in Loška polica), se tudi šola za starše izvaja skupno za vse tri občine.

Osnova za izvajanje, kot je definirana v šoli za starše v Cerknici, je naslednja: šola za starše je pomembna za promocijo bio-psiho-socialnega zdravja, za aktivno skrb matere in otroka pred in po porodu, za prvo- in ponovno noseče ženske in njihove partnerje ter za posebej ogrožene skupine nosečnic (mladostnice, socialnoekonomsko ogrožene nosečnice, nosečnice z zdravstvenimi tveganji...).

Šola za starše poteka v sklopih, ki so tematsko prilagojeni zgodnji in pozni nosečnosti. Osnova programa je sodelovanje z drugimi strokovnimi službami na področju zdravstva, vzgoje, socialnega varstva in prometne varnosti.

Šola za starše v ZD Cerknica je bila prvič organizirana leta 1988, od leta 1993 je pod okriljem referata za zdravje ZD Cerknica. Šolo organizirajo štirikrat letno. Letno se šole udeleži približno od 60 do 80 posameznih slušateljev. Ob koncu vsakega sklopa predavanj vedno izvedejo anketni vprašalnik, kjer udeleženci ocenjujejo organizacijo programa in predlagajo izboljšave in spremembe. Predvsem si želijo več praktičnih prikazov izvajanja in pripomočkov pri izvajanju (nega dojenčka, navodila in napotki pri nastanku določenih problemov...).

Informacijo o šoli in razpored predavanj dobijo nosečnice pri pregledu v dispanzerju za žene. Obvestilo razporeda predavanj razobesijo v čakalnicah v ZD v Cerknici in dislocirani enoti Stari trg. Oglašujejo preko internetne strani zdravstvenega doma ter lokalnih medijev.

Vsak od izvajalcev je ustrezno izobražen za področje, ki ga predstavlja na šoli za starše. Izvajalci se izpopolnjujejo na svojem področju s pomočjo literature (nakup knjig za interno knjižnico, obisk v knjižnici), udeležbe na seminarjih, konferencah...

Tabela 1: *Naslovi posameznih srečanj šole za starše v Zdravstvenem domu Cerknica in izvajalci srečanj so naslednji:*

NASLOV SREČANJA	IZVAJALEC
Kontrola drže, dihalne vaje	fizioterapevtka
Varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu	vodja policijskega okoliša
Porod; priprava očeta za sodelovanje pri porodu	dr. medicine, spec. ginekologije in porodništva
Nega novorojenčka	medicinska sestra
Razvoj govora; vloga igrač	logopedinja
Dojenje	medicinska sestra
Rast in razvoj zob	dr. dentalne medicine
Vrtec se predstavi	vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice
Socialno varstvo družine	socialna delavka
Prehrana nosečnice	socialna pedagoginja
Poporodna psihoza	socialna delavka
Zgodaj začnemo otroka vzpodbujati	psihologinja
Handling (pravilno rokovanje)	fizioterapevtka

Jasno so opredeljeni cilj programa šole za starše, in sicer so cilji sledeči:

- seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti;
- psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod;
- informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka;
- promovirati zdrav način življenja (zdrava prehrana, telesna aktivnost, izogibanje različnim odvisnostim, prepoznati stresne trenutke in jih uspešno premostiti, prometna varnost...);
- pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana;
- usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja;
- seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši;
- informirati o predšolski vzgoji v vrtcu.

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 PROBLEM

Do ideje za pisanje diplomske naloge o šoli za starše za predporodno obdobje sem prišla, ker se tej temi posveča relativno majhno število diplomskih del na Fakulteti za socialno delo in pa zato, ker se z bodočimi starši ukvarja predvsem medicina, socialno delo pa se na tem področju zdi v veliko primerih nepotrebno in je na ta način izrinjeno iz programa šole za starše. Zanimalo me je, kako poteka ta program in pa kako nanj gledajo uporabniki sami.

Ko sem o moji ideji za diplomsko nalogo govorila z organizatorko šole za starše v Cerknici in ji razložila, da bi se problema rada lotila tako, da bi zajela tudi stališče uporabnikov, je moj predlog pozitivno sprejela. Povedala mi je, da tudi sami izvajajo evalvacijo v obliki ankete, saj je mnenje uporabnikov za njih pomembno, vendar pa da ne morejo biti prepričani o relevantnosti podatkov. Anketo so izvajalci namreč morali sestaviti tako, da vzame kar najmanj časa uporabnikom, torej da jim ni potrebno veliko pisati (Anketo sestavljajo vprašanja glede izpolnjenosti pričakovanj srečanja, uporabnosti srečanja v praksi, ocene predavatelja in predznanja. Pri tem imajo uporabniki možnost odgovora z ocenami od 1 do 5, kjer ocena 1 pomeni slabo, ocena 5 pa odlično. Poleg tega imajo uporabniki možnost napisati svoje pripombe in predloge). Na ta način so snovalci ankete mogoče bili prisiljeni izpustiti marsikatero pomembno vprašanje na račun ekonomičnosti uporabnikovega časa, ko izpolnjuje anketo. Poleg tega uporabniki izpolnijo anketo ob koncu srečanja, ko se vsem že mudi domov. Uporabniki jo tako izpolnijo v naglici, medtem ko nekateri že vstajajo in ko se predavalnica že prazni.

Z organizatorko šole za starše v Cerknici sva se strinjali, da moja diplomska naloga z načinom raziskave, kot jo nameravam izvesti, lahko pripomore tudi k programu šole za starše v celoti. Izvajalci bodo lahko dobili pregled nad programom in nad uporabnikovim zadovoljstvom s programom v drugačni luči kot do sedaj. Sama bom namreč udeležena na vseh srečanjih šole za starše za predporodno obdobje. Po zaključenem programu bom uporabnike šole za starše tega termina povabila k intervjuju. Ugotovitve, do katerih bom prišla, bom poslala tudi

organizatorki šole za starše, da bodo po potrebi lahko razmislili o morebitnih novih smernicah.

Moj problem v najširšem smislu je torej vprašanje, ali naj organizatorji in izvajalci šole za starše v Cerknici nadaljujejo z dosedanja prakso brez vključevanja sprememb ali pa jo morajo spremeniti. Zato potrebujem podatke o tem, kako potekajo srečanja šole za starše in katere cilje in učinke dosega program pri udeležencih. Menim, da je to ustrezen kriterij za ugotavljanje plodnosti programa.

V okviru svojega diplomskega dela se bom torej osredotočila na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako uporabniki ocenjujejo doseganje posameznih ciljev šole za starše v Cerknici? (pri tem se bom opirala na cilje, kot so jih definirali organizatorji šole za starše v Cerknici, npr. seznanitev bodočih staršev s potekom nosečnosti itd.)
- Kako udeleženci programa vidijo učinke oz. vplive, ki jih je imel program šole za starše na njih?
- Kakšna je dinamika v skupini na posameznih srečanjih šole za starše v Cerknici?

2.2 METODOLOGIJA

2.2.1 Vrsta raziskave

Raziskava, s katero se diplomska naloga ukvarja, je deskriptivna, saj skuša opisati določeno značilnost, to je dosega posameznih ciljev šole za starše po mnenju uporabnikov, učinki oz. vplivi šole za starše, kot jih vidijo uporabniki in dogajanje na posameznih srečanjih šole za starše v Cerknici

Raziskava je kvalitativna. Kot pravi Mesec (1997a: 6) je kvalitativna raziskava tista raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi, in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili. Delala bom po tem principu.

Za poskus odgovora na prvi dve raziskovalni vprašanji, ki se nanašata na dosego ciljev programa in na učinke oz. vplive programa iz vidika uporabnikov, bom uporabila metodo spraševanja. Z uporabniki, ki bodo v to privolili, bom po zaključenem programu opravila intervjuje.

Za poskus odgovora na tretje raziskovalno vprašanje, ki zajema dogajanje v skupini, bom uporabila metodo opazovanja. Udeležila se bom vseh srečanj šole za starše za predporodno obdobje v Cerknici. Datum prvega srečanja v terminu, ki ga bom obiskovala, je 5. 2. 2008, zadnje srečanje pa je 25. 3. 2008. Srečanja so v tem obdobju vsak torek ob 17:00 v sejni sobi zdravstvenega doma v Cerknici.

2.2.2 Merski instrumenti in viri podatkov

INTERVJUJI Z UPORABNIKI

Pri intervjujih z uporabniki o dosegi posameznih ciljev programa moj okvir za spraševanje sestavlja sklop ciljev šole za starše. Cilje sem naštela že v teoretičnem delu, vendar pa jih zaradi preglednosti in sistematičnosti na tem mestu navajam še enkrat:

- seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti;
- psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod;
- informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka;
- promovirati zdrav način življenja (zdrava prehrana, telesna aktivnost, izogibanje različnim odvisnostim, prepoznati stresne trenutke in jih uspešno premostiti, prometna varnost...);
- pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana;
- usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja;
- seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši;
- informirati o predšolski vzgoji v vrtcu.

Na podlagi teh ciljev posameznega uporabnika vprašam, kaj je bilo zanj novega iz vidika prvega cilja, torej glede seznaitve s potekom nosečnosti, dalje kaj je pridobil v okviru drugega cilja, torej kako ga je program pripravil na sam porod itd. Pri vsakem posameznem cilju sledi podvprašanje, ali uporabnik to ocenjuje kot zadostno, ali pa so se postavila kakšna nova vprašanja, kaj bi predlagal za izboljšavo dosege tega cilja.

Pri intervjujih z uporabniki glede učinkov programa moje oporne točke sestavljajo naslednja vprašanja kot vodila za intervju: Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere? Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)? Kaj si še želite v zvezi s programom?

Izjemoma sem pri enem intervjuju spremenila vprašanja, saj je šlo za uporabnico, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše. Sedaj pričakuje drugega otroka in spet je šla v šolo za starše, a se je udeležila le prvih treh srečanj. Glede na njeno situacijo sem v celoti izpustila prvi sklop vprašanj, ki se nanaša na ocenitev dosega posameznih ciljev šole za starše, in prilagodila drugi del vprašanj, ki se nanaša na učinke šole za starše. Vprašanja, ki sem ji zastavila njej, so sledeča: Zakaj ste prenehali hoditi na šolo za starše po prvih treh srečanjih? V kakšni meri je program uresničil vaša pričakovanja? Kaj si še želite v zvezi s programom?

OPAZOVANJE

Pri metodi opazovanja sem se osredotočila predvsem na pomembne indikatorje, ki definirajo odnos med strokovnjaki in uporabniki. Značilnosti se navezujejo predvsem na dogajanje med tema dvema poloma, to so npr. komunikacija med strokovnjaki in uporabniki, ali strokovnjak določa dogajanje, ali imajo uporabniki možnost sodelovanja, ali pride do dialoga med strokovnjakom in uporabniki, kako se strokovnjak odzove na morebitno drugačno mnenje uporabnika. To so moje oporne točke, s katerimi na posameznih srečanjih šole za starše lažje dobim pregled o dogajanju.

2.2.3 Populacija in vzorčenje

INTERVJUJI Z UPORABNIKI

Populacijo moje raziskave pri intervjujih predstavljajo uporabniki šole za starše za predporodno obdobje v Cerknici, ki obiskujejo srečanja v okviru programa v terminu od 5. 2. 2008 do 25. 3. 2008.

Uporabnike sem nagovorila na drugem srečanju šole za starše v tem terminu, to je bilo 12. 2. 2008. Takrat je po izkušnjah organizatorke šole za starše prisotno največje število uporabnikov, saj na srečanje pride ginekologinja. Kot kaže je njeno področje najbolj aktualno za uporabnike, saj se njena tema nanaša na porod in pripravo očeta na porod. Takrat sem uporabnike povabila k intervjuju ob koncu celotnega ciklusa programa. Zainteresirane sem prosila, da se mi na list papirja podpišejo, zraven pa naj pripišejo še telefonsko številko.

Na ta dan je bilo na srečanju prisotnih 29 uporabnikov, od tega 17 žensk in 12 moških. Mojemu povabilu k intervjuju se je odzvalo 17 uporabnikov, od tega 12 žensk in 5 moških. Vsi uporabniki torej niso privolili v izvajanje intervjuja, kar bom zaradi dveh ločenih osipov, kot bomo videli v nadaljevanju, poimenovala »prvi osip«. V intervju ni privolilo 12 oseb, od tega 5 žensk in 7 moških. Ta osip predstavlja 41 odstotkov od celotne populacije. Vzroke osipa poznam le za štiri uporabnike: dve uporabnici sta v kratkem imele določen rok poroda, zato sta na kako srečanje šole za starše prišli le izjemoma, ena od uporabnic in njen partner pa sta se že prej odločila, da bosta na srečanja prišla le v začetnem obdobju ciklusa šole za starše,

saj sta za kasneje imela druge načrte oz. obveznosti. Vzroki osipa za ostalih 8 uporabnikov, ki niso privolili v intervju, nam niso znani. Predvidevam lahko, da je vsak od njih imel svoje tehtne razloge, ki pa so lahko različni: mogoče se čutijo preobremenjeni z drugimi stvarmi in nočejo kratiti energije in časa še za intervju, mogoče imajo slabo izkušnjo s šolo za starše že na samem začetku in ne želijo govoriti o tem, mogoče je prihod otroka za njih zelo blizu in se zato v prihodnje ne bodo mogli več udeležiti srečanj šole za starše itd. Pri moških je morebiten vzrok za osip lahko tudi ta, da vse stvari v zvezi z nosečnostjo prepustijo partnerici, čeprav bi pri tem lahko sodelovali, ali pa se počutijo odrinjene od dogajanja, ki je pogosto osredotočeno na nosečnice, na njihove partnerje pa se pozablja.

Naj ponovim, da se je mojemu povabilu k intervjuju odzvalo 17 uporabnikov, od tega 12 žensk in 5 moških. Ko sem na koncu programa poklicala vse te uporabnike, je spet prišlo do osipa, ki ga bom poimenovala »drugi osip«. Skupno sem opravila 9 intervjujev, od tega enega z moškim in 8 intervjujev z ženskami. Od tistih, ki so privolili v intervju, intervjuja nisem mogla izvesti z osmimi uporabniki, od tega s štirimi ženskami in štirimi moškimi. Drugi osip znaša skoraj polovico tistih uporabnikov, ki so na začetku programa privolili v intervju. Vzroki osipa za ženske na tem mestu so:

- telefonska številka uporabnice je bila vedno zasedena;
- ena od uporabnic je hudo zbolela;
- ena uporabnica je imela rok poroda ravno na dan, ko sem jo poklicala;
- ena uporabnica je že rodila in je ravno prišla iz porodnišnice.

Vzroki osipa za moške so:

- ker je bila telefonska številka ene od uporabnic vedno zasedena in z njo nisem vzpostavila stika, nisem mogla priti v kontakt niti z njenim partnerjem;
- eden od uporabnikov se je udeležil le enega samega srečanja šole za starše zaradi narave svojega dela;
- en uporabnik je intervju odklonil zaradi pomanjkanja časa;
- eden od uporabnikov je povedal, da ne želi več sodelovati, svoje odločitve pa ni utemeljeval.

Če pogledamo hkrati na prvi in drugi osip, vidimo, da sem povabila k intervjuju 29 uporabnikov (17 žensk, 12 moških), dejansko pa sem intervju opravila z 9 uporabniki (8 žensk, 1 moški). To predstavlja 31 odstotkov oz. skoraj ena tretjina od vseh, ki so bili vabljeni

k intervjuju. Tako prvi kot drugi osip seveda vplivata na potek raziskave, ne moremo pa točno predvideti, kako velik je ta vpliv. Za 9 uporabnikov vzroki za odklonitev intervjuja niso znani. Če bi vsi ti uporabniki kot razlog za odklonitev intervjuja navedli zelo slabe izkušnje s šolo za starše, potem bi bili rezultati raziskave bistveno drugačni. Seveda ne moremo zanikati slednje možnosti, vendar pa najbrž glede na okoliščine veliko uporabnikov iz objektivnih razlogov ni moglo sodelovati v intervjuju (pomanjkanje časa, predvideni rok poroda) ali pa preprosto ne vidijo smisla v tem, da bi podajali svoje mnenje za raziskavo.

Naj na tem mestu še enkrat povem, da sem en intervju opravila z uporabnico, ki se je šole za starše udeležila že pred desetimi leti in sem zato prilagodila vprašanja.

OPAZOVANJE

Populacijo pri opazovanju srečanj predstavljajo uporabniki šole za starše za predporodno obdobje v Cerknici, ki obiskujejo srečanja v okviru programa v terminu od 5. 2. 2008 do 25. 3. 2008 in pa strokovnjaki, ki so v tem terminu vodili posamezna srečanja v sklopu programa.

2.2.4 Zbiranje podatkov

INTERVJUJI Z UPORABNIKI

Zadnje srečanje šole za starše je bilo v torek, 25. 3. 2008. Po tem srečanju, vendar še v istem tednu, sem po telefonu poklicala tiste uporabnike, ki so privolili v intervjuje, da bi vsakega posebej povabila na srečanje z namenom, da bi lahko realizirali intervjuje. Za srečanje sem se dogovorila z devetimi uporabniki, kot sem navedla že zgoraj. Prvi intervju sem izvedla že isti večer po končanem programu šole za starše, zadnji intervju pa 14. aprila. V tem razponu se je zvrstilo vseh devet intervjujev. Pri dogovarjanju o terminu intervjuja sem se prilagajala željam uporabnikov, v kolikor je bilo to seveda možno. Ponudila sem jim, da lahko intervjuje izvajamo v sejni sobi Zdravstvenega doma Cerknica, ali pa se s posameznikom lahko srečam tudi na kraju, ki posameznemu uporabniku bolj ustreza, npr. pri njemu doma. Vsi uporabniki so privolili, da bodo prišli v zdravstveni dom. Z organizatorko šole za starše sem se namreč dogovorila, da lahko intervjuje izvajamo v sejni sobi. Tako smo imeli zagotovljen primeren

prostor, kjer ni bilo motečih dejavnikov. Uporabniki so ta prostor že poznali, saj so tukaj potekala srečanja v okviru programa šole za starše.

Pred vsakim posameznim intervjujem sem kako minuto posvetila prijetnemu vzdušju za pogovor. Z vsakim uporabnikom sem skušala vzpostaviti neformalen stik, npr. vprašala sem, ali je doma iz Cerknice ali iz okolice itd. Nato sem na kratko uporabniku predstavila vprašanja, ki sem jih imela pripravljena. Povedala sem, da si bom med intervjujem kakšno stvar tudi zapisala. Pri tem sem zvezek imela odprt tako, da je zapise lahko videl tudi uporabnik. Poudarila sem, da v svojem diplomskem delu ne bom uporabljala njihovih imen ali drugih podatkov, po katerih bi lahko kdo od bralcev odkril njihovo identiteto.

Trudila sem se, da sem vprašanja zastavljala razumljivo. Uporabnike sem včasih spodbudila s kakim podvprašanjem. Veliko poudarka sem dala na to, da je intervju bil za uporabnika prijeten. Večkrat sem povzela to, kar mi je uporabnik povedal, da bi preverila, ali sem uporabnika prav razumela. Menim, da so uporabniki ob tem dobili tudi izkušnjo, da jih zares poslušam in da mi je njihov prispevek pomemben.

Ob koncu vsakega intervjuja sem se uporabniku zahvalila. Vsakemu sem ponudila možnost, da mu na elektronski naslov pošljem tiste izseke iz svojega diplomskega dela, ki se nanašajo na rezultat njihovega prispevka, torej bistvene ugotovitve. Vsi uporabniki so mi v ta namen zaupali svoj elektronski naslov, saj so izrazili, da bi bilo zanimivo videti, do kakšnih ugotovitev bom prišla. Vsakemu uporabniku sem na koncu podarila še simbolično darilce.

OPAZOVANJE

Z opazovanjem sem prišla do podatkov, ki se nanašajo na dinamiko v skupini na posameznih srečanjih šole za starše v Cerknici v odnosu med izvajalci programa in uporabniki. Podatke sem dobila z obiski srečanj šole za starše v Cerknici v zgoraj omenjenem terminu. Z organizatoriko programa sem se dogovorila, da bo sporočila vsem strokovnjakom, ki bodo vodili posamezna srečanja v okviru programa, da jih seznani z mojo prisotnostjo na njihovem srečanju ter s kakšnim namenom bom obiskovala program in kakšna bo moja vloga. Sama sem z dejstvom moje prisotnosti in z mojimi razlogi za udeležnost v programu seznani tudi uporabnike tik pred začetkom prvega srečanja, torej 5. 2. 2008.

Nisem dobila povratne informacije, da kdo od strokovnjakov na šoli za starše ne bi želel, da sem na srečanjih prisotna kot opazovalka.

Konkretna reakcija uporabnikov na dejstvo, da sem jih opazovala, ne morem podrobno opredeliti, menim pa, da s svojo prisotnostjo nisem motila dogajanja. Bila sem v podobnem položaju kot uporabniki, saj sem sedela na enem od sedežev med njimi. Ravno tako kot večina izmed njih sem bila prvič na šoli za starše, vedeli so, da me zanima, kako srečanja sploh potekajo. Po mojem mnenju moja prisotnost ni motila uporabnikov. Opazila sem, da med srečanji predvsem poslušajo strokovnjaka in spremljajo informacije.

Okoliščini, ki sta pomembni za zanesljivost podatkov, ki sem jih pridobila z opazovanjem, sta tišina in pa primeren prostor, kjer sem imela pregled nad dogajanjem na posameznih srečanjih.

2.2.5 Obdelava podatkov

INTERVJUJI Z UPORABNIKI

Podatke, ki sem jih dobila z intervjuji z uporabniki, sem obdelala kvalitativno. Najprej sem intervjuje zapisala. Sledil je pregled intervjujev in izbor tipičnih stavkov, ki so pomembni za moj problem. Te tipične stavke sem nato izpisala na poseben list. Posameznim delom besedila sem v nadaljevanju pripisala pojme, to so kode z neposrednim poimenovanjem. Nato sem pojme, ki se nanašajo na podobne pojave, združila v širše kategorije in jih poimenovala. Ko so bili vsi ti podatki kodirani in kategorizirani, sem formulirala teorijo.

Da si bo bralec lažje predstavljal obdelavo in analizo podatkov, pridobljenih z intervjuji uporabnikov, prilagam kot primer izsek iz dela raziskave. Izbrala sem izsek, kjer sem uporabnike vprašala o tem, kaj so na šoli za starše pridobili v zvezi s potekom nosečnosti.

V vseh intervjujih sem podčrtala tipične stavke, ki se nanašajo na seznanjenost in pridobitve v zvezi s potekom nosečnosti. Nato sem te izjave izpisala in jih razvrstila v tabelo z dvema stolpcema. V levi stolpec sem napisala izjave eno za drugo, v levi stolpec pa sem vsaki izjavi pripisala pojem, za katerega sem ocenila, da jo opisuje in ji najbolj ustreza. Tako sem dobila

naslednjo tabelo (zvezdica pri dveh izjavah pomeni, da sem izjavo pridobila iz intervjuja z bodočim očkom):

Tabela 2: *Primer pripisovanja pojmov izpisanim odsekom besedila*

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
sem slišala precej novih stvari tudi o samem poteku nosečnosti	Slišala precej novih informacij
bi bilo boljše, če bi te stvari slišali na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
raje šolo za starše ločeno na pripravo na nosečnost in na pripravo na porod	Predlog: ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod
nekaj stvari sem vedela že od prej, ker imam soseda, ki ima majhnega otroka	Predhodna osveščenost (soseda)
o tem sem tudi nekaj prebrala	Predhodna osveščenost (branje literature)
sem se o nosečnosti v glavnem pozanimala že prej	Predhodna osveščenost
sem že prej prebrala precej knjig	Predhodna osveščenost (knjige)
nisem izvedela nič posebnega	Ni pridobitev
dosti sem vedela že prej, ker sem brskala po spletu in brala v revijah	Predhodna osveščenost (splet, revije)
se mi je zdelo kar realno, ker zveš še druga mnenja	Slišala druga mnenja
se pogovoriš še s kakšno punco	Pogovori z drugimi uporabnicami
ampak bi bilo potrebno prej slišati te stvari	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
ni bilo nič kaj takega povedano	Ni pridobitev
znanja o tem sva že prej imela kar precej	Predhodna osveščenost
bi predavanje o nosečnosti prišlo prav bolj tistim, ki so na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
ko sem zanosila, sem si prebrala to literaturo	Predhodna osveščenost (branje literature)
nisem izvedela nič takega, kar bi bilo zame novo	Ni pridobitev
* o tem bi morali razpravljati takoj na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
* sva se informirala že prej	Predhodna osveščenost

Sledila je faza urejanja pojmov. Na podlagi pregleda pojmov sem opazila, da lahko pojme razvrstim v štiri kategorije, in sicer so to predhodna osveščenost, vsebine, učinki in predlogi. Tako sem v fazi ureditve pojmov prišla do naslednjega zapisa:

Predhodna osveščnost (8 uporabnikov):

- branje literature, revij, splet, socialna mreža

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - slišala druga mnenja
 - slišala precej novih informacij
 - o Ni pridobitev

Učinki:

- Pozitivni
 - pogovori z drugimi uporabnicami

Predlogi:

- seznanitev s potekom nosečnosti na začetku nosečnosti
- ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod

Na podlagi tega zapisa sem nato zapisala poskusno teorijo, ki se nahaja v diplomski nalogi v poglavju *Rezultati*.

OPAZOVANJE

Zanimalo me je, kako izgledajo srečanja, kakšna je dinamika srečanj, kaj se dogaja, ali uporabniki sodelujejo na srečanjih itd. Prisotna sem bila na vseh srečanjih. Na podlagi opazovanj sem prišla do opisov vseh srečanj. V diplomsko nalogo prilagam primer enega od srečanj, in sicer sem priložila zapis iz srečanja o poporodni psihozi. Menim, da mi ni potrebno prilagati vseh opisov srečanj, saj nisem zaznala pomembnih razlik med posameznimi srečanji iz vidika opazovanih značilnosti. Podala sem tudi analizo tega srečanja in sicer po kvalitativni metodi.

2.3 REZULTATI

Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. Seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Rezultati kažejo, da se je veliko uporabnikov, in sicer kar osem od devetih intervjuvanih, o samem poteku nosečnosti informiralo že preden so se udeležili programa šole za starše. Kot vir informacij so omenili branje knjig, revij, iskanje informacij na spletu in znotraj svoje socialne mreže (npr. soseda). Skladno s tem nekateri uporabniki pravijo, da v okviru programa niso pridobili novih informacij o poteku nosečnosti, nasproti temu pa posameznice pravijo, da so dobile nove informacije. Poleg tega so slišale tudi druga mnenja, imele priložnost spoznati druge uporabnice in prek pogovora deliti izkušnje z njimi.

Intervjuvanci so na tem mestu podali predloge za vsebinsko usklajenost šole za starše s posameznimi obdobji nosečnosti.

2. Psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Sedem uporabnic je omenilo predhodno osveščenost, ki pa se nanaša na zelo različne vire, in sicer so to mediji, pogovori z drugimi nosečnicami, šola za starše v Postojni, telovadba v Logatcu, poklic medicinske sestre ene od uporabnic.

Pri tej točki so uporabniki omenili predvsem srečanje, ki ga je vodila ginekologinja (Porod; priprava očeta za sodelovanje pri porodu) in pa predavanje o poporodni psihozi, ki ga je vodila socialna delavka. Za obe srečanja so uporabniki povedali, da so pridobili neko vedenje o obravnavanih temah. Izpostavljeno je zadovoljstvo z realnim pristopom, saj nobena od strokovnjakinj situacij ni olepševala. Ena od uporabnic je povedala: »Dobro je, da so nam povedali, kaj lahko pričakujemo.«

Ena od uporabnic je predavanje ginekologinje opisala kot nazorno, praktično, sproščeno in pozitivno, kar izraža zadovoljstvo, druga uporabnica pa je bila bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni, saj je bil vključen tudi ogled porodnišnice.

Učinki, ki so jih intervjuvanci omenjali v okviru teh dveh srečanj, so pozitivni, in sicer so to pomiritev, podpora in pa občutek, da bo v porodnišnici poskrbljeno za njih.

3. Informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka

5 uporabnic se je o telesnem razvoju otroka že informiralo pred začetkom programa. Za nekatere od njih torej program šole za starše ni prinesel vsebinskih novosti, medtem ko nekateri uporabniki pravijo, da so veliko odnesli iz tega področja, saj so izvedeli nove informacije.

O duševnem razvoju otroka

Intervjuvani uporabnik pravi, da ni pridobil novih spoznanj iz tega področja, medtem ko intervjuvanke ugotavljajo, da je bilo o duševnem razvoju otroka povedanega veliko, da si zdaj lažje predstavljajo otrokovo duševnost, da so slišale koristne, zanimive in nove stvari. Ena od uporabnic pravi, da se je seznanila z drugačnim pogledom na otrokovo duševnost: »Stvari so bile predstavljene iz drugega zornega kota, kot sem jih slišala do zdaj.«

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

Predhodno osveščena sta bila dva uporabnika. Medtem ko nekateri uporabniki pravijo, da niso pridobili bistvenih spoznanj iz področja vzgoje in da se jim to še ne zdi pomembna tema, nekatere uporabnice omenjajo, da so dobile konkretne in praktične nasvete, nove informacije, da si lažje predstavljajo nekatere stvari, da so slišale stvari, o katerih imajo podobno mnenje. Ena od uporabnic pravi, da ji je pomagalo srečanje, ki ga je vodila psihologinja (Zgodaj začnemo otroka vzpodbujati). Kot pozitivna lastnost tega srečanja je tudi, da je posredovanje vsebin konkretno.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani

Predhodno osveščenost o zdravi prehrani sta omenili dve uporabnici. Vsi intervjuvani so izrazili zadovoljstvo s predavanjem. Povedali so, da je predavanje koristno in da je opozorilo na pomen zdravega prehranjevanja. Ena od uporabnic je povedala, da je izvedela nekaj zanimivosti. Predlog k tej temi je, da bi to predavanje bilo potrebno poslušati v začetku nosečnosti.

O telesni aktivnosti

Štiri uporabnice so se o telesni aktivnosti informirale že pred začetkom programa. Izpostavile so, da so pomembna opozorila, saj so določene vrste telesnih aktivnosti lahko tvegane za gladek potek nosečnosti, poleg tega so izpostavile tudi koristne nasvete in pa nove vsebine. Ena od uporabnic je izrazila zadovoljstvo s telovadbo, vendar pa je izrazila tudi potrebo po večji aktivnosti uporabnikov pri telovadbi: »Na samem predavanju je bila zelo dobro predložena telovadba za nosečnice, ki pa na žalost ni zaživela. Zelo bi bila vesela, če bi bili pri telovadbi bolj aktivni, da bi res sodelovali, ker me je ta tema tudi zelo zanimala.«

O izogibanju različnim odvisnostim

Predhodno osveščenost je omenilo 5 uporabnic. Rezultati kažejo, da uporabniki niso pridobili neke dodatne vednosti o tej temi, saj so bili o izogibanju različnim odvisnostim že prej seznanjeni ali pa jih ta tema ni zanimala, saj se že od prej izogibajo odvisnostim.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh

O predhodni osveščenosti je govorila le ena uporabnica. Ena uporabnica ugotavlja, da ni pridobila novih spoznanj ali informacij. Ostali intervjuvani omenjajo pridobitve, to so nove informacije, saj se o tej temi ne govori veliko. Ozaveščenost o tem jim je pomembna. Omenjeno je bilo zadovoljstvo s široko zastavljenim predavanjem o poporodni psihozi, saj strokovnjakinja ni govorila le o poporodni psihozi, ampak tudi na splošno o težavah, dvomih, strahovih, povezanih s samo nosečnostjo in starševstvom: »Predavanje o poporodni depresiji* je bilo odlično zastavljeno, zelo široko. Ni namenjeno samo času po porodu, ko dejansko lahko pride do poporodne depresije, ampak smo lahko prepoznali tudi druge tematike, npr. da je nosečnost občutljivo obdobje, da je veliko sprememb in da se moramo pripraviti na to.«

Ena od uporabnic je celo povedala, da je od tega srečanja največ odnesla. Včasih jo skrbi glede sprememb v prihodnosti. Strokovnjakinja jo je opogumila.

O prometni varnosti

Nihče od intervjuvanih uporabnikov ni govoril o tem, da bi se pred udeležbo v programu šole za starše že informiral o prometni varnosti nosečnic in otrok. V okviru srečanja v zvezi s prometno varnostjo so govorili predvsem o pridobitvah. Uporabniki so imeli priložnost slišati

* Predavanje se sicer imenuje *poporodna psihoza*, vendar so uporabniki v intervjujih največkrat uporabili izraz *poporodna depresija*, saj je slednji bolj uveljavljen v laični populaciji.

za njih nove stvari, koristne in praktične nasvete, informacije. Nekaterih pomembnih informacij brez udeležbe na tem srečanju najbrž ne bi vedeli. Ena uporabnica je izpostavila zadovoljstvo s praktičnim prikazom, saj je strokovnjak s seboj prinesel otroške stole za osebna vozila in demonstriral pripenjanje varnostnega pasu.

5. Pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Dve uporabnici sta se o spremembah v družini po rojstvu otroka že informirali, ena je omenila, da je o tem tudi veliko razmišljala. Intervjuvani uporabniki so omenili veliko pridobitev iz vidika te teme. Govorijo o pomenu ozaveščenosti o spremembah po rojstvu otroka, nekateri o tem prej niso bili obveščeni. Uporabniki omenjajo, da je bilo povedanega veliko, da so dobili dobre nasvete, ena od uporabnic pravi, da je informacije, ki jih je dobila, pozitivno sprejela.

Ena od uporabnic je povedala, da ji je bilo všeč, da je bila predavateljica sproščena in da je povedala tudi kako šalo.

Uporabniki omenjajo pozitivne učinke, in sicer, da so pridobili dodatno vednost, da res prihajajo neke spremembe, potrditev, da so spremembe in krize običajne in da je strokovnjakinja opozorila na to, da pridobitev novega družinskega člana ni vedno povezana le z lepimi stvarmi. Intervjuvani bodoči očka pravi, da je prišel do spoznanja, da se mora zavedati, da ga čakajo spremembe.

6. Usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Dve uporabnici sta bili predhodno osveščeni. Dve uporabnici pravita, da se jima ta tema še ne zdi pomembna, sicer pa kaže, da je razpon pridobitev za uporabnike v okviru programa glede veščin, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja, precej širok. Več tematik programa se namreč nanaša na ta cilj. Kot zanimivo predavanje je bilo omenjeno predavanje o rasti in razvoju zob, tema »handling«, kjer je očitno zadovoljstvo s praktičnim prikazom in konkretnostjo, in pa srečanje, namenjeno negi novorojenčka. Uporabnice pravijo, da so v okviru programa imele priložnost slišati nekatere nove informacije, ena od njih pravi, da je pozitivno sprejela vse posredovane vsebine in da so v okviru programa bile prisotne neke teoretične smernice, ki ji lahko pomagajo.

Ena uporabnica je kot negativno omenila to, da je predstavitev nege dojenčka potekala prehitro.

7. Seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Intervjuvani uporabniki so v večini bili mnenja, da so bili v okviru programa šole za starše seznanjeni bolj s pravicami staršev kot pa s pravicami otrok (predavanje o socialnem varstvu družine). Ena uporabnica je povedala, da so ji te informacije prišle prav. Le ena uporabnica je povedala: »Ni bilo konkretno govora o pravicah otrok, vendar pa je bilo vse, kar smo poslušali, v nekem smislu usmerjeno v korist otroka in smo se ves čas pogovarjali o tem. Torej sem veliko zvedela o tem.«

8. Informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Dve uporabnici sta bili že informirani v zvezi s predšolsko vzgojo v vrtcu. Kot pozitivna izkušnja v zvezi s srečanjem *Vrtec se predstavi* je bil omenjen širši vpogled v delovanje vrtca in pa zadovoljstvo z realnim pristopom strokovnjakinje (povedala je npr. da se v vrtcu hitreje širijo nalezljive bolezni). Veliko je bilo pripomb, in sicer se nanašajo na to, da predstavitev dnevnega reda ni bistvena, da uporabnike zanimajo »tehnične stvari« (prijave, možnosti varstva zunaj vrtca...), pomanjkanje občutka varnosti za otroka v vrtcu, idealizirane informacije, posplošene informacije. Ena od uporabnic je podala mnenje, da se ji je predstavitev zdela kot reklama za vrtec. Ta tema se eni od uporabnic ne zdi še pomembna. Predlog intervjuvanega bodočega očka je, da bi bilo dobro, da bi tudi strokovnjaki poslušali uporabnike, kakšne probleme imajo v zvezi z varstvom in delovnim časom.

Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Intervjuvani uporabniki so v intervjujih omenjali predvsem pozitivne učinke, in sicer so to:

- zadovoljstvo zaradi udeležnosti v programu;
- pridobitev novih izkušenj;
- spodbuda, psihična podpora ob doživljanju negotovosti;
- spodbuda za realen pogled na negativne informacije, ki jih slišijo od drugih;
- boljša pripravljenost na porod;
- boljša pripravljenost na starševstvo;
- možnost druženja z drugimi bodočimi starši, izmenjava informacij, izkušenj;
- koristni nasveti in informacije.

V večini so uporabniki izrazili zadovoljstvo s programom, in sicer je bila poudarjena zasnova šole za starše kot programa, ki zajema veliko različnih tematik, ki so pomembne za bodoče starše: »Generalno se mi zdi ta šola za starše dobra zadeva, ker je predstavljeno iz različnih zornih kotov.« Na podlagi programa je mogoče dobiti veliko različnih informacij, kot pozitivna značilnost so bili omenjeni praktični prikazi in dejstvo, da za udeležbo ni potrebno plačati.

Predavanja, s katerimi so bili uporabniki posebej zadovoljni in so jih na tem mestu omenili, so: Varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu, Porod in priprava očeta za sodelovanje pri porodu (predavanje ginekologinje), Poporodna psihoza in Nega novorojenčka.

Trije uporabniki so omenili, da v okviru programa niso veliko pridobili, razen pri nekaterih posameznih srečanjih.

Ena od uporabnic je primerjala učinke programa s pomočjo prijateljice: »Večjo pomoč sem dobila od prijateljice kot pa na šoli za starše.«

Ena uporabnica in uporabnik sta pri učinkih omenila nevtralnost (lažje ali težje mi zaradi programa ni).

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Nekateri uporabniki so se spomnili na svoja pričakovanja pred začetkom programa. Pričakovanja so zelo različna. Ena od uporabnic je povedala, da je pred začetkom programa dobila le najosnovnejše informacije o programu (naslov teme, čas srečanja ter ime in naziv izvajalca). Nekateri intervjuvanke so pričakovale več prakse, ena od njih si je drugače predstavljala srečanje o socialnem varstvu družine. Uporabnik ni pričakoval, da bo izvedel kake koristne informacije.

Uporabnica, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše, je povedala, da je pričakovala spremembe v tehnologiji.

Glede na podobo šole za starše, kot si jo vsak predstavlja pred začetkom programa, se nekatera pričakovanja izpolnijo, druga ne. Glede na to sem ločila dve komponenti, in sicer izpolnjena pričakovanja, vključno s presežki pričakovanj, in pa neizpolnjena pričakovanja.

Izpolnjena pričakovanja in presežki pričakovanj:

- zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin;

- bolje slišati stvari na tak način kot prebrati iz knjige;
- nekatera predavanja so pozitivno presenetila;
- slišala pomembne informacije;
- slišala informacije, na katere prej ni bila pozorna;
- pozitivno presenečena nad praktičnimi prikazi;
- pozitivno presenečena nad sodelovanjem moških;
- prijazni predavatelji;
- zadovoljstvo s handlingom, ker je bila ponazoritev praktična;
- zadovoljstvo z informacijami o socialnem varstvu družine;
- presežek pričakovanj pri predavanju o prometni varnosti (»Recimo za prometno varnost nisem pričakoval, da bo tako zanimivo.«);
- presežek pričakovanj pri predavanju o poporodni depresiji.

Neizpolnjena pričakovanja:

- me ni nič posebno presenetilo;
- bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni (več praktičnih veščin);
- neizpolnjena pričakovanja nekaterih predavanj (dojenje).

Ena od uporabnic, ki je bila tudi na šoli za starše v Postojni, je opazila, da je veliko odvisno od posameznega predavatelja, kako predstavi temo.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Uporabniki so v zvezi z organiziranostjo programa podali naslednje predloge:

- ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod;
- časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti;
- več ciklusov šole za starše;
- številu uporabnikov prilagojena izvedba srečanja (klopi, gradivo);
- omejeno število uporabnikov;
- ustrezna sredstva obveščanja.

Uporabniki so v zvezi s potekom srečanj podali naslednje predloge:

- Sodelovanje uporabnikov
 - več sodelovanja uporabnikov;

- možnost za podelitev izkušenj med uporabniki (»Dobro bi bilo, da bi slišali različne izkušnje od tistih, ki hodimo na šolo za starše.«);
 - povabilo predavatelja k pogovoru;
 - spodbuda strokovnjakov za sodelovanje uporabnikov;
 - spodbujanje moških za sodelovanje;
 - sodelovanje staršev, ki imajo otroke v vrtcu na predstavitvi vrtca.
- Strokovnjaki kot predavatelji
 - predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami« (»Boljše bi se mi zdelo, da bi tema bila predstavljena s svojimi besedami in s svojimi izkušnjami.«);
 - praktična usmerjenost (»Želela bi, da bi se stvari, pri katerih je to možno, izvedle praktično.«);
 - pojasnjevanje s primeri;
 - predavatelji naj v razlago vključijo svoje izkušnje;
 - primerna hitrost razlaganja, ki omogoča sledenje poslušalcu.
 - Rekviziti
 - vključitev filmov (npr. posnetek porodne sobe);
 - več gradiva.

Uporabniki bi želeli k vsebinam programa dodati naslednje elemente:

- ogled porodnišnice;
- informacije o otroških boleznih;
- informacije o predporodni depresiji in možnost pomoči v tem primeru;
- možnost elektronskega naslova za vprašanja uporabnikov.

Uporabniki so izrazili zadovoljstvo:

- s pluralnostjo vsebin;
- s programom kot celoto.

Zakaj ste prenehali hoditi na šolo za starše po prvih treh srečanjih? (odgovarja samo uporabnica, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše)

Uporabnica je povedala, da že ima enega otroka in zato ve, kaj lahko pričakuje, torej se čuti opremljeno z izkušnjami, ki jih bo potrebovala v prihodnje. Poleg tega je mislila, da bo dobro, če bo določene stvari slišala še enkrat.

Opazovanje na srečanjih

Na vseh srečanjih se je vsak strokovnjak najprej predstavil, nato pa je naredil tudi uvod v svojo temo, in sicer je povedal, kakšna je vsebina predavanja in tudi, zakaj je določena tema sploh pomembna za bodoče starše.

Način podajanja vsebin se je nekoliko razlikoval od srečanja do srečanja, vendar pa bi lahko podali nekatere skupne smernice. Pri večini srečanj so strokovnjaki vsebine podajali s pomočjo projekcije prek računalnika, ob tem pa so razlagali konkretne teme. Pri nekaterih srečanjih so bile vključene praktične vaje ali praktični prikazi. Nekateri strokovnjaki so vsebine podajali bolj, drugi manj doživeto (nekateri so vključili humor, primere, nagovorili so uporabnike...).

Vsi strokovnjaki so uporabnikom ponudili možnost, da postavijo vprašanja, če jih kaj zanima. Nekateri so se trudili navezati neformalen stik z uporabniki tako, da so jih ogovorili, npr. vodja je na srečanju o poporodni psihozi vprašala, ali vsi pričakujejo prvega otroka. Ker je ena od uporabnic povedala, da bo imela drugega otroka, je vodja vprašala, kako je bilo v porodnišnici, ali je opazila, da je katera od mamic bila v stiski, ali je katera od njih jokala...Sestavni element vseh srečanj je bilo tudi izpolnjevanje evalvacijskega lista.

Odziv uporabnikov in sodelovanje je bilo različno na posameznih srečanjih. Na nekaterih srečanjih uporabniki niso postavljali vprašanj, ne drugih pa je bilo postavljenih nekaj vprašanj, nekateri uporabniki so včasih podali kakšen komentar.

V splošnem pogledu na srečanjih ni prišlo do diskusije med uporabniki in strokovnjaki, ampak so srečanja potekla v smislu podajanja vsebin uporabnikom.

2.4 RAZPRAVA

Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

Rezultati raziskave nam cilje šole za starše prikažejo iz zornega kota uporabnikov. Posamezni uporabniki so pri nekaterih temah bolj, pri drugih manj predhodno informirani oz. osveščeni. O temah, ki so pomembne za čas nosečnosti in s tem povezanim prihodom otroka, se uporabniki informirajo iz različnih virov. Viri informacij, ki so razvidni iz rezultatov raziskave, so literatura, revije, splet, stiki v okviru socialne mreže, razni programi šole za starše, druge nosečnice...

V teoretičnem uvodu sem v poglavju *Družbene spremembe v družinskem poteku* pisala o tem, da v današnjem času odločitev za otroka postaja vse bolj odločitev obeh partnerjev, vse manj pa naključje. Posledica tega je, da to odločitev spremlja informiranje o sami nosečnosti, o porodu, o otrokovem razvoju, vzgoji itd. Bodoči starši informacije in nasvete zbirajo preko priročnikov, revij, raznih programov...

Podatki, ki sem jih zbrala v raziskavi, in podatki, ki sem jih opisala že v teoretičnem delu, se glede informiranosti bodočih staršev o pomembnih temah v zvezi s pričakovanjem otroka torej ujemajo.

Nekateri uporabniki so tako prišli na šolo za starše že osveščeni glede določenih tematik, vendar raziskava kaže, da to še ne pomeni, da v okviru programa niso prišli do nekih novih informacij, spoznanj ali izkušenj. Tako je na primer sedem uporabnic povedalo, da so bile predhodno osveščene o psihični in fizični pripravi nosečnice in partnerja na porod (mediji, pogovori z drugimi nosečnicami, šola za starše v Postojni, telovadba v Logatcu...), vendar so vseeno pridobile nove informacije. Ena od uporabnic je povedala: »Drugače je, če slišiš od zdravnice, kot pa če se opiraš na revije.«

V teoretičnem delu sem v poglavju *Strokovnjaki kot viri moči in podpore za bodoča starša* pisala, da lahko branje literature pomaga poiskati odgovore na nekatera vprašanja, ki se zastavljajo bodočim staršem. Vseeno je potrebno določene napotke treba jemati z zadržkom, poleg tega pa literatura in drugi mediji ne morejo ponuditi raznih učinkov, ki so jih omenile nekatere uporabnice na šoli za starše. Ena od uporabnic je dejala: »Mislim, da smo tako ženske kot moški dobili tudi psihično podporo, neko zagotovilo, da bo v porodnišnici

poskrbljeno za nas.« Revije in priročniki za bodoče starše tega občutka ne morejo ponuditi. V tem vidim prednost programa šole za starši pred literaturo in drugimi mediji.

Izkazalo se je torej, da so bodoči starši že informirani o veliko tematikah še preden se udeležijo programa šole za starše. O eni od pomembnih okoliščin, ki vplivajo na to predhodno osveščenost, sem govorila že zgoraj, to je, da prihod otroka ni naključje, ampak je posledica odločitve para. Bodoči starši dajo velik poudarek na informiranje o nosečnosti, razvoju otroka itd. Drugi pomemben dejavnik vidim v tem, da na šolo za starše v večini pridejo nosečnice oz. pari, ki so v drugem ali tretjem trimesečju nosečnosti, torej so se o nekaterih stvareh imeli že čas pozanimati.

Vseh ciljev programa, kot so jih ocenili uporabniki, v tem delu ne bom podrobno komentirala. Zdi se mi pomembno poudariti tiste izstopajoče tematike, za katere so uporabniki povedali, da se pred začetkom programa o njih še niso informirali, jim pa pripisujejo velik pomen.

Ena od teh tematik se nanaša na varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu. Rezultati kažejo, da uporabniki niso bili predhodno informirani o tej temi in da so na srečanju dobili veliko koristnih informacij. Ena od uporabnic pravi, da teh stvari sicer ne bi vedela. To je področje, ki je pomembno, se pa o njem v raznih medijih, namenjenim bodočim staršem, najbrž ne govori veliko, saj prostor dobijo druge teme, npr. potek nosečnosti, telovadba v nosečnosti... Za praktično delovanje programa to pomeni, da je pomembno uporabnikom nuditi tiste informacije, ki jih prej iz različnih virov niso imeli priložnosti izvedeti.

Druga od teh tematik se nanaša na predavanje o poporodni psihozi. Uporabniki so namreč kar pri treh naštetih ciljeh skozi intervju omenjali prav to predavanje, in sicer pri psihični pripravi na porod, pri prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh in pri cilju pod zaporedno številko 5, to je *»pripraviti bodoče starše na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana«*. To nam pove, da je bilo predavanje zastavljeno zelo na široko. Ker je ta tema pomembna za socialno delo, ji bom namenila nekoliko več pozornosti.

Rezultati nam povejo, da je predavanje o poporodni psihozi uporabnike nagovorilo in pri njih sprožilo številne pozitivne učinke:

- o od predavanja o poporodni depresiji sem največ odnesla;
- o Včasih me skrbi, kako bo. Predavateljica me je opogumila;

- o dodatna vednost, da bodo spremembe;
- o potrditev, da so spremembe in krize običajne;
- o nas je pripravila na to, da ni vedno vse tako lepo;
- o sem izvedel, da se moramo zavedati, da bodo spremembe.

Zdi se, da je, kar se ciljev in vsebinskega vidika programa tiče, za uporabnike to pomembna tema. V času pričakovanja otroka so najbrž že naleteli na kako stisko ali strahove. Pitt (1988:11- 12) pravi, da tudi tisto žensko, ki jo nosečnost osrečuje, mučijo nekateri dvomi. Tudi moškega, ki skupaj s partnerico pričakuje otroka, pogosto zadevajo mešani občutki. Nosečnost je namreč tako za žensko kot za moškega čas velikih sprememb, ki povzročajo stres. Glede na rezultate raziskave oz. učinke predavanja, ki so jih navedli uporabniki, lahko sklepamo, da so v nagovoru strokovnjakinje prepoznali manj lepe strani nosečnosti in pričakovanja otroka, s katerimi se srečujejo tudi sami.

Področje stisk v času nosečnosti je pogosto odstranjeno tudi iz medijev, ki so namenjeni bodočim staršem. V teoretičnem delu sem v poglavju *Občutki bodoče mamice* med drugim pisala o tem, da je materinstvo v naši kulturi idealizirano, torej lahko v medijih najdemo le nasmejane obraze staršev in njihovih otrok, pri tem pa stiske, dvomi in strahovi ne najdejo prostora. To je povedala tudi ena od uporabnic: »Predavanje je dobrodošlo, ker se o poporodni depresiji ne govori in ne piše veliko.« Sklepam, da so uporabniki prav na šoli za starše v okviru predavanja o poporodni psihozi imeli priložnost slišati tudi drugo stran pričakovanja otroka in starševstva. Nekaterim to predavanje neposredno pomaga pri srečevanju s stiskami, drugim je to mogoče smernica za razmislek.

Sklenem lahko, da se mi na podlagi rezultatov raziskave zdi pomembna praktična usmeritev za program ta, da se uporabnikom ponudi možnost, da prepoznajo svoje stiske in dvome, da jih ne skrivajo ali potlačijo zato, ker so pod pritiskom družbe, ki idealizira pričakovanje otroka. Pomembno je, da uporabniki občutijo podporo ob doživljanju stresa v času nosečnosti, da se razbija mite, ki jih postavlja družba za starševstvo in ki so pogosto vir stisk...

Pomemben element, ki ga uporabniki ne morejo izkusiti preko spremljanja medijev, ki so namenjeni bodočim staršem, so tudi praktične izkušnje. Ena od uporabnic je glede predavanja o prometni varnosti nosečnic in otrok povedala: »Pri tej temi je bilo zelo dobro to, da je bil

tudi praktičen prikaz.« Druga uporabnica je bila zadovoljna s temo o handlingu: »Temo *handling* bi zelo pohvalila, ker je bilo precej prakse.« Menim, da je tudi možnost praktičnih izkušenj dobro izhodišče za izvajanje programa.

Rezultati raziskave za teorijo torej pomenijo potrditev, da veliko bodočim staršem osnovnih informacij o nosečnosti in drugih temah, povezanih s tem, ne primanjkuje.

Za prakso rezultati raziskave pomenijo, da je treba uporabnikom šole za starše ponuditi tiste informacije, izkušnje in spretnosti, ki jih s spremljanjem medijev, namenjenih bodočim staršem, ne morejo pridobiti.

Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Intervjuvani uporabniki v poglavju o učinkih govorijo predvsem o pozitivnih učinkih programa. Pri tem so seveda izjeme, saj na nekatere udeležba v programu ni pustila večjih posledic. Na podlagi raziskave je razvidno tudi, katere so močne strani programa, na katerih je potrebno tudi v prihodnje graditi razvoj šole za starše, in katere tematike so pomembne za uporabnike.

Tudi pri izpolnjenosti pričakovanj programa so uporabniki največ govorili o zadovoljstvu. Tudi tu so razvidni konkretni podatki o tem, kaj točno je za uporabnike pomembno. Nekateri uporabniki so spregovorili o neizpolnjenih pričakovanjih, ki prav tako predstavljajo pomembno smernico za v prihodnje.

Poglavje s predlogi ponuja konkretne usmeritve za izboljšanje programa. Pokaže nam tiste točke programa, za katere uporabniki menijo, da jih je potrebno okrepiti. Predlogi se nanašajo na različne komponente, in sicer na organiziranost programa, potek srečanj in vsebine, ki bi jih želeli dodati.

Izpostavila bi predvsem željo uporabnikov za sodelovanje in soustvarjanje srečanj. Nekateri uporabniki so namreč izrazili željo po večjem sodelovanju in aktivnosti v programu: »Dobro bi bilo, da bi slišali različne izkušnje od tistih, ki hodimo na šolo za starše.«, »Bolj bi bilo

treba povabit k pogovoru, da nas predavatelj vpraša, kaj mislimo.«, »Boljše bi bilo, da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom...«

Po mojem mnenju gre tukaj za pomembne predloge uporabnikov, ki težijo k socialnemu modelu šole za starše. Knez (2007: 85) pravi, da je bistvena razlika med medicinskim in socialnim modelom ta, da pri socialnem modelu vodje programov bolj upoštevajo interese uporabnikov, pri medicinskem modelu pa odločajo vodje programov oz. strokovnjaki. Uporabniki si želijo biti bolj udeleženi v programu šole za starše, želijo biti slišani, udeleženi v pogovoru. Tu lahko veliko vlogo odigra prav socialno delo kot profesija. Socialno delo namreč teži k sodelovanju uporabnikov, v ospredje postavlja njihove interese.

Rezultati te raziskave za teorijo torej pomenijo še en prispevek k razmišljanju o šoli za starše, ki se nahaja nekje med medicinskim in socialnim modelom. Izkazalo se je, kako je pomembno, da uporabniki sodelujejo v programih, da uporabniki želijo prispevati svoj pogled na določeno situacijo, da želijo biti slišani.

Ta del raziskave prinaša tudi pomembna spoznanja za snovalce programa šole za starše, ki jih lahko uporabijo pri praktičnem delu v okviru programa. Podani so rezultati, ki govorijo o smislu obstoja šole za starše. Raziskava odgovarja na vprašanja učinkov, pričakovanj in predlogov. Menim, da je to odlično izhodišče za izvajalce programa, saj je razvidno, katere so močne strani programa in na katerih področjih so potrebne spremembe.

Opazovanje na srečanjih

Glede na rezultate raziskave bi program šole za starše v Cerknici lahko uvrstila med druge podobne programe. Da bi si lažje predstavljali mesto tega programa med primerljivimi programi, se bom navezala na zapise v teoretičnem uvodu.

Kitzinger (1994: 111) pravi, da je namen nekaterih programov šole za starše ta, da uporabniki sprejmejo način dela v zdravstvu, da v okviru zdravstvenih storitev, ki so jih deležni s tekom nosečnosti, med porodom in po porodu, ne bi preveč motili gladkega poteka delovanja organizacije in zdravstvenega osebja. Informacije so podane kot samoumevne. Vse to je značilno tudi za medicinski model, o katerem piše Knez (2007: 85), ki sem ga povzela zgoraj

.Kot nasprotni pol Pitt (1988: 45) dobro povzame bistvo šole za starše kot skupinske terapije, kjer se nosečnice oz. pari, ki pričakujejo otroka, spoznavajo in raziskujejo. Gre za način sprejemanja občutkov v skupini uporabnikov, ki so vsi »na istem«. Pri tem naloga strokovnjaka ni podajanje informacij, ampak skrb, da se vsakemu posamezniku ponudi prostor za podelitev izkušenj in skrb za gladek potek srečanja. Ti elementi se nagibajo k socialnemu modelu šole za starše, ki sem ga prav tako omenila zgoraj in sicer sem literaturo črpala po Knezu (2007: 85).

Od zgoraj naštetih oblik šole za starše je seveda odvisno, kaj se dogaja v skupini uporabnikov v programu šole za starše. Prvi model, ki sem ga povzela po Kitzingerjevi, najverjetneje daje večjo moč strokovnjakom, drugi model, ki sem ga povzela po Pittu, pa uporabnikom ponuja več aktivnosti, sodelovanja.

Programa šole za starše v Cerknici ne bi mogli vključiti v medicinski model, saj je vključenih veliko tematik, ki segajo izven zdravstvenega področja, pa tudi informacije niso predstavljene kot edine prave in samoumevne s strani strokovnjakov. Programa prav tako ne bi mogli vključiti v socialni model, saj podelitev izkušenj iz perspektive uporabnikov ni bistveni element.

Program se najbrž nahaja nekje med tema dvema poloma. Na podlagi rezultatov namreč vidimo, da so strokovnjaki pripravljene odgovarjati na vprašanja uporabnikov. Nekateri strokovnjaki so poskušali navezati neformalni stik z uporabniki. S tem so najbrž hoteli prebiti strogo mejo med seboj kot strokovnjaki in uporabniki na drugi strani, skušali so se približati uporabnikom. Veliko strokovnjakov je v posredovanje informacij vključilo humor, kar dojemam kot poskus, da bi ustvarili prijetno vzdušje in da bi bila s tem srečanja privlačnejša za uporabnike. Tudi samo možnost, da uporabnik preko evalvacijskega lista izrazi mnenje o posameznem srečanju, dojemam kot dokaz, da je program usmerjen v korist in zadovoljstvo uporabnika, ne pa v sprejemanje gladkega poteka dela zdravstvene organizacije, kot je za cilj nekaterih programov opredelila Kitzingerjeva, ki sem jo povzela zgoraj.

Program tudi ni zasnovan kot skupinska terapija, ki sem jo zgoraj povzela po Pittu. Uporabniki se na srečanju namreč ne predstavijo. Cilj programa ni podelitev izkušenj znotraj skupine uporabnikov ali prepoznavanje, sprejemanje ali obvladovanje občutkov, do katerih

pride v času nosečnosti. Uporabniki imajo sicer možnost spoznati druge uporabnike, ki so »na istem« in na ta način podeliti izkušnje, vendar jim to ni omogočeno znotraj programa.

Zaključim lahko, da se šola za starše v Cerknici na podlagi dobljenih rezultatov nahaja nekje med medicinskim in socialnim modelom šole za starše. Če to povežem z ugotovitvami, ki izhajajo iz intervjujev z uporabniki, lahko zaključim, da uporabniki težijo k temu, da bi se program šole za starše bolj usmeril k socialnemu modelu. To potrjujejo izjave, kot so: »Predavatelji bi morali zastavljati vprašanja in na ta način spodbujati, da bi se oglasili tudi mi.«

Menim, da rezultati opazovanja srečanj za teorijo pomenijo dodatno osvetlitev k pozicioniranju različnih programov šole za starše med skrajna dva modela, o katerih sem govorila v tem poglavju in tudi v teoretičnem uvodu v poglavjih *Različne oblike šole za starše* in *Šola za starše med medicinskim in socialnim modelom*.

Za praktično delovanje programa ta del raziskave po mojem mnenju pomeni lažje razumevanje nekaterih predlogov, ki so jih podali uporabniki, npr.: »Dobro bi bilo, da bi slišali različne izkušnje od tistih, ki hodimo na šolo za starše.«

Ocena metodologije

Raziskava ni reprezentativna, torej je ne moremo posplošiti na druge programe šole za starše. Prav tako rezultati ne dajejo podatkov, ki bi veljali za vse uporabnike šole za starše v zdravstvenem domu Cerknica, saj vsak posameznik izhaja iz drugačnih okoliščin in drugače doživlja to, kar strokovnjaki ponudijo. To tudi ni bil namen raziskave.

Menim, da je bila uporabljena metodologija dovolj dobra, da smo z raziskavo dobili vpogled v delovanje programa šole za starše. Najpomembneje se mi zdi, da smo si program šole za starše pogledali iz zornega kota uporabnikov. Mislim, da je namen raziskave s tem dosežen.

2. 5 SKLEPI

- Uporabniki so o veliko temah v zvezi z nosečnostjo in pričakovanjem otroka predhodno informirani že pred vključitvijo v šolo za starše.
- Za socialno delo je ena od pomembnejših tem predavanje o poporodni psihozi, saj je strokovnjakinja govorila o spremembah in o stresu, ki jih te spremembe prinašajo, ter o tem, da je starševstvo v naši kulturi idealizirano. Uporabniki so ugotavljali pozitivne učinke v zvezi s to tematiko.
- Uporabnikom je potrebno nuditi tiste informacije, ki jih prej iz različnih vzrokov niso imeli priložnosti izvedeti.
- Uporabnikom je potrebno posredovati tiste veščine in izkušnje, ki jih z branjem literature ali drugimi načini informiranja ne morejo pridobiti, npr. podpora ob doživljanju stresa v času nosečnosti, praktična izkušnja rokovanja z otrokom...
- Uporabniki so v večini izrazili, da je program na njih pozitivno učinkoval.
- Večina uporabnikov teži k splošnemu zadovoljstvu s programom, vseeno pa podajajo precej predlogov za izboljšanje programa.
- Na podlagi opazovanja lahko sklepamo, da se program nahaja nekje med medicinskim in socialnim modelom šole za starše.
- Nekateri uporabniki s svojimi predlogi za večje sodelovanje v programu izražajo težnjo k večji usmeritvi programa v socialni model šole za starše.

2.6 PREDLOGI

1. Predlogi za praktično delovanje

1. 1. Predlogi, izpeljani iz predlogov, kot so jih navedli uporabniki:

Organiziranost programa:

- časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti (Pri tem se organizatorji šole za starše lahko poslužujejo različnih možnih rešitev, seveda pa morajo pri tem upoštevati organizacijske omejitve. Možna rešitev je npr. povabilo nosečnic v prvem trimesečju in njihovih partnerjev na predavanje o prehrani, telesni vadbi, povabilo nosečnic v drugem in tretjem trimesečju in njihovih partnerjev na predavanja, ki se nanašajo na porod, nego otroka...);
- načrtovanje predvidenega števila uporabnikov in prilagoditev srečanja temu številu;
- poskrbeti za obveščenost potencialnih uporabnikov o programu.

Potek srečanj:

- Sodelovanje uporabnikov:
 - omogočiti podelitev izkušenj med uporabniki;
 - povabilo predavatelja k pogovoru;
 - spodbuda strokovnjakov za sodelovanje uporabnikov;
 - spodbujanje moških za sodelovanje;
 - pri tematiki *Vrtec se predstavi*: »Da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom.«
- Strokovnjaki kot predavatelji:
 - predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami« (naj ne berejo iz gradiva);
 - praktična usmerjenost;
 - pojasnjevanje s primeri;
 - predavatelji naj v razlago vključijo svoje izkušnje;
 - primerna hitrost razlaganja, ki omogoča sledenje poslušalcu.
- Rekviziti:
 - vključitev filmov (npr. posnetek porodne sobe);
 - več gradiva.

Vsebine, ki bi jih želeli dodati:

- ogled porodnišnice (zaradi organizacijskih omejitev bi mogoče lahko prikazali podobo porodnišnice preko fotografij, kratkih filmov);
- informacije o otroških boleznih;
- informacije o predporodni depresiji in možnost pomoči v tem primeru;
- informacije o socializaciji otroka;
- možnost elektronskega naslova za vprašanja uporabnikov.

1. 2. Predlogi, ki jih dodajam sama na podlagi analize intervjujev:

- Uporabnikom je potrebno nuditi tiste informacije, ki jih sicer nimajo možnost slišati ali prebrati ali ki se ne pojavljajo pogosto v literaturi, revijah...;
- Uporabnikom je potrebno posredovati tiste veščine in izkušnje, ki jih z branjem literature ali drugimi načini informiranja ne morejo pridobiti, npr. podpora ob doživljanju stresa v času nosečnosti, praktična izkušnja rokovanja z otrokom...

2. Predlogi glede teorije

V okviru socialnega dela je še vedno relativno malo literature posvečene obdobju nosečnosti. Na splošno za našo kulturo velja, da to obdobje ne spada v področje socialnega dela, saj se socialno delo ukvarja s problemi in stiskami, kar pa težko povežemo s pričakovanjem otroka. Socialno delo si še ni povsem izborilo prostora v šolah za starše in v drugih programih, namenjenih parom, ki pričakujejo rojstvo novega družinskega člana. Zanimivo je, da so uporabniki predavanja socialne delavke o spremembah, stresih in družbeni idealizaciji starševstva odprto sprejeli, da jih je to predavanje nagovorilo. To je dokaz, da socialno delo sodi v to področje. S teoretičnimi razpravami in osveščanjem je potrebno mesto socialnega dela v šoli za starše le še utrditi.

3. Predlogi glede nadaljnega raziskovanja

Ta raziskava je bila usmerjena v perspektivo uporabnika. Menim, da bi v prihodnje bilo dobro raziskati tudi perspektivo strokovnjakov, ki sodelujejo na šoli za starše, saj nimajo lahke naloge. Predstaviti morajo temo iz svojega področja, pri tem pa morajo biti pozorni na to, da bodo kar najbolje izpolnili pričakovanja uporabnikov. Predlogi, ki so jih posredovali uporabniki, lahko za strokovnjake pomenijo breme, saj mogoče ne vedo, kako naj organizirajo

svoje srečanje, da bi ugodili predlogom. Menim, da bi bilo dobro slišati tudi njihov vidik, saj mogoče tudi sami potrebujejo pomoč pri snovanju svojega srečanja. Na podlagi raziskave bi lahko prišli do novih predlogov za izboljšan program šole za starše.

Glede na to, da sem predlagala, da naj bi se uporabnikom omogočilo v šoli za starše priti do tistih informacij, do katerih sicer težje pridejo, bi predlagala, da se v prihodnje podrobneje razišče, katere so te informacije. Za zdaj lahko o tem le sklepamo. V našem primeru se je pokazalo, da je tema, o kateri uporabniki niso bili predhodno osveščeni, varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu.

LITARETURA

1. Arms, S. 1994. *Immaculate deception II: A fresh look at Childbirth*. Berkeley: Celestial Arts.
2. Barker, R. 1995. *Social work dictionary*. Washington, D. C.: NASW.
3. Bettelheim, B. 1976. *Pogovori z materami*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Campbell, D. 2004. *Mozart za otroke*. Ljubljana: Tangram.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. 1992. *Psihodinamski procesi v družinski skupini*. Ljubljana: Advance.
6. Čačinovič Vogrinčič, G. : Študijsko gradivo za šolsko leto 2005/ 2006 za predmet *Socialno delo z družinami*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
7. Črepinšek, M. 2005. Ali otrok utrdi zvezo? *Moj malček* 6: 16- 19.
8. Drglin, Z. 2003. *Rojstna hiša kulturna anatomija poroda*. Ljubljana:Delta.
9. Dumont, L. 1972. *Une science en devenir*. L'Archeologie 48: 8-21.
10. Furlan, V., Pajer, R. 1997. *Nosečnost in priprava na porod- možnost priprave na porod v Ljubljani*. Diplomaska naloga. Ljubljana: VŠSD.
11. Kantor, D., Lehr, W. 1975. *Inside the Family*. San Francisco: Jossey Bass.
12. Kitzinger, S. 1994. *Srečna nosečnost in materinstvo*. Ljubljana: Ganeš.
13. Knez, M. 2007. Programi, ki delujejo v podporo neodvisnemu življenju. V: Debeljak B., Urek, M. (ured.), *Socialno delo za enake možnosti: knjiga povzetkov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
14. Koredš Demšar, M. 2007. Obdobje simbioze. *Otrok in družina*, april 2007: 22- 24.
15. Krapež, K., Gorec, A. 2005. *Doživljanje nosečnosti parov, ki pričakujejo prvega otroka*. Diplomaska naloga. Ljubljana: FSD.
16. Leonhardt-Lupa, M. 1995. *A mother is born: Preparing for motherhood*. London: Dargin&Garvey.
17. Ličen, U. 2004. *Ko midva postaneva mi: kako vpliva rojstvo otroka na odnos med partnerjema*. Diplomaska naloga. Ljubljana: FSD.
18. MacCubbin, J. H. 1989. *Otrok pred rojstvom*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
19. Martens, K. 1974. *Sprachliche Kommunikation in der Familie*. Scriptor Verlag, Kronberg, Taunus.
20. Mesec, B. 1997 (a). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II* (študijsko gradivo). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

21. Mesec, B. 1997 (b). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I* (študijsko gradivo). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
22. Milošević Arnold, V., Postrak, M. 2003. *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
23. Miška, A. 1993. *Dotik večnosti: angelova pripoved*. Ljubljana: Aura.
24. Oakley, A. 2000. *Gospodinja*. Ljubljana: Založba/ *cf.
25. Papalia, D. E., Olds, S. W., Feldman, R. D. 2003. *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy.
26. Pesko, M. 2007. Očka, glej me! *S.O.S. Revija za moderne starše, oktober*. 40-41.
27. Pitt, B. 1988. *Srečna nosečnost in materinstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
28. Ramovš, J. 2001. *Slovar socialno alkohološkega izrazja, 3. dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
29. Rapoša Tajnšek, P. 1997. *Socialno delo v delovnih organizacijah* (1. in 2. poglavje: Opredelitev socialnega dela in Prikaz elementov, ki opredeljujejo prakso socialnega dela, str. 9- 51). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
30. Riviere, P. G. 1974. *The couvade: Aproblem reborn*. Man 9, 3: 423-435.
31. Skidmore, R. A., Thackery, O. W. 1991. *Introduction to social work*. New York: Columbia University Press.
32. Skušek, Z. 1994. Očetje: pravica do nosečnosti (psihosomatska kuvada). *Socialno delo* 33, 3: 235- 237.
33. Skušek, Z. 1994. Ritualne oblike očetovskega vedenja. *Socialno delo* 33, 4: 293- 299.
34. Skynner, R., Cleese, J. 1994. *Družine in kako v njih preživeti*. Ljubljana: Tangram.
35. Steinbach, S. 2004. *Women in England: 1760-1914: A social history*. London: Weidenfeld & Nicolson.
36. Škerjanc, J. 2002. Kje naj volja išče pot? V: Lešnik, B. (ured.), *Lokalno- globalno-socialno: zbornik abstraktov*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
37. Švab, A. 2005. *Družinske spremembe*. V: Študijsko gradivo za šolsko leto 2006/ 2007 za predmet *Ženske in moški v socialnem delu* (zbirka člankov), Univerza v Ljubljani-Fakulteta za socialno delo. (originalno besedilo V: Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M.: *Le radici e le ali: la vita familiare in Slovenia*. Cassino: Qualecultura: Università degli studi.)
38. Zaviršek, D. 1995. Če vidiš duhove, povej ljudem. *Socialno delo* 34, 2: 109- 117.
39. Žmuc Tomori, M. 1989. *Klic po očetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

OSTALI VIRI

1. Zapiski iz predavanj pri predmetu *Proces reševanja problemov*, predavateljica Rapoša Tajnšek, P. Univerza v Ljubljani- Fakulteta za socialno delo, 23. 2. 2005 in 31. 3. 2005.
2. Zapiski iz predavanj pri predmetu *Ženske in moški v socialnem delu*, predavateljica Leskošek, V. Univerza v Ljubljani- Fakulteta za socialno delo, 27. 3. 2007.
3. Interni viri šole za starše v Cerknici.

ELEKTRONSKI VIRI

1. Statistični urad Republike Slovenije, 3. 1. 2008
http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=994

POVZETEK

V svojem diplomskem delu sem predvsem skušala zajeti pogled na šolo za starše za predporodno obdobje v Zdravstvenem domu Cerknica iz zornega vidika uporabnikov. Hotela sem ugotoviti, katere vsebine so dejansko pridobili z udeležbo na programu in kako je program učinkoval na njih. Do teh podatkov sem prišla na podlagi intervjujev z uporabniki, ki so v to privolili. Tudi sama sem obiskovala enega od ciklusov programa in opazovala potek srečanj. Svoja opazovanja sem tudi zabeležila. Vse pridobljeno gradivo sem kvalitativno obdelala.

Izkazalo se je, da imajo uporabniki veliko znanja o tematikah, ki se običajno obravnavajo na šolah za starše, že preden pridejo na program. To se navezuje na dejstvo, da je veliko nosečnosti načrtovanih, da se pari o veliko stvareh pozanimajo že pred spočetjem otroka ali pa v začetku nosečnosti. Iz tega sem sklepala, da je v programih šole za starše smiselno ponuditi predvsem tiste informacije, za katere je manj verjetno, da se uporabniki z njimi seznani iz drugih virov. Kot tema, o kateri uporabniki niso bili predhodno informirani, se je izkazala varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu in pa predavanje o poporodni psihozi.

Pri predavanju o poporodni psihozi so uporabniki ne le dobili nove informacije, ampak tudi podporo in zavedanje, da so spremembe in krize v obdobju nosečnosti in po porodu običajne. Nudjenje podpore je v času nosečnosti torej pomemben element, ki ga ne smemo zanemarjati.

Iz rezultatov je razvidno tudi, da uporabniki cenijo praktične predstavitve v okviru programa. Primer je tema *handling*, kjer so se učili prijeti otroka, ga zaviti v plenico itd. Imeli so priložnost pridobiti tisto, kar jim branje literature o tem ne omogoča.

Uporabniki so v pogovoru o učinkih programa podali veliko informacij, iz katerih sem potegnila bistvene usmeritve za nadaljne delovanje programa. Predlogi se nanašajo na organiziranost programa, potek srečanj in vsebine, ki bi jih želeli dodati. Bistveni element za socialno delo je želja uporabnikov po večjem sodelovanju na srečanjih, želja, da so aktivni in da so slišani.

Metoda opazovanja mi je omogočila vpogled v potek srečanj. Ugotovila sem, da se program uvršča med dve skrajni usmeritvi, in sicer med medicinski in med socialni model šole za starše. Uporabnikom je omogočena možnost sodelovanja, vendar v omejenem obsegu. Uporabniki s svojo željo po več sodelovanja težijo k usmeritvi programa v socialni model šole za starše.

DODATEK

1 ZAPISI INTERVJUJEV Z UPORABNIKI

(podčrtane izjave so bile osnova za analizo, saj sem jih izpisala in jih obdelala po kvalitativni metodi)

Intervju 1

Spol: Ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Mislim, da bi bilo boljše, če bi predavanja, ki se nanašajo na potek nosečnosti, bila bolj na začetku. Mi smo v bistvu že zamudili ker smo prišli na šolo za starše tako pozno. Saj sem slišala precej novih stvari tudi o samem poteku nosečnosti, ampak bi bilo boljše, če bi te stvari slišali na začetku nosečnosti. Enako velja tudi za prehrano med nosečnostjo, telesno vadbo in podobno. Jaz bi raje imela šolo za starše ločeno na pripravo na nosečnost in na pripravo na porod, ker te na začetku nosečnosti zanimajo bolj stvari o nosečnosti, kasneje pa o samem porodu.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

O tem sem že prej veliko izvedela od drugih nosečnic, ko smo se pogovarjale o tem, kako je v bolnici. Tudi na predavanje o pripravi na porod sem prišla že pripravljena. Tako ali tako se zavedam, da bom morala roditi. Precej hitro sem se odločila, da bom sprejela to dejstvo. Všeč mi je bilo to, da je ginekologinja na predavanju dejansko povedala, kako je, npr. povedala je, da je boleče. To se mi zdi v redu. Dobro je, da so nam povedali, kaj lahko pričakujemo.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Kar veliko sem izvedela o tem. Saj veliko sem vedela že od prej, ampak se mi zdi, da sem zelo dosti odnesla. Izvedela sem npr., kdaj dojenček zmore dvigniti glavico in podobne stvari.

O duševnem razvoju otroka: Največ sem si zapomnila od predavanja, ki ga je imela psihologinja: *Zgodaj začnemo spodbujati otroka*. Fino je ene stvari slišat. V bistvu veš, da je problematika, ampak ne veš, kako bi z otrokom delal, tako da si zdaj malo lažje predstavljam katere stvari so pomembne iz vidika otrokove duševnosti.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: To se delno navezuje na to, kar sva se pogovarjali že prej. To predavanje, ki ga je imela psihologinja, mi je kar precej pomagalo. Dojela sem tudi, da velikokrat znamo povedati za druge, kako bi morali delati z otrokom, sami pa potem mogoče delamo enako ali pa še slabše. To predavanje, ki ga je imela psihologinja, mi je bilo zelo všeč, npr. je povedala kako je z igračami in da je škodljivo za otroka, če ima preveč igrač. Dala je konkretne in praktične napotke, ki bodo vsekakor pomagali, da ne bomo delali škode otroku.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: Na tem predavanju nisem bila. Mislim pa, da bi bila ta tematika dobra za obdobje v zgodnji nosečnosti, da bi res že od začetka lahko pazili na prehrano.

O telesni aktivnosti: Se mi ni zdelo nič bistvenega, ker sem že od prej poznala. Jaz ne izvajam kakšnih vaj, npr. Keglovih, ali pa drugih, ki so bile predstavljene. Dobro bi sicer bilo, da bi jih izvajala, ampak jih ne.

O izogibanju različnim odvisnostim: To sva v bistvu že prej vedela. Ko sem zanosila, sem sama »prečrtala« alkohol, cigarete in tablete.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Recimo kar se tiče poporodne psihoze se mi zdi, da je bilo dobro slišat, da že prej prepoznaš znake krize in da lahko ukrepaš, da ne bi škodil sebi in otroku.

O prometni varnosti: Izveš marsikaj na predavanju, čeprav se ti že v vsakdanjem življenju zdi logično. Dosti stvari se mi je zdelo koristnih, npr. o montiranju otroškega sedeža. Nekaterih stvari resnično ne moreš vedeti, ker smo v tem prvič. Saj si prebereš revije, ampak je vseeno dobro slišat. Še posebej sem si zapomnila o privezovanju otroka v avtu, kako je pravilno, da mu ne poškoduješ hrbtenice, pa o tem, kako so lahko nevarne kovinske ploščice z napisi »baby on board«. Pa celo rekla sem si, da bom kupila eno tako lepo ploščico, tako da zdaj vem, da ne smem. Veliko takih stvari je, ki jih je dobro slišati.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Boljše se mi zdi, da se zavedaš sprememb in da na podlagi tega načrtuješ, kako bo. Zdaj sva bila dva, ampak kmalu bomo trije. To pomeni, da se bo veliko spremenilo, ker otrok npr. ne more počakati, ampak ga moraš takoj previti in nahraniti. Na podlagi šole za starše sem pridobila neko dodatno vednost, da nekaj prihaja in da bodo spremembe.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

O tem smo govorili pri več različnih predavanjih, seveda iz različnih vidikov. Vsaka stvar, ki jo slišiš, je lahko koristna, ker si seveda vsi želimo, da bi bilo z otrokom vse v redu. Teoretične smernice so bile in vsak je nekaj odnesel.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Glede tega nisem odnesla nič posebnega. Mogoče bi to morala povedati socialna delavka. Govorila je bolj o starševskem dopustu in o teh stvareh, ampak je samo brala zakone, manjkajo pa konkretni primeri. Prvič smo v tem in ne vemo, kako se temu streže, zato bi bilo boljše, če bi predstavila na drugačen način.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Določene stvari so bile nove, ampak tudi s predstavitevijo vrtca nisem bila zadovoljna. Vzgojiteljica je npr. rekla, da imajo v vrtcu Cerknica prednost otroci iz Cerknice, ni pa povedala, da je tudi enota Rakek. Saj je bilo v redu, da je predstavila tudi to, kako izgleda dan v vrtcu, ampak nas so bolj zanimale prijavnice, nasveti, kam naj se obrnemo, če v vrtcu ni prostora za mojega otroka. Mi, ki bomo imeli prvega otroka, smo hoteli vedeti malo več o tem. Manjkalo mi je tudi občutek varnosti, da bo otrok varen.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Zelo sem vesela, da sem se udeležila šole za starše. Od vsakega strokovnjaka nekaj izveš. Izvedela sem veliko pametnih nasvetov, prav pride vsaka koristna informacija. Pri enem sem izvedela nekaj več, pri drugem malo manj, ampak mislim, da je vsak, ki je predaval, prinesel nekaj svojega, neko novost. Pozitivni učinek zame pomeni veliko novih izkušenj. Pomembno se mi zdi izkoristiti priložnost, če jo imaš, še posebej, ker je ta program zastoj. Danes moraš vse plačati, tu pa ni treba.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

V bistvu je veliko stvari zame bilo novost. Predvsem mi je bilo všeč to, da so stvari zastavljene na široko, veliko različnih vsebin je. Poleg tega se mi zdi boljše slišati stvari na tak način kot pa iz knjige, ker je tako bolj živo.

Sama sem tudi pričakovala več prakse, da bodo mize odmaknjene in da bomo izvajali vaje za dihanje ali kakšne podobne vaje kar na tleh, v trenerkah, da bomo dobili vsak svojo lutko dojenčka in vadili prijeme, previjanje... Temo »handling« bi zelo pohvalila ker je bilo precej prakse. Doma lahko sicer tudi sama preberem in pogledam fotografije, kjer je prikazano, kako pravilno primem otroka. Res sem si čisto drugače predstavljala. Na začetku tako in tako dobiš teme, datume in to je to.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Jaz mislim, da bi bilo terminsko potrebno narediti dva programa: enega za tiste, ki so v obdobju zgodnje nosečnosti, enega pa za tiste, ki so pred porodom. Vsebinsko bi bilo potrebno prilagoditi program enim in drugim, npr. tiste na začetku bolj zanima vadba, prehrana in podobno, druge pa že sam porod, ravnanje z otrokom. Vem, da bi to organizacijsko bilo težko, ampak vseeno bi bilo treba zbrati neko tako skupino, da bi tema predavanja ustrezala skupini. Poleg tega nekateri že nekaj vedo, ker so mogoče že bili na kakšnem predavanju ali kaj podobnega, tako da bi se te zadeve morale vsaj približno urediti.

Intervju 2

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Nekaj stvari sem vedela že od prej, ker imam sosedo, ki ima majhnega otroka. O tem sem tudi nekaj prebrala. V šoli za starše sem izvedela tudi nekatere nove zadeve v zvezi z nosečnostjo, vendar pa sem se o nosečnosti v glavnem pozanimala že prej.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Že prej sem se psihično pripravila na porod. S partnerjem sva se že prej pogovarjala o tem, da bo prisoten pri porodu. Odločila sem se, da bom vzela epiduralno anestezijo. Se ne obremenjujem v zvezi s tem. Saj vem, da boli, ampak sem to sprejela. Nekaj novih stvari sem izvedela od ginekologinje, npr. več o epiduralni anesteziji. Pri svojem ginekologu na pregledu ne izveš toliko.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Precej sem že izvedela prej od drugih, od sosede, zato zame ni bilo nič kaj posebej novega. Če bi me kaj zanimalo, bi vprašala, vendar nisem imela nobenih vprašanj.

O duševnem razvoju otroka: Precej novega sem slišala od psihologinje. Tudi ko nas je vprašala, kaj je cilj vzgoje za nas, sem odgovorila, da je zame cilj to, da se otrok čim više povzpne.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: V bistvu nisem izvedela nič bistvenega, sem pa slišala precej stvari, o katerih imam podobno mnenje, npr. da ni dobro, da ima otrok preveč igrač, da mu lahko kvalitetne igrače lahko narediš tudi doma iz plastičnih lončkov in podobnega. Te stvari sem prej izvedela od sosedov.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: O tem sem že vse vedela, je pa seveda potrebno to upoštevati. O tem smo govorili že v osnovni in srednji šoli, o tem sem brala na forumih.

O telesni aktivnosti: To vem že od prej, da je dobro, da se gibaš, da greš ven, lahko tudi samo na sprehod. Pomembna se mi zdijo opozorila od fizioterapevtke, da ne delaš napak in ne tvegaš.

O izogibanju različnim odvisnostim: Vse sem vedela že od prej. Vsak se mora sam zavedati tveganosti, zato sem tudi nehala kaditi in proti koncu prenehala piti kavo.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Nisem slišala nič kaj novega. Že od prej vem, da mora nosečnica kontrolirati stres, ker to vpliva na otroka.

O prometni varnosti: Od tega predavanja sem veliko odnesla. Nisem vedela tega, kako so nevarne kovinske tablice, ki jih nekateri dajo v avto, ko imajo otroka. Zdi se mi dobro, da je to povedal. Tudi tega nisem vedela, kako se priveže lupinico. Nekateri sicer pravijo, da otroka ni treba takoj prevažati v lupinici, ampak zdaj vem, da mora otrok že takoj sedeti v avtu v lupinici. Varnost je najpomembnejša.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Manjkala sem na predavanju o poporodni depresiji, kjer je bilo najbrž največ povedano o spremembah. Vendar pa smo doma vsi v velikem pričakovanju.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Večinoma so mi o tem povedali že prej domači, tudi od sosede sem izvedela precej stvari, npr. do kdaj je dojila itd. V šoli za starše je bila dodana neka malenkost.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Bolj so nas seznanjali s pravicami staršev, ko je socialna delavka govorila o starševskem dopustu. Vendar pa bi bilo bolje, če bi stvari povedala s svojimi besedami, ona pa je po večini brala.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Veliko se spomnim še iz časa, ko sem bila v vrtcu, zato se mi tudi predstavitev ni zdela nič posebnega. Vem, da so prisotne bolezni in da so normativi glede števila otrok v skupini previsoki. Dobro je, da je bila situacija opisana realno, tako, kot je, npr. glede prijavnic in glede prostih mest. Predstavitev dnevnega reda se mi ne zdi tako bistvena. Te stvari moraš videti sam in sproti.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Nisem precej novega izvedela. Večino sem že vse prebrala ali slišala od drugih, razen o prometni varnosti.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Precej dobro sem si predstavljala, kaj konkretno bo vsebina predavanja. Pri vseh naslovih posameznih predavanj sem si približno predstavljala, kaj nam bo posredovano, tako da me ni nič posebno presenetilo. Pričakovala sem več.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Predvsem več gradiva in več literature, da ne bi pozabili tistega, o čemer so govorili predavatelji.

Boljše bi bilo, da bi predavatelji govorili tudi iz svojih izkušenj, ne samo iz literature. Npr. ne, da nam povejo, da je porod zelo boleč, kar ni vedno res. Namesto tega bi predavateljica raje povedala, kakšen porod je ona imela. Bolj so me pritegnile konkretne stvari, ne pa tisto, kar je nekdo prebral.

Dobro bi bilo, da bi vsi sodelovali. Všeč mi je bil način, ki ga je imela psihologinja. Najprej je vprašala, kaj mislimo mi, potem pa je ona naprej govorila. Bolj bi bilo treba povabit k pogovoru, da nas predavatelj vpraša, kaj mislimo. Ni dovolj, če na koncu vpraša, če nas še kaj zanima.

Izvajalci bi se morali prej pozanimati, koliko nas bo na predavanju, da bi prinesli dodatne klopi in gradivo.

Kronološko bi morali urediti posamezna predavanja, da bi na začetku bile stvari o nosečnosti, potem pa dalje. Jaz sem mislila priti že na začetku nosečnosti, ampak je bilo prejšnjega ciklusa šole za starše že skoraj konec. Določena predavanja bi morala biti izvedena prej.

Intervju 3

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Pri meni je bila nosečnost načrtovana, zato sem že prej o sami nosečnosti prebrala precej knjig. V šoli za starše zato nisem izvedela nič posebnega.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Večinoma sem bila že prej pripravljena na porod, zato ni bilo ne vem kaj novega. Že prej sem sklenila, da bom rodila z epiduralno anestezijo in sem se že prej pozanimala tudi o tem. Te stvari sem izvedela prek revij oz. prek medijev.

Pri psihični pripravi sem v šoli za starše veliko izvedela o poporodni depresiji. To predavanje je bilo res dobro. Škoda, ker je bilo tako omejeno.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Zame ni bilo nič posebej novega, ker sem že prej vedela veliko stvari.

O duševnem razvoju otroka: Na predavanju, ki ga je vodila psihologinja, me ni bilo.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: Mislim, da sem o tem izvedela kar precej stvari. Nekaj sem o tem že prebrala, določene malenkosti pa so se mi bolj vtisnile v spomin, npr. poudarek na primernih igračah, nič igrač, povezanih z orožjem, da otroka ne smemo siliti v nobeno stvar, da je treba slediti otrokovim zanimanjem.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: Predavanje se mi je zdelo dobro, veliko koristnih stvari je bilo povedanih, ampak bi moralo biti prej.

O telesni aktivnosti: Veliko stvari sem prebrala že prej in na šoli za starše nisem izvedela nič novega, čeprav je bilo o tem povedanih nekaj stvari.

O izogibanju različnim odvisnostim: Tudi tu zame ni bilo nič novega.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Že prej sem vedela večino stvari, da je pomembno, da se ne obremenjujem preveč, da je potrebno, da se umiriš, če te npr. razjezi partner.

O prometni varnosti: Predavanje je bilo res v redu. Pojma nisem imela glede določenih stvari, npr. kako je v zvezi s pasom, nisem vedela, da določene stvari sploh obstajajo. Izvedela sem veliko novih stvari.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Povedanega je bilo kar precej, tudi o poporodni depresiji, da je normalno, da pride do trenj zaradi sprememb, da se je veliko časa treba posvečati otroku. Vendar pa sem veliko stvari vedela že prej.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Bilo je nekaj malenkosti, ki se mi zdijo pomembne, večinoma pa sem že prej vedela.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Na predavanju, ki ga je imela socialna delavka, sem izvedela veliko o pravicah za otroške doklade, kako je s tistimi, ki niso poročeni, o priznanju očetovstva. Več stvari je bilo o pravicah staršev kot pa o naših dolžnostih. Tudi to, kar je bilo povedano o pravicah staršev, je bilo zame zelo dobrodošlo.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Predavateljica je sicer dobro predstavila vrtec, ampak nas še eno leto čaka do vrtca, zato se mi ne zdi potrebno, da bi se že zdaj zanimala za vrtec. Če otroka daš v vrtec, se pač prej pozanimaš. O tem se bom dodatno pozanimala takrat, ko bo to aktualno. Dobro se mi zdi, da je predavateljica povedala tudi, da ni prostora v vrtcu in da ni olepševala problemov.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Večjo pomoč sem dobila od prijateljice kot pa na šoli za starše. Veliko stvari sem tudi že prej prebrala ali pa sem jih izvedela iz raznih strokovnih filmov. Izjemoma pa sem veliko izvedela iz določenih predavanj, npr. od ginekologinje, pa iz predavanja o poporodni depresiji in tudi od medicinske sestre, ki nam je predstavila nego otroka, npr. kopanje, vendar pa sem takrat sedela zadaj in nisem dobro videla, kako točno se neguje otroka.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Pričakovala sem, da bodo stvari bolj praktične. Ta šola za starše mi ni bila tako všeč v primerjavi s Postojno. V Postojni je bil poudarek na dojenju, previjanju, vse bolj praktično.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Predvsem bi predlagala, da bi bila šola za starše zastavljena bolj praktično. Jaz sem hodila na tečaj tudi v Postojno. Tam smo se vpisali na posamezne stvari, da nas ni bilo preveč in da je lahko vsak vse poskusil, npr. kopat dojenčka.

Predavanje o prehrani bi moralo biti na prvem predavanju. Vse punce so bile na šoli za starše v zadnjih mesecih nosečnosti in zato bi morali prehrano obravnavati na začetku.

Lahko bi vključili kratke filme. S projektorjem so možnosti omejene.

Dobro bi bilo, da bi slišali različne izkušnje od tistih, ki hodimo na šolo za starše, če bi seveda kdo želel govoriti o tem. Predavatelji bi morali zastavljati vprašanja in na ta način spodbujati, da bi se oglasili tudi mi.

Ponekod obstaja tak sistem, kjer lahko tisti, ki pričakujejo otroka, na določen elektronski naslov zastavljajo vprašanja, strokovnjaki pa potem odgovarjajo. To se mi zdi dobro, ker se vprašanja zastavljajo skozi celo nosečnost in ne veš, koga bi vprašal. Jaz sem npr. imela lažne popadke. Po forumih tako ali tako velikokrat slišimo le vse najslabše stvari. Če bi tudi na tej šoli za starše obstajala taka možnost, kjer bi prek elektronskega naslova strokovnjaki odgovarjali na vprašanja, bi to bilo zame zelo dobrodošlo.

Intervju 4

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Dosti sem vedela že prej, ker sem brskala po spletu in brala v revijah, čeprav bi rekla, da v časopisih velikokrat pretiravajo, pa tudi drugače nekateri nosečnost opisujejo samo pozitivno, nekateri pa samo negativno. Na šoli za starše se mi je zdelo kar realno, ker zveš še druga mnenja ali pa se pogovoriš še s kakšno punco, ampak bi bilo potrebno prej slišati te stvari, nekako v drugi tretjini nosečnosti.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Za fizično pripravo sem že prej hodila na telovadbo za nosečnice v Logatec, pa tudi doma izvajam vaje. Za psihično pripravo pa mi je bilo všeč predavanje od ginekologinje. Povedala je tako, kakor je, brez olupšave. Od tega predavanja sem odšla pomirjena. Še boljša psihična

priprava pa se mi je zdela v Postojni v šoli za starše, tam smo si šli tudi ogledat porodnišnico. Zdaj se mi zdi porodnišnica bolj domača, vem kakšni aparati so v sobi, točno vem, kam bom morala iti. To se mi zdi kar v redu.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: To se mi zdi aktualna tema in me zelo zanima. Nekaj o tem sem vedela že prej, sem pa na šoli za starše izvedela tudi precej novih stvari.

O duševnem razvoju otroka: Okvirno sem izvedela, kaj spada v duševni razvoj otroka. Tudi ta tema se mi zdi aktualna, ker se mi zdi pomembno, da opazuješ otroka, da veš, kaj se dogaja z njim.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: Težko je poslušati o vzgoji, ker se ti to zdi še daleč. To pride prav kasneje, zato si tudi nisem dosti zapomnila. Poleg tega ima vsak otrok neke posebnosti in nek osnovni okvir o vzgoji ni dovolj.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: O zdravi prehrani sem že prej vedela veliko, vendar me je predavanje še dodatno spomnilo na pomen zdrave prehrane za nosečnico in otroka.

O telesni aktivnosti: Tudi o tem sem že prej brala, zato sem že vse bolj ali manj vedela.

O izogibanju različnim odvisnostim: Vse sem že vedela.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Predavanje o poporodni depresiji je bilo zelo v redu. Že prej sem brala o tem, ampak se malo govori in piše o tem, tako da je bilo to predavanje zame zelo dobrodošlo.

O prometni varnosti: V redu se mi zdi, da je vključena tudi ta tema. Veliko ljudi svojih otrok ne vozi pravilno. Če določenih stvari ne bi slišala tukaj, bi tudi jaz delala napake.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Veliko sem že prej prebrala o tem, kakšne so spremembe potem, ko se rodi otrok. Tudi razmišljala sem o tem. Dobro je bilo nekatere stvari slišati na predavanju o poporodni depresiji, ker se mi je potrdilo to, da je to povsem normalen potek in da tudi druge ženske in pari doživljajo spremembe in krizo.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Zanimivo je bilo slišati o razvoju zob in o ukrepih, ki so pomembni za zobe, npr. izbira dude. To se mi zdi pomembno za otrokovo zdravje. Zelo koristno je bilo tudi predavanje o handlingu, ker je vsak na začetku malo zbegan in ne ve točno, kako prijeti otroka in kako ravnati z njim. Tudi predavanje o negi, kopanju in previjanju se mi je zdelo pomembno, čeprav se mi je zdelo, da predstavitev poteka prehitro. Zato sva z eno od kolegic, ki sem jo spoznala v šoli za starše, šli na predavanje o negi v Postojno. Tam je vse skupaj potekalo bolj počasi, da sem lahko bolj sledila temu, kar se dogaja. Dobili smo tudi spisec stvari, ki jih rabimo za nego dojenčka in predloge, npr. da naj ne pretiravamo z nabavo materiala za nego otroka, ker to ni potrebno.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Ni bilo nič posebnega. Pravzaprav ne vem, ali je sploh bilo kaj o tem.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Na tem predavanju me ni bilo, sem pa o tem že dosti prebrala.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Name je program deloval pozitivno. Škoda, ker ni nobene šole za starše več. Zame je pozitivno to, da nisem ves čas doma, da grem med ljudi, ki so enaki kot jaz, so v isti situaciji. Z nekaterimi sem se tudi spoznala. Z eno kolegico sva se npr. dogovorili, da bova šli skupaj na predavanje o dojenju v Postojno.

Čeprav sem veliko prebrala, še preden sem se vključila v šolo za starše, mi je še vedno veliko stvari koristilo. Zdi se mi, da sem bolj pripravljena na to, kar me čaka. Rekla bi, da sem mogoče dobila eno polovico raznih informacij od prej, eno polovico pa v šoli za starše, tako da mi je šola za starše kar koristila. V bistvu občudujem tiste, ki ne gredo v šolo za starše.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Socialno varstvo družine sem si drugače predstavljala. Mislila sem, da bo govorila o socializaciji. Ampak se mi zdi v redu, da je govorila o starševskih pravicah, ker zdaj potrebujem te informacije.

Opazila sem, da je veliko odvisno tudi od predavatelja. Npr. v Postojni je bila predavateljica, ki je predavala o dojenju, drugače naravnana. Rekla je, da bodo vsem pomagali in mi je bilo lažje. V Cerknici so me nekatere stvari, ki sem jih slišala o dojenju, kar malo zastrašile in spravile v negotovost.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Če bi bilo možno, bi dodala še ogled porodnišnice. Lahko bi se npr. dogovorili s postojnsko porodnišnico, da bi izvedli ogled skupaj s tistimi, ki se na porod pripravljajo v okviru porodnišnice v Postojni.

Pri nekaterih predavanjih sem se izgubila, ker so nam informacije posredovali z brzino, npr. pri igri otroka. S kolegico sploh nisva mogli zapisati ključnih stvari. Po mojem bi bilo treba razlagati bolj počasi, da bi lažje sledili.

Na splošno pa se mi šola za starše v Cerknici zdi boljša kot v Postojni, ker je tukaj več različnih tem. V Postojni smo obravnavali samo dojenje, tri porodne dobe in nego zob. Zato programa kot celote ne bi spreminjala.

Intervju 5

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Mislim, da ni bilo nič kaj takega povedano o samem poteku nosečnosti.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

To je bilo dobro predstavljeno. Pri psihični pripravi se mi je najboljšo zdelo predavanje o poporodni depresiji. Sama poporodna depresija je sicer namenjena bolj za čas po porodu, ampak je predavateljica kljub temu govorila tudi o drugih stvareh, ki so povezane tudi s pripravo na porod.

Fizično pripravo je imela ginekologinja. To se mi je zdelo dobro predstavljeno. Drugače je, če slišiš od zdravnice, kot pa če se opiraš na revije. S fantom naju je zanimalo tudi glede prisotnosti partnerjev pri porodu in je bilo dobro, da sva nekaj stvari slišala tudi o tem.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Ne spominjam se, da bi bilo kaj konkretnega o tem.

O duševnem razvoju otroka: O tem je bilo povedanega kar precej, ko je govorila logopedinja, pa psihologinja, npr. o igri, pa tudi druge stvari o otroku, ki jih je dobro vedeti. Stvari so bile predstavljene iz drugega zornega kota, kot sem jih slišala do zdaj.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: Veliko je bilo povedanega o tem, vse pa je bilo konkretno, zato so se mi stvari vtisnile v spomin. Zdaj si lažje predstavljam nekatere stvari, na kaj je potrebno biti pozoren pri vzgoji.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: To predavanje se mi je zdelo dobro. Moj fant me je kar naprej zbadal, češ kaj lahko jem in kaj ne. Večina žensk je bilo že visoko nosečih, meni pa je bilo boljše, ker sem bila na samem začetku nosečnosti. Boljše je, da take stvari prej slišiš.

O telesni aktivnosti: Na tem predavanju me ni bilo.

O izogibanju različnim odvisnostim: Pri zdravi prehrani je bilo povedanega nekaj o tem, npr. izogibanje kavi in alkoholu. To sem vedela že prej.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Pri predavanju o poporodni depresiji mi je bilo zelo dobro. Predavateljica mi je dala popotnico za naprej. Od tega predavanja sem največ odnesla. Včasih me skrbi, kako bo, ko bom rodila in takrat se spomnim nanjo in njenih besed: »Če so vse ženske rodile, bom pa še jaz!« Na nek način me je opogumila.

O prometni varnosti: Se mi je zdelo v redu. Izvedela sem, kar sem želela.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Prav tako mi je najbolj koristilo predavanje o poporodni depresiji. Predavateljica je dala precej dobrih nasvetov, npr. kako s sorodniki razčistiti že prej, kaj bo po porodu, kaj bo kdo naredil. Rojstvo otroka je velika sprememba, zato se je nanjo treba dobro pripraviti, spremeni se ritem oz. način življenja. Dobro je, da te stvari veš. Meni je bilo všeč, da je predavateljica govorila tako sproščeno in da je povedala tudi kakšno šalo. Veliko smo se nasmejali.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Pri vsakem predavanju nekaj izveš. Obstaja še marsikaj, kar nisem izvedela, ampak če na grobo pogledam, se mi zdi, da sem dobila pregled nad neko celoto.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Ne spomnim se, da bi izvedela kaj o tem.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Po mojem je bila to bolj reklama za vrtec. Informacije o samem poteku dneva v vrtcu so se mi zdele idealizirane. Spoznala sem, da bom zelo hitro morala dati vlogo za vrtec.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Šola za starše mi je spodbuda, ker sem se bala, kako bo, ko bo otrok prišel, dobila sem psihično podporo. Zelo mi je pomagalo tudi predavanje od ginekologinje, ker je povedala, kako izgleda, da ne smemo biti osredotočeni le na negativne stvari. Zaradi tega se počutim tudi bolj pripravljeno na porod.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Program je kar dobro izpolnil moja pričakovanja, nekatera predavanja so bila celo boljša, kot sem pričakovala. Še posebej pozitivno me je presenetilo predavanje o poporodni depresiji. Nekatera posamezna predavanja so bila pod pričakovanji, npr. dojenje. Že tako ali tako se bojim, kako bo z dojenjem, kaj bo, če bom imela težave. Nisem imela nekega pozitivnega občutka. Mislim, da smo občutljive v tem času, in ko ti pove, da je treba kar vztrajati in se truditi kljub težavam, te je še bolj strah. Vesela bi bila, če bi lahko slišala, da če ne gre pač ne gre, sedaj pa sem še bolj zaskrbljena.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Želela bi, da bi se stvari, pri katerih je to možno, izvedle praktično. Poudarek bi moral biti tudi na tem, da sodelujejo moški. Moj fant se npr. boji prijeti oz. držati otroka v naročju.

Meni osebno bi pri zdravi prehrani prišel prav list, kjer bi pisalo, kaj je priporočljivo jesti in kaj ne. Ta list bi si nalepila kar na hladilnik.

Pri telesnem razvoju otroka bi jaz želela izvedeti kaj o možnih boleznih otroka, npr. o zlatenici, o težavah s kolki.

Predavanje o vrtcu bi spremenila tako, da bi na predavanje prišla tudi kakšna mamica, ki ima otroka v vrtcu, da bi povedala tudi svoje izkušnje. Tako bi bile informacije bolj objektivne.

Intervju 6

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Znanja o tem sva že prej s partnerjem imela kar precej. Sicer pa bi predavanje o nosečnosti prišlo prav bolj tistim, ki so na začetku nosečnosti.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Predavanje ginekologinje je bilo zelo nazorno in praktično, sproščeno in pozitivno. Zelo sem zadovoljna z njim, odnesla sem veliko novega. Veliko je bilo tudi bodočih očkov, kar me je pozitivno presenetilo. Zdi se mi dobro, da se predavanja udeležijo tudi oni, ker se morajo tudi oni seznaniti s potekom poroda, še posebej, če bodo prisotni pri porodu. Mislim, da smo tako ženske kot moški dobili tudi psihično podporo, neko zagotovilo, da bo v porodnišnici poskrbljeno za nas.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Spomnim se, da je eden od bodočih očkov vprašal o podrobnem telesnem razvoju otroka. Takrat mu je predavateljica odgovorila zelo natančno. Izvedela sem tiste najosnovnejše stvari, npr. kdaj otrok shodi.

O duševnem razvoju otroka: Pozitivno se mi zdi to, da na šoli za starše sodeluje tudi psihologinja, pa logopedinja, ker sem od njih slišala precej koristnih in zanimivih stvari o duševnem razvoju otroka, da ni poudarek samo na tehničnih stvareh, npr. kako prijeti otroka.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: Na samih predavanjih sem dobila veliko informacij, ki jih človek lahko skoraj pozabi v vsakodnevem življenju in se mi zdi pomembno, da jih ponovno sliši, da si jih zapomni. Predvsem bi izpostavila tudi to, da sem dobila tudi praktične nasvete v zvezi z vzgojo otroka, npr. kakšne igranje so pomembne, kako komuniciramo z otrokom, kako se z njim igramo...

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: Predavanje je bilo sicer dobro zastavljeno, ampak je bilo zame že precej pozno. Te stvari bi morala slišati že na začetku nosečnosti.

O telesni aktivnosti: Na samem predavanju je bila zelo dobro predložena telovadba za nosečnice, ki pa na žalost ni zaživela. Zelo bi bila vesela, če bi bili pri telovadbi bolj aktivni, da bi res sodelovali, ker me je ta tema tudi zelo zanimala. Sicer pa je bilo predavanje prikazano na jasn način. Poleg tega smo prejeli tudi nasvete, ki jih bomo gotovo potrebovali.

O izogibanju različnim odvisnostim: Že prej sem o tem precej vedela, čeprav nimam težav s tem, ker živim zdravo. Zato nisem bila pozorna na te stvari.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Predavanje o poporodni depresiji je bilo odlično zastavljeno, zelo široko. Ni namenjeno samo času po porodu, ko dejansko lahko pride do poporodne depresije, ampak smo lahko prepoznali tudi druge tematike, npr. da je nosečnost občutljivo obdobje, da je veliko sprememb in da se moramo pripraviti na to.

O prometni varnosti: Pri tej temi je bilo zelo dobro to, da je bil tudi praktičen prikaz. Tako smo si lažje predstavljali, kako stvari izgledajo v praksi. Bilo je veliko koristnih napotkov, ki so življenjskega pomena. Pri tem predavanju so predvsem prišli na račun bodoči očetje, saj jih je varnost v prometu zelo zanimala.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

O tej temi nisem bila prej toliko obveščena in sem informacije, ki sem jih dobila, pozitivno sprejela. Menim, da je zelo pomembno, da v začetku po rojstvu pomagajo na različne načine sorodniki in bližnji. Seveda se mi pomemben člen zdi tudi vključitev novega družinskega člana med druge družinske člane, torej socializacija. O tem bi želela slišati več.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Predvsem mi je koristilo predavanje o rokovanju. Na tem predavanju je bilo dobro to, da je bil poleg samega predavanja tudi praktični prikaz rokovanja z otrokom. Predavateljica nam je to prikazala na zelo preprost način in povedala tudi nasvete in izkušnje iz svojega dela, všeč mi je bilo, da je bila konkretna.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Če se ne motim ta tema sploh ni bila obravnavana, čeprav se mi zdi, da bi bilo dobro, da bi bil večji poudarek na tem. Starševstvo se mi zdi odgovorna naloga, zato bi bilo dobro, da podrobneje spoznamo naše starševske dolžnosti.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

O tej temi nisem prej dosti vedela, razen tistega, kar sem slišala od sorodnikov, ki so imeli ali pa imajo otroke v vrtcu. Mislim, da je zelo pomembno, da nam je bila predstavljena tudi predšolska vzgoja. Dobila sem širši vpogled v delovanje vrtca.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Mislim, da sem sedaj bolj pripravljena na samo starševstvo, čeprav mislim, da se bo to pokazalo dejansko, ko bova imela otroka. Na splošno pa se mi zdi, da je šola za starše zelo pomembna, saj nam prinaša veliko informacij in praktičnih prikazov. Pomembna se mi zdi tudi ta izkušnja, da se bodoči starši med seboj lahko povežemo in si izmenjamo kakšne informacije in izkušnje.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Pričakovanja so se mi izpolnila v veliki meri, saj sem slišala informacije, ki se mi zdijo pomembne. Poleg tega sem izvedela tudi veliko informacij, na katere prej nisem dala velikega poudarka. Presenetile so me stvari, kot so praktični prikazi, npr. dihanje in drugo. Pozitivno me je presenetilo, da so pri takih vajah sodelovali tudi moški.

Sicer pa so bili predavatelji prijazni, odgovarjali so na naša vprašanja.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Negativna stvar se mi je zdela ta, da je šola za starše premalokrat organizirana, in sicer se premalokrat ponavlja cikel predavanj, sploh če ne moreš priti na predavanja. Predvsem bi dala šolo za starše večkrat, se pravi več ponovitev.

Dobro bi bilo, da bi bil program urejen po časovnem zaporedju kar se tematik tiče, recimo da bi se začel s samo nosečnostjo, prehrano, da si tudi predavanja sledijo v nekem zaporedju in ne prehitevajo.

Koristno bi bilo, da bi predavanja bila sestavljena iz več prakse in manj iz teorije, ker se človek veliko več nauči iz praktičnega prikaza.

Poleg poporodne depresije sem slišala tudi za predporodno depresijo, ki je lahko velik problem, če naletimo na njega. Mogoče bi bilo o tem lahko kakšno predavanje in pa tudi kakšna pomoč, kamor bi se človek obrnil, če bi prišel v tako stanje.

Intervju 7

Spol: ženski

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Po poklicu sem medicinska sestra in ko sem še študirala sem imela kar obsežen izpit o ginekologiji in porodništvu. Takrat sem se veliko učila tudi o samem poteku nosečnosti, ampak ker nisem tega uporabljala v praksi, sem to kmalu pozabila. Ko sem zanosila, sem si prebrala to literaturo, tako da sem obnovila znanje o tem. Na šoli za starše zato nisem izvedela nič takega, kar bi bilo zame novo.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Zelo všeč mi je bilo predavanje od ginekologinje, zelo sproščeno in zanimivo. Dobro je, da sem slišala te stvari tudi od nje, čeprav že od prej vem, kako poteka porod, ker sem že bila prisotna na več porodih na praksi. Ta prisotnost pri porodu je zame tudi psihična priprava, ker vem, kako porod zgleda in kaj lahko pričakujem. V glavnem sem bila že prej psihično in fizično pripravljena na porod in se tega sploh ne bojim.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Od prej sem dobro poznala telesni razvoj otroka, ker sem tudi iz tega imela izpite. Morala sem poznati razvoj novorojenčka, razvoj motorike...

O duševnem razvoju otroka: Na predavanju od psihologinje sem manjkala.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: Vzgoja se mi ne zdi še bistvena. Zato niti nisem bila pozorna na to, ali je bilo kaj povedanega o vzgoji.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: Predavanje mi je bilo zelo všeč, tema je bila dobro predstavljena. Izvedela sem nekaj zanimivosti, npr. peka krompirja na peki papirju, s čimer se zmanjša uporaba maščob.

O telesni aktivnosti: Nekaj stvari sem vedela že od prej, npr. izvajanje Keglovih vaj. Sem pa vseeno izvedela nekaj novosti, npr. o drži. Pomembna se mi zdijo opozorila, kot je npr. kolesarjenje po petem mesecu nosečnosti.

O izogibanju različnim odvisnostim: Na to nisem bila pozorna, ker me ne zanima. Ne uživam nobenih snovi, ki povzročajo odvisnost.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Predavanje o poporodni depresiji je bilo zelo v redu. Zelo težka tematika, ampak je bila dobro predstavljena. Predavateljica je dala tudi telefonsko številko in sem si jo zapisala. Če pride do depresije, je treba to stisko dati ven iz sebe. Nič nenavadnega ni, če pride do tega.

O prometni varnosti: Predavanje je bilo zanimivo. Zame je bilo novih stvari veliko, npr. o lupinicah, pa da si je treba sleči bundo, preden se v avtu privežeš, da v primeru nesreče varnostni pas bolje deluje. Izvedela sem veliko praktičnih stvari.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Predavateljica, ki je govorila o poporodni depresiji, nas je pripravila na to, da ni vedno vse tako lepo, kot je v revijah, ko so mamice 14 dni po porodu že vse sijoče. Zelo všeč mi je bilo to predavanje. Človek bi kar še poslušal.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

To je bil po mojem cel namen te šole za starše, torej pripraviti starše na te stvari, da bodo znali ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja v najširšem smislu, torej v zdravstvenem, duševnem in socialnem smislu. Mislim, da so nam dali splošen vpogled v to, čeprav bi te stvari morali spoznavati bolj sproti. Zdaj me bolj zanimajo druge stvari, npr. razvoj otroka v predporodnem obdobju. Meni je zdaj zanimivo to, kako se otrok razvija, koliko zraste vsak teden nosečnosti. O drugih stvareh pa se mi zdi boljše, da se o njih informiraš takrat, ko to rabiš. Tako ali tako mi stvari, ki jih poslušam zdaj, ne bodo ostale v spominu do takrat, ko jih bom dejansko potrebovala.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Ni bilo konkretno govora o pravicah otrok, vendar pa je bilo vse, kar smo poslušali, v nekem smislu usmerjeno v korist otroka in smo se ves čas pogovarjali o tem. Torej sem veliko zvedela o tem.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

To predavanje mi pa ni bilo všeč. Zdelo se mi je preveč idealizirano, npr. da se veliko ukvarjajo z otoki, ampak iz prakse vidim, da to ni vedno res. Zdi se mi, da je bilo preveč posplošeno. Veliko je odvisno od posamezne vzgojiteljice: nekatere se veliko ukvarjajo z otroki, druge pa ne.

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Negativnih učinkov ni bilo. Lažje mi zaradi tega programa ni. Zdelo se mi je dobro slišati nekatere stvari. To, kar se mi je zdelo bistveno, sem veliko vedela že od prej, nekaj koristnih stvari sem izvedela na novo.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Čeprav sem veliko stvari že vedela, sem vseeno hodila na predavanja. Nekatere teme so me pozitivno presenetile, npr. poporodna depresija, nad nekaterimi sem bila razočarana. Veliko je odvisno od predavatelja. Včasih je tema zanimiva, pa je predavatelj ne zna predstaviti. Se pa zavedam, da predstaviti neko temo ni lahka naloga za predavatelje.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Predvsem bi sporočila predavateljem, da naj ne berejo iz gradiva, iz katerega predstavljajo neko temo. Naj bodo sproščeni in naj vključijo tudi več praktičnih stvari, več primerov.

Intervju 8

Spol: moški

Prvi del intervjuja: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Zdi se mi dobro, da izvemo nekaj o poteku nosečnosti, ampak o tem bi morali razpravljati takoj na začetku nosečnosti. Ko sva prišla na šolo za starše, so bili prvi trije meseci nosečnosti že za nama. Največje spremembe doživiš v prvi polovici nosečnosti. O nosečnosti sva se informirala že prej.

2. psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Prej o tem nisem kaj dosti vedel. Predavanje o poporodni psihozi je bilo zelo dobro in bi ga pohvalil. To je težka tema in se mi je zdela zelo dobro predstavljena. Takih stvari sicer ne bi izvedel, ker se o njih niti ne govori. Ginekologinja pa je porod predstavila iz druge strani. Povedala je osnovne podatke, ki jih je dobro vedeti. Tudi to, da moški, ki se odločimo, da bomo prisotni pri porodu, večkrat delamo probleme. To predavanje se mi je zdelo v redu.

3. informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka: Nekaj sem izvedel, največ o novorojenčku.

O duševnem razvoju otroka: Ni bilo nič kaj posebno novega zame.

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka: O vzgoji sem že prej precej vedel in na šoli za starše ni bilo nič bistvenega zame.

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani: Predavanje o zdravi prehrani se mi je zdelo zelo dobro. Ni vezano samo na nosečnice in otroke, ampak je splošno zelo koristno. Saj se zavedamo, kaj je dobro in kaj ni, ampak tukaj je bilo tudi pojasnjeno, zakaj je tako. V naši družbi po eni strani promoviramo zdravo prehrano, po drugi strani pa so realne možnosti drugačne, npr. dolžina delavnika, ki onemogoča zdravo prehrano. Premalo se zavedamo pomena zdrave prehrane, predavanje pa je na to opozorilo.

O telesni aktivnosti: Za nosečnice se mi zdi predavanje v redu, ker včasih s telesno vadbo lahko naredijo več škode kot koristi. Zapomnil sem si npr. opozorilo za izvajanje trebušnjakov. Mislim, da je predavanje uspelo.

O izogibanju različnim odvisnostim: Z ženo nimava teh problemov, zato teh tematik niti nisem opazil.

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh: Dobro se mi zdi, da sem slišal nekatere stvari o poporodni depresiji. Dobro je, da se zavedamo nekaterih stvari.

O prometni varnosti: V zvezi s prometno varnostjo nisem imel posebnih pričakovanj, ampak me je predavatelj kar lepo presenetil. Pokazal je, kakšni so problemi, med predavanjem se nisem dolgočasil. Vsekakor sem izvedel več, kot sem pričakoval.

5. pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Zdaj si v bistvu težko predstavljam, kako bo po rojstvu otroka. Zaenkrat sem izvedel, da se moramo zavedati, da bodo spremembe. Vendar če bi poslušal to potem, ko bova že imela otroka, bi slišal drugo, iz drugega zornega kota.

6. usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Jaz bi to vprašanje razdelil na dva dela. Prvo, kar se mi zdi pomembno, je fizično ravnanje z otrokom, npr. handling in drugo. Na predavanju o handlingu nisva bila, vendar pa se mi zdi pomembno, da vemo, kako se z dojenčkom dela, kaj prenese. Druga pomembna stvar pa se mi zdi vzgoja. O tem sem že prej vedel precej.

7. seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

O tem nisem slišal nič posebnega.

8. informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Tisto predavanje ni bilo dobro. Dobili smo informacije, ki nas bodo zadevale, vendar na splošno zdaj vem, da bomo z vrtcem imeli težave. Prijavnice je treba oddati čim prej, ker prostora v vrtcu ne dobijo vsi otroci. Poleg tega ne vem, kako bom uskladił svoj delovni čas z delovnim časom vrta. Boljše bi bilo, da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom...

Drugi del intervjuja: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Lažje ali težje mi zaradi programa ni. Dosti koristnega nisem izvedel, razen pri nekaterih temah. Mogoče mi bo potem, v bližnji prihodnosti, kaj lažje. Generalno se mi zdi ta šola za starše dobra zadeva, ker je predstavljeno iz različnih zornih kotov.

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Presenetilo me je kar nekaj stvari. Po samih naslovih se mi ni zdelo, da bom izvedel kaj koristnega. Recimo za prometno varnost nisem pričakoval, da bo tako zanimivo. Prav tako za poporodno depresijo, o kateri nisem prej nič vedel.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Večina je bila dobrih predavanj, npr. o poporodni depresiji, o handlingu, o kontroli drže in dihalnih vajah. Nekatera predavanja so bila zanimiva in razgibana. Druga so bila preveč monotona predavanja, recimo ko so predavatelji samo prebrali to, kar so imeli pripravljeno. To bi lahko tudi sam prebral. Boljše bi se mi zdelo, da bi tema bila predstavljena s svojimi besedami in s svojimi izkušnjami. Vsebine predavanj so se mi zdele dobro zastavljene, vendar bi morale biti drugače predstavljene.

Boljše bi bilo, da bi določene teme bile predstavljene prej, npr. prehrana in podobno.

Intervju 9

Spol: ženski

Opomba: Uporabnica je pred desetimi leti že hodila na program šole za starše v Cerknici. Sedaj pričakuje drugega otroka in spet je šla v šolo za starše, vendar se je udeležila le prvih treh srečanj. Vprašanja sem prilagodila njeni situaciji.

Zakaj ste prenehali hoditi na šolo za starše po prvih treh srečanjih?

Prvič zato, ker že imam enega otroka in sem enkrat že šla skozi to izkušnjo in vem, kaj lahko pričakujem tudi za naprej. Drugi razlog pa je v tem, da se program v desetih letih ni bistveno spremenil, vsaj kolikor sem jaz opazila. Ugotovila sem, da vse že vem.

V kakšni meri je program uresničil vaša pričakovanja?

Pričakovala sem, da se bo spremenilo nekaj stvari iz področja tehnologije, npr. stolčki za otroke v avtu, različni vozički in podobno. Mogoče so kakšne razlike tudi v prehrani in drugih področjih. Mislila sem, da bo dobro, če bom določene stvari slišala še enkrat, ampak sem kmalu ugotovila, da mi ta šola za starše ne bo preveč koristila, predvsem zato, ker že imam enega otroka in sem enkrat že šla čez vse to.

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Spremenila bi kar precej stvari. Teme bi drugače porazdelila. Seznanitev z obdobji in potekom nosečnosti bi dala v prvo trimesečje, prav tako prehrano in telesno aktivnost.

Spremenila bi sredstva obveščanja. Zdravstveni dom bi moral dati večji poudarek na to, da se informira nosečnice in njihove partnerje o šoli za starše. Jaz sem se morala tokrat sama pozanimati o tem.

Moralo bi biti omejeno število ljudi. Takrat, ko sem bila jaz na predavanjih, nas je bilo preveč.

Pri vadbi bi morali več stvari delati konkretno, praktično. Če le sedimo in poslušamo je nesmiselno hoditi na predavanja, ker si lahko tudi sami preberemo doma.

Lahko bi vključili tudi kak film, npr. kako izgleda porodna soba.

2 PROSTO PRIPISOVANJE POJMOV (intervjuji z uporabniki)

Opomba:

Odseki besedila iz intervjuja z uporabnikom (bodočim očkom) so označeni z eno zvezdico.

Odseki besedila iz intervjuja z uporabnico, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše, so označeni z dvema zvezdicama.

Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. Seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
sem slišala precej novih stvari tudi o samem poteku nosečnosti	Slišala precej novih informacij
bi bilo boljše, če bi te stvari slišali na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
raje šolo za starše ločeno na pripravo na nosečnost in na pripravo na porod	Predlog: ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod
nekaj stvari sem vedela že od prej, ker imam sosedo, ki ima majhnega otroka	Predhodna osveščenost (sosedo)
o tem sem tudi nekaj prebrala	Predhodna osveščenost (branje literature)
sem se o nosečnosti v glavnem pozanimala že prej	Predhodna osveščenost
sem že prej prebrala precej knjig	Predhodna osveščenost (knjige)
nisem izvedela nič posebnega	Ni pridobitev
dosti sem vedela že prej, ker sem brskala po spletu in brala v revijah	Predhodna osveščenost (splet, revije)
se mi je zdelo kar realno, ker zveš še druga mnenja	Slišala druga mnenja
se pogovoriš še s kakšno punco	Pogovori z drugimi uporabnicami
ampak bi bilo potrebno prej slišati te stvari	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
ni bilo nič kaj takega povedano	Ni pridobitev
znanja o tem sva že prej imela kar precej	Predhodna osveščenost
bi predavanje o nosečnosti prišlo prav bolj tistim, ki so na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
ko sem zanosila, sem si prebrala to literaturo	Predhodna osveščenost (branje literature)

nisem izvedela nič takega, kar bi bilo zame novo	Ni pridobitev
* o tem bi morali razpravljati takoj na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
* sva se informirala že prej	Predhodna osveščenost

2. Psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
že prej veliko izvedela od drugih nosečnic o tem, kako je v bolnici	Predhodna osveščenost (druge nosečnice)
na predavanje o pripravi na porod sem prišla že pripravljena	Predhodna priprava
dobro je, da so nam povedali, kaj lahko pričakujemo	Zadovoljstvo nad realnim pristopom
že prej sem se psihično pripravila na porod	Predhodna psihična priprava
nekaj novih stvari sem izvedela od ginekologinje	Slišala nove informacije od ginekologinje
sem bila že prej pripravljena na porod	Predhodna priprava
zato ni bilo ne vem kaj novega	Ni pridobitev
te stvari sem izvedela prek revij oz. prek medijev	Predhodna osveščenost (revije, mediji)
veliko izvedela o poporodni depresiji	Veliko izvedela o poporodni depresiji
To predavanje je bilo res dobro. Škoda, ker je bilo tako omejeno.	Zadovoljstvo s predavanjem o poporodni depresiji
za fizično pripravo sem že prej hodila na telovadbo za nosečnice v Logatec	Predhodna fizična priprava (telovadba v Logatcu)
za psihično pripravo bilo vseh predavanje od ginekologinje	Zadovoljstvo s predavanjem ginekologinje
povedala je brez olupšave	Zadovoljstvo nad realnim pristopom
sem odšla pomirjena	Vpliv: pomiritev
še boljše psihična priprava pa se mi je zdelo v Postojni v šoli za starše, tam smo si šli tudi ogledat porodnišnico	Bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni (vključen ogled porodnišnice)
se mi zdi porodnišnica bolj domača	Se ji zdi porodnišnica bolj domača po ogledu le-te v okviru šole za starše v Postojni
to je bilo dobro predstavljeno	Zadovoljstvo s predstavitvijo
se mi je najboljšo zdelo predavanje o poporodni depresiji	Zadovoljstvo s predavanjem o poporodni depresiji
je predavateljica govorila tudi o drugih stvareh, ki so povezane tudi s pripravo na porod	Nove informacije o pripravi na porod
drugače je, če slišiš od zdravnice, kot pa če se opiraš na revije (o fizični pripravi)	Drugače je, če slišiš od zdravnice, kot pa če bereš revije
predavanje je bilo zelo nazorno in praktično, sproščeno in pozitivno, zelo sem zadovoljna z njim	Zadovoljstvo s predavanjem ginekologinje (nazorno, praktično, sproščeno, pozitivno)

odnesla sem veliko novega	Veliko odnesla
smo dobili tudi psihično podporo, neko zagotovilo, da bo v porodnišnici poskrbljeno za nas	Dobila psihično podporo
všeč mi je bilo predavanje od ginekologinje	Zadovoljstvo s predavanjem ginekologinje
sem bila že prej psihično in fizično pripravljena na porod	Predhodna psihična in fizična priprava na porod (poklic medicinske sestre)
* predavanje o poporodni psihozi je bilo zelo dobro	Zadovoljstvo s predavanjem o poporodni depresiji
* takih stvari sicer ne bi izvedel	Stvari o poporodni depresiji sicer ne bi izvedel
* ginekologinja je povedala osnovne podatke, ki jih je dobro vedeti	Slišal osnovne podatke od ginekologinje

3. Informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
saj veliko sem vedela že od prej	Predhodna osveščenost
ampak se mi zdi, da sem zelo dosti odnesla	Veliko odnesla
precej sem že izvedela prej od drugih	Predhodna osveščenost
zato zame ni bilo nič kaj posebej novega	Ni pridobitev
zame ni bilo nič posebej novega	Ni pridobitev
ker sem že prej vedela veliko stvari	Predhodna osveščenost
nekaj o tem sem vedela že prej	Predhodna osveščenost
sem pa na šoli za starše izvedela tudi precej novih stvari	Slišala precej novih informacij
ne spominjam se, da bi bilo kaj konkretnega o tem	Ni slišala nič konkretnega
izvedela sem tiste najosnovnejše stvari	Izvedela najosnovnejše stvari
od prej sem dobro poznala telesni razvoj otroka	Predhodna osveščenost (poklic medicinske sestre)
* nekaj sem izvedel, največ o novorojenčku	Izvedel nekaj novega, največ o novorojenčku

O duševnem razvoju otroka

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
si zdaj malo lažje predstavljam katere stvari so pomembne iz vidika otrokove duševnosti	Lažja predstava otrokove duševnosti
precej novega sem slišala od psihologinje	Slišala precej novih informacij od psihologinje
na predavanju, ki ga je vodila psihologinja, me ni bilo	Odsotnost od predavanja

okvirno sem izvedela, kaj spada v duševni razvoj otroka	Izvedela, kaj spada v duševni razvoj otroka
je bilo povedanega kar precej	Veliko je bilo povedanega
stvari so bile predstavljene iz drugega zornega kota, kot sem jih slišala do zdaj	Seznanitev z drugačnim pogledom na to temo
sem slišala precej koristnih in zanimivih stvari	Slišala koristne in zanimive stvari
na predavanju od psihologinje sem manjkala	Odsotnost od predavanja
* ni bilo nič kaj posebno novega zame	Ni pridobitev

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
to predavanje, ki ga je imela psihologinja, mi je kar precej pomagalo	Predavanje psihologinje mi je pomagalo
dala je konkretne in praktične napotke, ki bodo vsekakor pomagali, da ne bomo delali škode otroku	Konkretni in praktični nasveti
v bistvu nisem izvedela nič bistvenega	Ni pridobitev
sem pa slišala precej stvari, o katerih imam podobno mnenje	Slišala stvari, o katerih ima podobno mnenje
nekaj sem o tem že prebrala	Predhodna osveščenost (branje literature)
določene malenkosti pa so se mi bolj vtisnile v spomin	Zapomnila sem si nekatere stvari
to pride prav kasneje, zato si tudi nisem dosti zapomnila	Ta tema se mi ne zdi še pomembna
bilo konkretno,	Konkretno predavanje
zato so se mi stvari vtisnile v spomin	Zapomnila sem si nekatere stvari
zdaj si lažje predstavljam nekatere stvari	Zdaj si lažje predstavljam nekatere stvari
sem dobila veliko informacij	Dobila precej novih informacij
sem dobila tudi praktične nasvete v zvezi z vzgojo otroka	Dobila praktične nasvete
Vzgoja se mi ne zdi še bistvena. Zato niti nisem bila pozorna na to.	Ta tema se mi ne zdi še pomembna
* sem že prej precej vedel	Predhodna osveščenost
* ni bilo nič bistvenega zame	Ni pridobitev

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
da bi bila ta tematika dobra za obdobje v zgodnji nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
o tem sem že vse vedela	Predhodna osveščenost
veliko koristnih stvari je bilo povedanih	Slišala koristne stvari

ampak bi moralo biti prej	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
sem že prej vedela veliko	Predhodna osveščenost
me je predavanje še dodatno spomnilo na pomen zdrave prehrane	Predavanje spomnilo na pomen zdrave prehrane
se mi je zdelo dobro	Zadovoljstvo s predavanjem
boljše je, da take stvari prej slišiš	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
te stvari bi morala slišati že na začetku nosečnosti	Predlog: seznanitev na začetku nosečnosti
predavanje mi je bilo zelo všeč	Zadovoljstvo s predavanjem
izvedela sem nekaj zanimivosti	Izvedela nekaj zanimivosti
* predavanje je splošno zelo koristno	Predavanje je koristno
*premalo se zavedamo pomena zdrave prehrane, predavanje pa je na to opozorilo	Predavanje je opozorilo na pomen zdrave prehrane

O telesni aktivnosti

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
se mi ni zdelo nič bistvenega, ker sem že od prej poznala	Predhodna osveščenost
to vem že od prej	Predhodna osveščenost
pomembna se mi zdijo opozorila od fizioterapevtke	Pomembna so opozorila
veliko stvari sem prebrala že prej in na šoli za starše nisem izvedela nič novega	Predhodna osveščenost (branje literature)
sem že vse bolj ali manj vedela	Predhodna osveščenost
me ni bilo	Odsotnost od predavanja
dobro predložena telovadba za nosečnice	Dobro osnovana telovadba
zelo bi bila vesela, če bi bili pri telovadbi bolj aktivni, da bi res sodelovali	Predlog: večja aktivnost uporabnikov pri telovadbi
smo prejeli tudi nasvete, ki jih bomo gotovo potrebovali	Dobila koristne nasvete
nekaj stvari sem vedela že od prej	Predhodna osveščenost
sem pa vseeno izvedela nekaj novosti	Slišala nove stvari
pomembna se mi zdijo opozorila	Pomembna so opozorila
* za nosečnice se mi zdi predavanje v redu, ker včasih s telesno vadbo lahko naredijo več škode kot koristi	Pomembna so opozorila

O izogibanju različnim odvisnostim

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
to sva v bistvu že prej vedela	Predhodna osveščenost
vse sem vedela že od prej	Predhodna osveščenost
zame ni bilo nič novega	Ni pridobitev
vse sem že vedela	Predhodna osveščenost

sem vedela že prej	Predhodna osveščenost
že prej sem o tem precej vedela	Predhodna osveščenost
na to nisem bila pozorna, ker me ne zanima	Na to nisem bila pozorna (me ne zanima)
* nimava teh problemov, zato teh tematik niti nisem opazil	Na to nisem bil pozoren (me ne zanima)

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
kar se tiče poporodne psihoze je bilo dobro slišat,	Slišala nove informacije
da že prej prepoznaš znake krize in da lahko ukrepaš	Ozaveščenost o tem je pomembna
nisem slišala nič kaj novega	Ni pridobitev
že prej sem vedela večino stvari	Predhodna osveščenost
predavanje o poporodni depresiji je bilo zelo v redu	Zadovoljstvo s predavanjem o poporodni depresiji
se malo govori in piše o tem, tako da je bilo to predavanje zame zelo dobrodošlo	Predavanje je dobrodošlo, ker se o poporodni depresiji ne govori in ne piše veliko
od tega predavanja sem največ odnesla	Od predavanja o poporodni depresiji sem največ odnesla
včasih me skrbi, kako bo, ko bom rodila in takrat se spomnim nanjo in njenih besed, me je opogumila	Včasih me skrbi, kako bo. Predavateljica me je opogumila.
Predavanje o poporodni depresiji je bilo odlično zastavljeno, zelo široko. Ni namenjeno samo času po porodu.	Zadovoljstvo s široko zastavljenim predavanjem o poporodni depresiji.
predavanje o poporodni depresiji je bilo zelo v redu	Zadovoljstvo s predavanjem o poporodni depresiji
* Sem slišal nekatere stvari o poporodni depresiji.	Slišal nove stvari
* Dobro je, da se zavedamo nekaterih stvari.	Ozaveščenost o tem je pomembna

O prometni varnosti

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
dosti stvari se mi je zdelo koristnih	Slišala koristne stvari
nekaterih stvari resnično ne moreš vedeti, ker smo v tem prvič	Nekaterih stvari sicer ne bi vedela
od tega predavanja sem veliko odnesla	Sem veliko odnesla
predavanje je bilo res v redu	Zadovoljstvo s predavanjem
izvedela sem veliko novih stvari	Slišala nove stvari
če določenih stvari ne bi slišala tukaj, bi tudi jaz delala napake	Nekaterih stvari sicer ne bi vedela
Se mi je zdelo v redu. Izvedela sem, kar sem želela.	Zadovoljstvo s predavanjem

je bilo zelo dobro to, da je bil tudi praktičen prikaz	Zadovoljstvo s praktičnim prikazom
veliko koristnih napotkov, ki so življenjskega pomena	Dobila koristne nasvete
izvedela sem veliko praktičnih stvari	Slišala praktične informacije
* nisem imel posebnih pričakovanj, ampak me je predavatelj kar lepo presenetil	Zadovoljstvo s predavanjem

5. Pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
sem pridobila neko dodatno vednost, da nekaj prihaja in da bodo spremembe	Dodatna vednost, da bodo spremembe
manjkala sem na predavanju o poporodni depresiji	Odsotnost od predavanja
povedanega je bilo kar precej, tudi o poporodni depresiji	Povedanega je bilo veliko
vendar pa sem veliko stvari vedela že prej	Predhodna osveščenost
veliko sem že prej prebrala o tem	Predhodna osveščenost (branje literature)
tudi razmišljala sem o tem	Predhodno razmišljanje
se mi je potrdilo to, da je to povsem normalen potek in da tudi druge ženske in pari doživljajo spremembe in krizo	Potrditev, da so spremembe in krize običajne
predavateljica je dala precej dobrih nasvetov (predavanje o poporodni depresiji)	Dobila dobre nasvete
Spremeni se način življenja. Dobro je, da te stvari veš.	Ozaveščenost o tem je pomembna
Meni je bilo všeč, da je predavateljica govorila tako sproščeno in da je povedala tudi kakšno šalo.	Sproščena predavateljica
nisem bila prej toliko obveščena	O tem prej nisem bila obveščena
sem informacije, ki sem jih dobila, pozitivno sprejela	Informacije sem pozitivno sprejela
o tem bi želela slišati več (o socializaciji)	O socializaciji bi želela slišati več
nas je pripravila na to, da ni vedno vse tako lepo	Nas je pripravila na to, da ni vedno vse tako lepo
* sem izvedel, da se moramo zavedati, da bodo spremembe	Sem izvedel, da se moramo zavedati, da bodo spremembe

6. Usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
Vsaka stvar, ki jo slišiš, je lahko koristna	Dobrodošla je bila vsaka informacija

Teoretične smernice so bile in vsak je nekaj odnesel	Prisotnost teoretičnih smernic
Večinoma so mi o tem povedali že prej	Predhodna osveščenost
je bila dodana neka malenkost	Slišala nekaj novih informacij
Bilo je nekaj malenkosti, ki se mi zdijo pomembne	Slišala nekaj novih informacij
večinoma pa sem že prej vedela	Predhodna osveščenost
Zanimivo je bilo slišati o razvoju zob in o ukrepih, ki so pomembni za zobe	Zanimivo predavanje o zobeh
koristno je bilo tudi predavanje o handlingu, ker je vsak na začetku malo zbežan in ne ve točno, kako prijeti otroka	Zadovoljstvo s predavanjem o handlingu
Tudi predavanje o negi, kopanju in previjanju se mi je zdelo pomembno,	Pomembno predavanje o negi novorojenčka
čeprav predstavitev poteka prehitro	Predstavitev nege novorojenčka prehitra
če na grobo pogledam, se mi zdi, da sem dobila pregled nad neko celoto	Izvedela najosnovnejše stvari
mi je koristilo predavanje o rokovanju	Zadovoljstvo s predavanjem o handlingu
je bilo dobro to, da je bil poleg samega predavanja tudi praktični prikaz rokovanja z otrokom	Zadovoljstvo s praktičnim prikazom handlinga
všeč mi je bilo, da je bila konkretna (fizioterapevtka)	Zadovoljstvo s konkretnostjo pri handlingu
so nam dali splošen vpogled v to,	Izvedela najosnovnejše stvari
čeprav bi te stvari morali spoznavati bolj sproti	Ta tema se mi še ne zdi pomembna
Zdaj me bolj zanimajo druge stvari, npr. razvoj otroka v predporodnem obdobju	Ta tema se mi še ne zdi pomembna
* se mi zdi pomembno, da vemo, kako se z dojenčkom dela, kaj prenese	Pomembno je, da se znamo rokovati z otrokom

7. Seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
nisem odnesla nič posebnega	Nisem odnesla nič posebnega
bi to morala povedati socialna delavka	O tem bi morala govoriti socialna delavka
govorila je bolj o starševskem dopustu in o teh stvareh	Govorila je o socialnem varstvu družine
je samo brala zakone, manjkajo pa konkretni primeri	Predlog: konkretni primeri
bolj so nas seznanjali s pravicami staršev	Govorila je o pravicah staršev
socialna delavka govorila o starševskem dopustu	Govorila je o socialnem varstvu družine
bi bilo bolje, če bi stvari povedala s svojimi besedami	Predlog: strokovnjaki naj govorijo »s svojimi besedami«
več stvari je bilo povedano o pravicah staršev kot pa o naših dolžnostih	Govorila je o pravicah staršev

kar je bilo povedano o pravicah staršev, je bilo zame zelo dobrodošlo	Informacije o pravicah staršev so dobrodošle
ni bilo nič posebnega	Ni pridobitev
ne spomnim se, da bi izvedela kaj o tem	Nisem slišala nič konkretnega
ta tema sploh ni bila obravnavana	Nisem slišala nič konkretnega
bi bilo dobro, da bi bil večji poudarek na tem	Predlog: večji poudarek na pravicah otrok
je bilo vse, kar smo poslušali, v nekem smislu usmerjeno v korist otroka	Cel program je bil usmerjen v to temo
torej sem veliko zvedela o tem	Veliko sem izvedela
* o tem nisem slišal nič posebnega	Ni pridobitev

8. Informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
s predstavitevijo vrtca nisem bila zadovoljna	Nezadovoljstvo s predstavitevijo
nas so bolj zanimale prijavnice, nasveti, kam naj se obrnemo, če v vrtcu ni prostora za mojega otroka	Zanimale so nas »tehnične stvari« (prijave, možnosti varstva zunaj vrtca...)
manjkal mi je tudi občutek varnosti, da bo otrok varen	Pomanjkanje občutka varnosti
veliko se spomnim še iz časa, ko sem bila v vrtcu	Predhodna osveščenost o dnevnem redu vrtca (spomini na vrtec)
dobro je, da je bila situacija opisana realno	Zadovoljstvo nad realnim pristopom
predstavitev dnevnega reda se mi ne zdi tako bistvena	Predstavitev dnevnega reda ni bistvena
predavateljica je sicer dobro predstavila vrtec	Zadovoljstvo s predstavitevijo
se mi ne zdi potrebno, da bi se že zdaj zanimala za vrtec	Ta tema se mi še ne zdi pomembna
dobro se mi zdi da ni olupševala problemov	Zadovoljstvo nad realnim pristopom
me ni bilo	Odsotnost od predavanja
sem pa o tem že dosti prebrala	Predhodna osveščenost (branje literature)
je bila to bolj reklama za vrtec	To je bila reklama za vrtec
informacije o samem poteku dneva v vrtcu so se mi zdele idealizirane	Nezadovoljstvo zaradi idealiziranih informacij
nisem prej dosti vedela, razen tistega, kar sem slišala od sorodnikov	O tem prej nisem bila osveščena
dobila sem širši vpogled v delovanje vrtca	Širši vpogled v delovanje vrtca
zdelo se mi je preveč idealizirano	Nezadovoljstvo zaradi idealiziranih informacij
je bilo preveč posplošeno	Nezadovoljstvo zaradi posplošenih informacij
veliko je odvisno od posamezne vzgojiteljice	Veliko je odvisno od posamezne vzgojiteljice
* tisto predavanje ni bilo dobro	Nezadovoljstvo s predavanjem
* boljše bi bilo, da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom	Predlog: da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom

Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
vesela, da sem se udeležila šole za starše	Zadovoljstvo zaradi udeležnosti v programu
izvedela sem veliko pametnih nasvetov	Dobila dobre nasvete
je vsak, ki je predaval, prinesel nekaj svojega	Vsak strokovnjak je nekaj prispeval
veliko novih izkušenj	Pridobitev novih izkušenj
je ta program zastonj	Program je zastonj
nisem precej novega izvedela	Ni večjih pridobitev
večino sem že vse prebrala ali slišala od drugih	Predhodna osveščenost (branje literature, druge osebe)
razen o prometni varnosti	Izjema: veliko izvedela o prometni varnosti
večjo pomoč sem dobila od prijateljice kot pa na šoli za starše	Več pomoči prejela od prijateljice kot od šole za starše
veliko stvari sem tudi že prej prebrala ali pa sem jih izvedela iz raznih strokovnih filmov	Predhodna osveščenost (branje literature, strokovni filmi)
izjemoma pa sem veliko izvedela iz določenih predavanj, npr. od ginekologinje, pa iz predavanja o poporodni depresiji in tudi od medicinske sestre, ki nam je predstavila nego otroka,	Izjema: veliko odnesla od ginekologinje, predavanja o poporodni depresiji in o negi otroka
vendar pa sem takrat sedela zadaj in nisem dobro videla	Pri negi otroka ni mogla spremljati dogajanja zaradi sedežnega reda
name je program deloval pozitivno	Pozitivni vplivi programa
nisem ves čas doma, da grem med ljudi, ki so v isti situaciji	Druženje z drugimi bodočimi straši
mi je veliko stvari koristilo	Veliko stvari mi je koristilo
sem bolj pripravljena na to, kar me čaka	Boljša pripravljenost na prihodnost
mi je spodbuda, ker sem se bala, kako bo, ko bo otrok prišel, dobila sem psihično podporo	Spodbuda, psihična podpora ob doživljanju negotovosti
mi je pomagalo tudi predavanje od ginekologinje, ker je povedala, da ne smemo biti osredotočeni le na negativne stvari	Spodbuda za realen pogled na negativne informacije, ki jih slišijo od drugih
se počutim tudi bolj pripravljeno na porod	Boljša pripravljenost na porod
mislim, da sem sedaj bolj pripravljena na samo starševstvo	Boljša pripravljenost na starševstvo
prinaša veliko informacij	Veliko informacij
in praktičnih prikazov	Veliko praktičnih prikazov
se bodoči starši med seboj lahko povežemo in si izmenjamo kakšne informacije in izkušnje	Možnost druženja z drugimi bodočimi starši, izmenjava informacij, izkušenj
negativnih učinkov ni bilo, lažje mi zaradi tega programa ni	Nevtralnost- lažje ali težje mi ni
sem veliko vedela že od prej	Predhodna informiranost
nekaj koristnih stvari sem izvedela na novo	Izvedela nekaj koristnih stvari
* lažje ali težje mi zaradi programa ni	Nevtralnost- lažje ali težje mi ni

* dosti koristnega nisem izvedel, razen pri nekaterih temah	Ni pridobitev, razen izjeme
* šola za starše dobra zadeva, ker je predstavljeno iz različnih zornih kotov	Zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
všeč to, da so stvari zastavljene na široko, veliko različnih vsebin je	Zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin
boljše slišati stvari na tak način kot pa iz knjige	Bolje slišati stvari na tak način kot prebrati iz knjige
sem pričakovala več prakse	Pričakovala več prakse
Temo »handling« bi zelo pohvalila ker je bilo precej prakse	Zadovoljstvo s handlingom, ker je bilo praktično
res sem si čisto drugače predstavljala; na začetku tako in tako dobiš teme, datume in to je to	Skromnost informacij o programu pred začetkom programa
me ni nič posebno presenetilo	Me ni nič posebno presenetilo
pričakovala sem več	Pričakovala sem več
pričakovala sem, da bodo stvari bolj praktične	Pričakovala več prakse
Ta šola za starše mi ni bila tako všeč v primerjavi s Postojno. V Postojni je bil poudarek na dojenju, previjanju, vse bolj praktično	Bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni (več praktičnih veščin)
socialno varstvo družine sem si drugače predstavljala, mislila sem, da bo govorila o socializaciji	Drugačna predstava socialnega varstva družine
ampak se mi zdi v redu, da je govorila o starševskih pravicah, ker zdaj potrebujem te informacije	Zadovoljstvo z informacijami o socialnem varstvu družine
je veliko odvisno tudi od predavatelja	Veliko je odvisno od predavatelja
so me nekatere stvari, ki sem jih slišala o dojenju, kar malo zastrašile in spravile v negotovost	Zaskrbljenost, ki jo je povzročilo predavanje o dojenju
program je kar dobro izpolnil moja pričakovanja	Program je v veliki meri izpolnil pričakovanja
nekatera predavanja so bila celo boljša, kot sem pričakovala	Presežek pričakovanj na nekaterih predavanjih
še posebej pozitivno me je presenetilo predavanje o poporodni depresiji	Presežek pričakovanj pri predavanju o poporodni depresiji
nekatera posamezna predavanja so bila pod pričakovanji, npr. dojenje	Neizpolnjena pričakovanja nekaterih predavanj (dojenje)
bojim, kako bo z dojenjem, sedaj pa sem še bolj zaskrbljena	Zaskrbljenost zaradi predavanja o dojenju
pričakovanja so se mi izpolnila v veliki meri	Program je v veliki meri izpolnil pričakovanja

sem slišala informacije, ki se mi zdijo pomembne	Slišala pomembne informacije
sem izvedela tudi veliko informacij, na katere prej nisem dala velikega poudarka	Slišala informacije, na katere prej ni bila pozorna
presenetile so me stvari, kot so praktični prikazi	Pozitivno presenečena nad praktičnimi prikazi
pozitivno me je presenetilo, da so pri takih vajah sodelovali tudi moški	Pozitivno presenečena nad sodelovanjem moških
so bili predavatelji prijazni, odgovarjali so na naša vprašanja	Prijazni predavatelji
nekatero temo so me pozitivno presenetile	Nekatera predavanja so pozitivno presenetila
nad nekaterimi sem bila razočarana	Neizpolnjena pričakovanja nekaterih predavanj
* presenetilo me je kar nekaj stvari	Presenetilo me je precej stvari
* se mi ni zdelo, da bom izvedel kaj koristnega	Ni pričakoval, da bo izvedel koristne informacije
* za prometno varnost nisem pričakoval, da bo tako zanimivo	Presežek pričakovanj pri predavanju o prometni varnosti
* prav tako za poporodno depresijo	Presežek pričakovanj pri predavanju o poporodni depresiji
** pričakovala sem, da se bo spremenilo nekaj stvari iz področja tehnologije	Pričakovala je, da se bo spremenila tehnologija
** mislila sem, da bo dobro, če bom določene stvari slišala še enkrat	Menila je, da je dobro določene stvari slišati še enkrat

Kaj si še želite v zvezi s programom?

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
bilo terminsko potrebno narediti dva programa: enega za tiste, ki so v obdobju zgodnje nosečnosti, enega pa za tiste, ki so pred porodom	Ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod
več gradiva in več literature	Več gradiva
da bi predavatelji govorili tudi iz svojih izkušenj, ne samo iz literature	Predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami«
dobro bi bilo, da bi vsi sodelovali	Več sodelovanja uporabnikov
bolj bi bilo treba povabit k pogovoru, da nas predavatelj vpraša, kaj mislimo	Povabilo predavatelja k pogovoru
izvajalci bi se morali prej pozanimati, koliko nas bo na predavanju, da bi prinesli dodatne klopi in gradivo.	Številu uporabnikov prilagojena izvedba srečanja (klopi, gradivo)
kronološko bi morali urediti posamezna predavanja, da bi na začetku bile stvari o nosečnosti	Časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti
da bi bila šola za starše zastavljena bolj praktično	Praktična usmerjenost

predavanje o prehrani bi moralo biti na prvem predavanju	Časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti
lahko bi vključili kratke filme	Vključitev kratkih filmov
dobro bi bilo, da bi slišali različne izkušnje od tistih, ki hodimo na šolo za starše	Možnost za podelitev izkušenj med uporabniki
predavatelji bi morali spodbujati, da bi se oglasili tudi mi	Spodbuda strokovnjakov za sodelovanje uporabnikov
možnost, kjer bi prek elektronskega naslova strokovnjaki odgovarjali na vprašanja	Možnost elektronskega naslova za vprašanja uporabnikov
bi dodala še ogled porodnišnice	Ogled porodnišnice
pri nekaterih predavanjih bi bilo treba razlagati bolj počasi, da bi lažje sledili	Primerna hitrost razlaganja, ki omogoča sledenje poslušalcu
je tukaj več različnih tem	Zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin
zato programa kot celote ne bi spreminjala	Zadovoljstvo s programom kot celoto
da bi se stvari, pri katerih je to možno, izvedle praktično	Praktična usmerjenost
poudarek tudi na tem, da sodelujejo moški	Spodbujanje moških za sodelovanje
pri zdravi prehrani prišel prav list, kjer bi pisalo, kaj je priporočljivo jesti in kaj ne	List s priporočljivimi živili
pri telesnem razvoju otroka bi jaz želela izvedeti kaj o možnih boleznih otroka	Informacije o otroških boleznih
predavanje o vrtcu bi spremenila tako, da bi na predavanje prišla tudi kakšna mamica, ki ima otroka v vrtcu, da bi povedala tudi svoje izkušnje	Sodelovanje staršev, ki imajo otroke v vrtcu na predstavitvi vrtca
bi dala šolo za starše večkrat, se pravi več ponovitev	Več ciklusov šole za starše
da bi bil program urejen po časovnem zaporedju kar se tematik tiče	Časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti
da bi predavanja bila sestavljena iz več prakse in manj iz teorije	Praktična usmerjenost
mogoče bi bilo o tem (o predporodni depresiji) lahko kakšno predavanje in pa tudi kakšna pomoč, kamor bi se človek obrnil, če bi prišel v tako stanje	Informacije o predporodni depresiji in možnost pomoči v tem primeru
sporočila predavateljem, da naj ne berejo iz gradiva	Predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami«
naj vključijo tudi več praktičnih stvari, več primerov	Praktična usmerjenost, pojasnjevanje s primeri
* boljše bi se mi zdelo, da bi tema bila predstavljena s svojimi besedami	Predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami«
* in s svojimi izkušnjami	Predavatelji naj v razlago vključijo svoje izkušnje
* da bi določene teme bile predstavljene prej, npr. prehrana in podobno	Časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti
** seznanitev z obdobji in potekom nosečnosti bi dala v prvo trimesečje, prav tako prehrano in telesno aktivnost	Ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod

** spremenila bi sredstva obveščanja	Ustrezna sredstva obveščanja
** moralo bi biti omejeno število ljudi	Omejeno število uporabnikov
** pri vadbi bi morali več stvari delati konkretno, praktično	Praktična usmerjenost
** lahko bi vključili tudi kak film, npr. kako izgleda porodna soba	Vključitev filmov (npr. posnetek porodne sobe)

Zakaj ste prenehali hoditi na šolo za starše po prvih treh srečanjih? (odgovarja samo uporabnica, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše)

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
** prvič zato, ker že imam enega otroka in vem, kaj lahko pričakujem	Že ima enega otroka
** drugi razlog pa je v tem, da se program v desetih letih ni bistveno spremenil	Program se ni spremenil
** ugotovila sem, da vse že vem	Občutek opremljenosti z znanji in izkušnjami

3 UREJANJE POJMOV (intervjuji z uporabniki)

Prvi del intervjujev: ocenitev dosege posameznih ciljev šole za starše

1. Seznaniti bodoče starše s potekom nosečnosti

Predhodna osveščanost (8 uporabnikov):

- branje literature, revij, splet, socialna mreža

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - slišala druga mnenja
 - slišala precej novih informacij
 - o Ni pridobitev

Učinki:

- Pozitivni
 - pogovori z drugimi uporabnicami

Predlogi:

- seznanitev s potekom nosečnosti na začetku nosečnosti
- ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod

2. Psihična in fizična priprava nosečnice in partnerja na porod

Predhodna osveščenost (7 uporabnic):

- predhodna osveščenost na podlagi medijev in pogovorov z drugimi nosečnicami
- na predavanje o pripravi na porod sem prišla že pripravljena
- šola za starše v Postojni
- telovadba v Logatcu
- seznanjenost na podlagi poklica medicinske sestre

Vsebine:

Predavanje ginekologinje

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - slišala nove informacije (o pripravi na porod)
 - slišal osnovne podatke
- Način podajanja vsebin
 - o Zadovoljstvo
 - nazorno, praktično, sproščeno, pozitivno
 - drugače je, če slišiš od zdravnice, kot pa če bereš revije
 - o Nezadovoljstvo
 - bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni (vključen ogled porodnišnice)

Predavanje o poporodni depresiji

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - veliko izvedela o poporodni depresiji
 - teh stvari sicer ne bi vedel

Skupno o predavanju ginekologinje in o predavanju o poporodni depresiji

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - veliko odnesla
 - o Ni pridobitev
- Način podajanja vsebin
 - o Zadovoljstvo
 - realen pristop (povedali so, kaj lahko pričakujemo)

Učinki:

- Pozitivni
 - pomiritev
 - podpora
 - zagotovilo, da bo v porodnišnici poskrbljeno za nas

3. Informirati o zdravem telesnem in duševnem razvoju otroka ter o vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

O telesnem razvoju otroka

Predhodna osveščenost (5 uporabnic)

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - veliko odnesla
 - slišala precej novih informacij
 - izvedela najosnovnejše stvari
 - izvedel nekaj novega, največ o novorojenčku
 - o Ni pridobitev
 - ni slišala nič konkretnega

O duševnem razvoju otroka

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - lažja predstava otrokove duševnosti
 - precej novih informacij od psihologinje
 - izvedela, kaj spada v duševni razvoj otroka
 - veliko je bilo povedanega
 - seznanitev z drugačnim pogledom na to temo
 - slišala koristne in zanimive stvari
 - o Ni pridobitev

O vzgoji otroka v razvojnih obdobjih dojenčka in predšolskega otroka

Predhodna osveščenost (2 uporabnika)

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - konkretni in praktični nasveti
 - slišala stvari, o katerih ima podobno mnenje
 - zapomnila sem si nekatere stvari
 - zdaj si lažje predstavljam nekatere stvari
 - dobila precej novih informacij
 - o Ni pridobitev
 - ta tema se mi ne zdi še pomembna
- Način podajanja vsebin

- o Zadovoljstvo
 - konkretno predavanje

Učinki:

- Pozitivni
 - predavanje psihologinje mi je pomagalo

4. promovirati zdrav način življenja

O zdravi prehrani

Predhodna osveščenost (2 uporabnici)

Vsebine

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - predavanje mi je bilo všeč
 - predavanje je koristno; opozorilo je na pomen zdrave prehrane
 - izvedela nekaj zanimivosti

Predlog:

- seznanitev na začetku nosečnosti

O telesni aktivnosti

Predhodna osveščenost (4 uporabnice)

Vsebine:

- Pridobitve v okviru programa
 - o Pridobitve
 - pomembna so opozorila
 - dobila koristne nasvete
 - slišala nove stvari
 - Način podajanja vsebin
 - o Zadovoljstvo
 - dobro osnovana telovadba

Predlog:

- večja aktivnost uporabnikov pri telovadbi

O izogibanju različnim odvisnostim

Predhodna osveščenost (5 uporabnic)

Vsebine:

- Ni pridobitev v okviru vsebin programa
 - na to nisem bila pozorna (me ne zanima)

O prepoznavanju stresnih trenutkov in premostitvi le-teh

Predhodna osveščenost (1 uporabnica)

Vsebine:

- Pridobitve v okviru programa
 - o Pridobitve
 - slišala nove informacije
 - ozaveščenost o tem je pomembna
 - predavanje je dobrodošlo, ker se o poporodni depresiji ne govori in ne piše veliko
 - zadovoljstvo s široko zastavljenim predavanjem o poporodni depresiji.
 - o Ni pridobitev

Učinki:

- od predavanja o poporodni depresiji sem največ odnesla
- Včasih me skrbi, kako bo. Predavateljica me je opogumila.

O prometni varnosti

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - slišala koristne stvari
 - nekaterih stvari sicer ne bi vedela
 - sem veliko odnesla
 - slišala nove stvari
 - dobila koristne nasvete
 - slišala praktične informacije
 - Način podajanja vsebin
 - o Zadovoljstvo
 - zadovoljstvo s praktičnim prikazom

5. Pripraviti jih na spremembe v družini po rojstvu novega družinskega člana

Predhodna osveščenost (2 uporabnici)

Predhodno razmišljanje o spremembah

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - povedanega je bilo veliko
 - dobila dobre nasvete
 - ozaveščenost o tem je pomembna
 - o tem prej nisem bila obveščena
 - informacije sem pozitivno sprejela
 - Način podajanja vsebin
 - sproščena predavateljica (se je pošalila)

Učinki:

- Pozitivni:
 - dodatna vednost, da bodo spremembe
 - potrditev, da so spremembe in krize običajne
 - nas je pripravila na to, da ni vedno vse tako lepo
 - sem izvedel, da se moramo zavedati, da bodo spremembe

Predlogi:

- o socializaciji bi želela slišati več

6. Usposobiti jih z veščinami, s katerimi bodo sposobni odločati in ravnati v korist svojega in otrokovega zdravja

Predhodna osveščenost (2 uporabnici)

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - dobrodošla je bila vsaka informacija
 - prisotnost teoretičnih smernic
 - slišala nekaj novih informacij
 - zanimivo predavanje o zobeh
 - pomembno predavanje o negi novorojenčka
 - izvedela najosnovnejše stvari
 - zadovoljstvo s praktičnim prikazom handlinga
 - zadovoljstvo s konkretnostjo pri handlingu
 - pomembno je, da se znamo rokovati z otrokom
 - o Ni pridobitev
 - Ta tema se mi še ne zdi pomembna

- Način podajanja vsebin
 - o Nezadovoljstvo
 - o predstavitev nege novorojenčka prehitra

7. Seznaniti jih s pravicami otroka in dolžnostmi, ki jih imajo kot starši

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - informacije o pravicah staršev so dobrodošle
 - cel program je bil usmerjen v to temo; veliko sem izvedela
 - o Ni pridobitev
 - nisem odnesla nič posebnega
 - nisem slišala nič konkretnega
 - o tem bi morala govoriti socialna delavka; govorila je o pravicah staršev

Predlogi:

- konkretni primeri pri socialnem varstvu družine
- strokovnjaki naj govorijo »s svojimi besedami«
- večji poudarek na pravicah otrok

8. Informirati o predšolski vzgoji v vrtcu

Predhodna osveščenost:

- spomini na vrtec, branje literature (2 uporabnici)
- o tem prej nisem bila osveščena

Vsebine:

- Pridobitve v okviru vsebin programa
 - o Pridobitve
 - širši vpogled v delovanje vrtca
 - o Ni pridobitev
 - zanimale so nas »tehnične stvari« (prijave, možnosti varstva zunaj vrtca...)
 - pomanjkanje občutka varnosti
 - predstavitev dnevnega reda ni bistvena
 - ta tema se mi še ne zdi pomembna
 - to je bila reklama za vrtec
 - idealizirane informacije
 - posplošene informacije (veliko je odvisno od posamezne vzgojiteljice)
- Način podajanja vsebin
 - o Zadovoljstvo
 - zadovoljstvo nad realnim pristopom

Predlog:

- da bi tudi oni poslušali nas, kakšne probleme imamo v zvezi z varstvom, delovnim časom

Drugi del intervjujev: pogovor o učinkih šole za starše na uporabnike

Opomba: Odseki besedila iz intervjuja z uporabnico, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše, so označeni z dvema zvezdicama.

Ali je program za vas imel kake pozitivne ali negativne učinke? Katere?

Učinki, vplivi:

- Pozitivni
 - zadovoljstvo zaradi udeležnosti v programu
 - pridobitev novih izkušenj
 - spodbuda, psihična podpora ob doživljanju negotovosti
 - spodbuda za realen pogled na negativne informacije, ki jih slišijo od drugih
 - boljša pripravljenost na porod
 - boljša pripravljenost na starševstvo
 - možnost druženja z drugimi bodočimi starši, izmenjava informacij, izkušenj
 - dobila dobre nasvete, zvedela koristne stvari
- Nevtralnost
 - lažje ali težje mi ni
- Primerjava z drugimi viri moči
 - več pomoči prejela od prijateljice kot od šole za starše

Zadovoljstvo s programom:

- Pozitivne lastnosti programa
 - program je zastonj
 - pluralnost vsebin
 - veliko informacij
 - veliko praktičnih prikazov
- Predavanja, ki so jih uporabniki posebej pohvalili
 - vsak strokovnjak je nekaj prispeval
 - varnost najmlajših in nosečnic v cestnem prometu
 - porod; priprava očeta za sodelovanje pri porodu (predavanje ginekologinje)
 - poporodna depresija
 - nega novorojenčka

Nezadovoljstvo

- ni večjih pridobitev, razen pri nekaterih predavanjih

Ali so se vaša pričakovanja o programu uresničila (vas je mogoče program razočaral, pozitivno presenetil)?

Pričakovanja pred začetkom programa

- skromnost informacij o programu pred začetkom programa
- pričakovala več prakse

- drugačna predstava socialnega varstva družine (mislila sem, da bo govorila o socializaciji)
- ni pričakoval, da bo izvedel koristne informacije
- pričakovala je, da se bo spremenila tehnologija**
- menila je, da je dobro določene stvari slišati še enkrat**

Razmerje med pričakovanji pred začetkom programa in dejanskimi izkušnjami po koncu programa

- Izpolnjena pričakovanja in presežki pričakovanj
 - zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin
 - bolje slišati stvari na tak način kot prebrati iz knjige
 - program je v veliki meri izpolnil pričakovanja
 - nekatera predavanja so pozitivno presenetila
 - slišala pomembne informacije
 - slišala informacije, na katere prej ni bila pozorna
 - pozitivno presenečena nad praktičnimi prikazi
 - pozitivno presenečena nad sodelovanjem moških
 - prijazni predavatelji
 - zadovoljstvo s handlingom, ker je bila ponazoritev praktična
 - zadovoljstvo z informacijami o socialnem varstvu družine
 - presežek pričakovanj pri predavanju o prometni varnosti
 - presežek pričakovanj pri predavanju o poporodni depresiji
- Neizpolnjena pričakovanja
 - me ni nič posebno presenetilo
 - bolj zadovoljna s šolo za starše v Postojni (več praktičnih veščin)
 - zaskrbljenost, ki jo je povzročilo predavanje o dojenju
 - neizpolnjena pričakovanja nekaterih predavanj (dojenje)

Opažanja ene od uporabnic:

- veliko je odvisno od predavatelja

Kaj si še želite v zvezi s programom?

Organiziranost programa

- ločitev na pripravo na nosečnost in pripravo na porod
- časovna ureditev srečanj po vsebinah glede na potek nosečnosti
- več ciklusov šole za starše
- številu uporabnikov prilagojena izvedba srečanja (klopi, gradivo)
- omejeno število uporabnikov
- ustrezna sredstva obveščanja

Potek srečanj

- Sodelovanje uporabnikov
 - več sodelovanja uporabnikov
 - možnost za podelitev izkušenj med uporabniki
 - povabilo predavatelja k pogovoru
 - spodbuda strokovnjakov za sodelovanje uporabnikov

- spodbujanje moških za sodelovanje
- sodelovanje staršev, ki imajo otroke v vrtcu na predstavitvi vrtca
- Strokovnjaki kot predavatelji
 - predavatelji naj govorijo »s svojimi besedami« (naj ne berejo iz gradiva)
 - praktična usmerjenost
 - pojasnjevanje s primeri
 - predavatelji naj v razlago vključijo svoje izkušnje
 - primerna hitrost razlaganja, ki omogoča sledenje poslušalcu
- Rekviziti
 - vključitev filmov (npr. posnetek porodne sobe)
 - več gradiva

Vsebine, ki bi jih želeli dodati

- ogled porodnišnice
- informacije o otroških boleznih
- informacije o predporodni depresiji in možnost pomoči v tem primeru
- možnost elektronskega naslova za vprašanja uporabnikov

Zadovoljstvo

- zadovoljstvo s pluralnostjo vsebin
- zadovoljstvo s programom kot celoto

Zakaj ste prenehali hoditi na šolo za starše po prvih treh srečanjih? (odgovarja samo uporabnica, ki je pred desetimi leti že obiskovala šolo za starše)

- občutek opremljenosti z znanji in izkušnjami (že ima enega otroka)
- program se ni spremenil

4 ZAPIS NA PODLAGI OPAZOVANJA NA SREČANJU S TEMATIKO »POPORODNA PSIHOZA«

(podčrtane izjave so bile osnova za analizo, saj sem jih izpisala in jih obdelala po kvalitativni metodi)

Datum: 11. 3. 2008

Trajanje: 18:00- 18:45

Strokovnjakinja se je predstavila, povedala je, kaj dela. Povedala je tudi, zakaj je tema današnjega srečanja pomembna za bodoče starše.

Pri predstavitvi si je pomagala s projekcijo prek računalnika. Vzdrževala je očesni kontakt z uporabniki. Med govorjenjem je hodila po sobi, kretnje rok so bile izrazite. Veliko je govorila v drugi osebi, torej je na nek način to bil nagovor uporabnikom, npr. »Dobro je, da simptome

poznate.« Velikokrat je vključila tudi kako šalo, povedala je kako anekdoto, kar je pri uporabnikih sprožilo smeh.

Srečanje je strokovnjakinja začela s tem, da je povedala, do sama nosečnost in prihod otroka močno zamajeta ravnovesje, v katerem sta bila do sedaj partnerja. Veliko stvari se spremeni, zato je to obdobje prilagajanja. Oba partnerja potrebujeta veliko opore.

Povedala je, da je starševstvo v revijah idealizirano. Obstaja veliko mitov, npr. da je mama stoodstotno posvečena otroku. Revije tudi odsevajo trend, ki velja v naši družbi: rojstvo otroka je projekt. To pomeni, da šele takrat, ko je vse drugo pripravljeno in urejeno, načrtujemo otroka.

Omenila je dejavnike pred porodom, ki vplivajo na razvoj poporodne depresije, in podrobneje opisala dejavnike po porodu, ki povečajo možnost za razvoj poporodne depresije. Slednji so: doživljanje poroda, počutje matere, zdravstveno stanje dojenčka, dojenje, spremenjeno partnerstvo in pa razvitost podporne mreže. Vse te stvari so lahko vir stisk.

Razložila je stanje, kakršno je včasih v obdobju, ko mamica pride z novorojenčkom iz porodnišnice. Pogoste težave so: strah (ženska se sprašuje, ali bo zmogla obvladati situacijo), izguba samozaupanja (ženska se sprašuje, ali je sposobna biti mama), pomanjkanje opore in socialni vzroki (npr. revščina).

Predstavila je različne termine: poporodna otožnost, poporodna depresija in poporodna psihoza. Pri vsaki posebej je naštel simptom. Uporabnikom je povedala, zakaj govori o simptomih: »Dobro je, da simptome poznate. Če veste, boste lahko ukrepali.«

Po polurni predstavitvi je rekla: »To sem vam predstavila, zdaj pa vprašanja.« Ponudila je torej možnost vprašanj.

Ker se nihče od uporabnikov ni oglasil, je ona ogovorila uporabnike in jih vprašala, če vsi pričakujejo prvega otroka. Ker je ena od uporabnic povedala, da že ima otroka, jo je vodja povprašala, kako je bilo v porodnišnici, ali je katera od mladih mamic jokala...

Nato je strokovnjakinja nagovorila uporabnike. Posredovala jim je nekaj nasvetov, ki so bili praktično usmerjeni. Uporabnikom je povedala, da so zdaj v obdobju gnezdenja, ko si ustvarjajo gnezdo in naj si stvari ne otežujejo. Predlagala jim je, da naj se že prej dogovorijo za pomoč, kdo bo pomagal, kdo bo kaj naredil, ko bo otrok doma. Povedala je, da se je počasi treba navaditi na to, da bo ob prihodu otroka družinski sistem deloval kot triada in da je dobro, če se partnerja že prej pogovarjata o vzgoji.

Sledila je vaja praktične narave. Vodja je uporabnikom razdelila prazne liste. Povabila jih je, da na eno stran napišejo pozitivne lastnosti svojega partnerja, na drugo stran pa negativne. Ko so končali, je rekla, da naj ta list vzamejo v roke takrat, ko bodo najbolj negativni in slabe volje.

Uporabnikom je zaželela, naj jim bo lepo. Posredovala je tudi svojo telefonsko številko in povedala, da jo lahko pokličejo, če se znajdejo po porodu v stiski. Večina uporabnikov si je telefonsko številko zabeležila. Dodala je, da vsi najbrž vedo, kako je partnerstvo zahtevno in tudi otrok je tako kot partnerstvo cela umetnost, vendar da je lepo imeti otroke, saj te marsikaj naučijo. Medtem je že razdelila evalvacijske liste.

Uporabnikom je še enkrat zaželela, naj uživajo, povedala je, da ji je bilo lepo z njimi. Dodala je, da jo lahko pokličejo, če bodo imeli še kako vprašanje.

Pripovedovanje je bilo živo. Kljub temu, da uporabniki niso postavljali vprašanj ali izražali svojega mnenja, ni bilo težko slediti temu, kar je strokovnjakinja pripovedovala, saj je vključila veliko humorja. Uporabniki so se veliko smejali, zato je bilo vzdušje sproščeno.

5 PROSTO PRIPISOVANJE POJMOV (opazovanje na srečanju)

IZPISANI ODSEKI BESEDILA	POJMI
strokovnjakinja se je predstavila	Predstavitev strokovnjakinje
povedala je tudi, zakaj je tema današnjega srečanja pomembna za bodoče starše	Predstavitev pomena tematike za uporabnike
pri predstavitvi si je pomagala s projekcijo prek računalnika	Projekcija prek računalnika
veliko je govorila v drugi osebi, torej je na nek način to bil nagovor uporabnikom	Razlaganje v drugi osebi- nagovor uporabnikov
ponudila je torej možnost vprašanj	Možnost vprašanj uporabnikov
se nihče od uporabnikov ni oglasil	Uporabniki se niso oglasili
je ona ogovorila uporabnike in jih vprašala, če vsi pričakujejo prvega otroka	Neformalno navezovanje stika z uporabniki
sledila je vaja praktične narave	Praktična vaja
povedala, da jo lahko pokličejo, če se znajdejo po porodu v stiski	Možnost kontakta strokovnjakinje v primeru stiske izven srečanja
je razdelila evalvacijske liste	Evalvacijski listi
povedala je, da ji je bilo lepo z njimi	Podelitev doživljanja srečanja vodje
dodala je, da jo lahko pokličejo, če bodo imeli še kako vprašanje	Možnost kontakta strokovnjakinje v primeru vprašanj izven srečanja
pripovedovanje je bilo živo	Doživet način podajanja vsebin
je vključila veliko humorja	Vključitev humorja
uporabniki so se veliko smejali, zato je bilo vzdušje sproščeno	Uporabniki so se veliko smejali, sproščeno vzdušje

6 UREJANJE POJMOV (opazovanje na srečanju)

Uvod v srečanje:

- predstavitev strokovnjakinje
- predstavitev pomena tematike za uporabnike

Način podajanja vsebin:

- projekcija prek računalnika
- praktična vaja

- razlaganje v drugi osebi- nagovor uporabnikov
- doživet način podajanja vsebin
- vključitev humorja

Elementi, ki prispevajo k večji soudeleženi uporabnikov:

- možnost vprašanj uporabnikov
- neformalno navezovanje stika z uporabniki
- praktična vaja
- možnost kontakta strokovnjakinje v primeru vprašanj izven srečanja
- možnost kontakta strokovnjakinje v primeru stiske izven srečanja
- podelitev doživljanja srečanja vodje
- evalvacijski listi

Odziv uporabnikov:

- uporabniki se niso oglasili
- uporabniki so se veliko smejali, sproščeno vzdušje

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Melita Petrič, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2003/04, kot redna študentka, izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom EVALVACIJA ŠOLE ZA STARŠE ZA PREDPORODNO OBDOBJE V ZDRAVSTVENEM DOMU CERKNICA; POGLED IZ ZORNEGA KOTA UPORABNIKOV, napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice dr. Leonide Kobal Možina.

Datum:

Podpis:

Univerza
v Ljubljani Fakulteta
za socialno delo

Topniška ul.31
1001 Ljubljana, Slovenija
p.p. 2647
telefon: 01 2809240
faks: 01 2809270
dekanat@fsd.uni-lj.si

IZJAVA

Potrjujem, da je po moji oceni diplomska naloga študenta/ študentke _____
vsebinsko, jezikovno in strokovno ustrezna.

Mentor/mentorica:

Dne:

